

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ İLKÖĞRETİM İKİNCİ KADEME
SOSYAL BİLGİLER DERSLERİNDEKİ DEMOKRASİ KONULARINA YÖNELİK
GÖRÜŞLERİ (GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Çiğdem KOZANER

Ankara
Haziran , 2012

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ İLKÖĞRETİM İKİNCİ KADEME
SOSYAL BİLGİLER DERSLERİNDEKİ DEMOKRASİ KONULARINA YÖNELİK
GÖRÜŞLERİ (GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Çiğdem KOZANER

Danışman: Doç. Dr. Cengiz DÖNMEZ

Ankara

Haziran , 2012

JÜRİ ONAY SAYFASI

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne,

Çiğdem Kozaner'in **Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İkinci Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularına Yönelik Görüşleri (Gazi Üniversitesi Örneği)** başlıklı tezi 27 Haziran 2012 tarihinde, jürimiz tarafından İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadı

İmza

Üye (Tez Danışmanı): Doç. Dr. Cengiz DÖNMEZ

.....

Üye : Prof. Dr. Hamza KELEŞ

.....

Üye : Doç. Dr. Mehmet Ali ÇAKMAK

.....

ÖN SÖZ

Toplumların demokrasi bilincine sahip olması ve demokrasi değerini özümsemesi bireylerin aldığı eğitimle doğru orantılıdır. Toplumsal yaşamın gerekliliği olan eğitim, bireyin hayatında en önemli süreçlerden biridir. Bu sürece ailenin etkisi kadar, eğitim kurumları olan okulların ve özellikle kişisel gelişimin şekillenmesinde önem taşıyan ilköğretimin de etkisi büyüktür. Çünkü, bireylere, özgürlük, eşitlik, dürüstlük, hak ve sorumluluk, farklı düşüncelere saygı, sosyal katılım gibi demokratik değerler özellikle ilköğretim basamağında kazandırabilir.

İlköğretim programları içerisinde demokrasi konularının en ağırlıklı olduğu ders Sosyal Bilgiler dersidir. Sosyal Bilgiler, bireyleri etkin, üretken, hak ve sorumluklarını bilen, demokrasi bilincine sahip, kendisini rahatça ifade edebilen vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlar. Bu bağlamda Sosyal Bilgiler dersi, demokrasi konularını sadece bilgi boyutunda değil aynı zamanda demokratik değerlerin ve becerilerin kazandırılması boyutunda da destekler.

Bu araştırma ile Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının İlköğretim ikinci kademe Sosyal Bilgiler derslerindeki demokrasi konularına yönelik görüşleri saptanmaya çalışılmıştır. Çalışmada demokrasi konularına ilişkin, belirlenen alt problemlere bağlı olarak öğretmenlerin cinsiyet, sınıf düzeyi, öğretim türü, mezun oldukları ortaöğretim kurumu, aile yerleşim yeri, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi ve aile aylık gelir düzeylerine göre görüşleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır.

Çalışmanın her aşamasında değerli bilgi ve deneyimiyle bana yol gösteren danışmanım Doç. Dr. Cengiz DÖNMEZ'e, görüş ve yardımlarını esirgemeyen Doç. Dr. Adnan KAN'a, yüksek lisans eğitimim boyunca emeği geçen tüm hocalarıma ve çalışmam süresince maddi ve manevi desteğini esirgemeyen aileme sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Çiğdem KOZANER

Ankara, 2012

ÖZET

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ İLKÖĞRETİM İKİNCİ KADEME SOSYAL BİLGİLER DERSLERİNDEKİ DEMOKRASİ KONULARINA YÖNELİK GÖRÜŞLERİ (GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ)

KOZANER, Çiğdem

Yüksek Lisans, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Cengiz DÖNMEZ

Mayıs-2012, 122 Sayfa

Demokrasi, her insanın yaşama, hür ve mutlu olma hakkını koruyan, insanlık hedeflerine varmada bir amaçtır. Demokrasi, eşitlik, özgürlük, insan haklarına saygı, milli egemenlik, çoğulculuk ve katılımcılık ilkelerini içerir. Sosyal Bilgiler derslerindeki demokrasi konuları, bu ilkelerin öğretimini, öğrencilere sosyal katılım becerisini kazandırmayı, sosyal sorunlara bakış açısını geliştirmeyi ve bireylerin hak ve sorumluluklarının farkına varmalarını hedefler. Dolayısıyla Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının bu konuya bakış açıları önemlidir.

Bu araştırmada, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının İlköğretim ikinci kademe Sosyal Bilgiler derslerindeki demokrasi konularına yönelik görüşleri nelerdir? sorusuna cevap aranmıştır. Araştırmada cinsiyet, sınıf düzeyi, öğretim türü, mezun olunan ortaöğretim kurumu, aile yerleşim yeri, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi ve aile aylık gelir düzeyi olmak üzere sekiz bağımsız değişken çerçevesinde öğretmen adaylarının görüşlerinde anlamlı farklılık olup olmadığına bakılmıştır.

Bu çalışma, Betimsel desenli bir araştırma olup, toplam sekiz adet bağımsız değişkenle 33 adet ifadeden oluşan Anket Formu ile veriler toplanmıştır. Anket ifadeleri, öğretim programına, ders kitabına ve öğretmen rollerine yönelik ifadeler olmak üzere üç gruba ayrılmıştır. Verilerin analizi için SPSS 17.0 (Statistical Packages for Social Sciences) paket programı kullanılmıştır.

Araştırmanın evrenini, Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler öğretmenliği bölümünde okuyan öğretmen adayları oluşturmaktadır. Örneklemi ise, Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler öğretmenliği bölümündeki üçüncü ve

dördüncü sınıftaki öğretmen adayları oluşturmaktadır. Toplam 290 öğretmen adayına anket uygulanmıştır.

Sonuç olarak, verilerin analiz yapıldıktan sonra öğretmen adaylarının demokrasi konularını içeren öğretim programına ilişkin görüşlerinde cinsiyetlerine göre, öğretmen rollerine ilişkin görüşlerinde; öğretmen adaylarının cinsiyetlerine ve mezun oldukları ortaöğretim kurumuna göre; öğretmen adaylarının demokrasi konularını içeren ders kitaplarına yönelik görüşlerinde ise öğretim türüne göre anlamlı farklar bulunmuştur. Diğer bağımsız değişkenlerde, öğretmen adaylarının öğretim programına, ders kitabına ve öğretmen rollerine yönelik görüşlerinde anlamlı bir fark bulunamamıştır. Araştırmanın sonunda, bu bulguların sonuçları yorumlanarak, demokrasi konularına yönelik öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler, Demokrasi, Demokrasi Eğitimi, Öğretmen Adayı

ABSTRACT

THE VIEWS OF SOCIAL STUDIES TEACHER TRAINEES IN THE MATTER OF DEMOCRACY IN SOCIAL STUDIES FOR SECONDARY GRADES IN PRIMARY EDUCATION (EXAMPLE OF GAZİ UNIVERSITY)

KOZANER, Çiğdem

Post graduate, Department of Social Studies Teaching

Thesis Advisor: Assoc. Prof. Dr. Cengiz DÖNMEZ

May-2012, 122 Pages

Democracy is an aim, preserving people's right of freedom, live and happiness in reaching to human rights. Democracy consists equality, freedom, respect for human rights, national sovereignty, multiplism and participation principles.

Democracy matters in Social Studies aim to instruction of those principles, provide social participation to students, develop point of view to social problems and make people aware of their rights and responsibilities. So views of trainees of social studies' teachers are important.

In this study, the question “ What is the views of social studies teacher trainees in the matter of democracy in social studies for secondary grades in primary education?” has been looked for an answer. In study it has been sought if there is significant difference between trainees pursuant to eight independent variable that are sex type, license grade, type of education (normal or evening education), high schools that they have graduated, settlements of their families, education levels of their parents, income levels of their parents.

This study is a descriptive based research and data has been gathered with Survey Form comprising thirty three statements and eight independent variables in total. Survey statements have been divided into three groups; curriculum, textbook and teacher's role. For data analysis, SPSS 17.0 (Statistical Packages for Social Sciences) packet program has been used.

The students of Social Studies Teaching Department, Gazi University Faculty of Education, have constituted the target population of study and teacher trainees in 3rd and 4th class in Social Studies Teaching Department, Gazi University Faculty of Education have constituted the sample of study. 290 teacher trainees have been applied for survey in total.

As a result, after data analysis, in the views of teacher trainees in curriculum consisting democracy matters in terms of sex type, the views of them in teacher's role in terms of their sex type and their high schools, the views of them in textbook consisting democracy matters in terms of their instruction type (normal or evening education), there has been significant differences. In contrast, in other independent variables, in the views of teacher trainees in curriculum, textbook and teacher's role, there hasn't been a significant difference. At the end of the study, suggestions to democracy matters by commenting the results of this study have been improved.

Keywords: Social Studies, Democracy, Democracy Education, Teacher Trainee

İÇİNDEKİLER

Sayfa

JÜRİ ONAY SAYFASI	iii
ÖN SÖZ	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar LİSTESİ	viii
I.BÖLÜM	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu.....	2
1.2. Araştırmanın Amacı	2
1.3. Araştırmanın Önemi.....	3
1.4. Varsayımlar.....	4
1.5. Sınırlılıklar	4
1.6. Tanımlar	5
II. BÖLÜM	6
KAVRAMSAL ÇERÇEVE	6
2.1. Demokrasi Kavramı ve Demokrasinin Tarihsel Gelişimi	6
2.1.1. Demokrasi Kavramı ve Tanımı	6
2.1.2. Demokrasinin Tarihsel Gelişimi	8
2.1.2.1. Dünyada Demokrasinin Gelişimi	8
2.1.2.2. Türkiye’de Demokrasinin Gelişimi	12
2.1.3. Demokrasi Türleri	16
2.1.3.1.Doğrudan Demokrasi.....	16
2.1.3.2.Yarı Doğrudan Demokrasi	16
2.1.3.3.Temsili Demokrasi.....	17

2.1.4. Demokrasinin Temel Özellikleri	17
2.2. Demokrasi ve Eğitim.....	20
2.2.1. Demokrasi Eğitimi.....	20
2.2.1.1. Demokrasi Eğitiminin Amacı.....	22
2.2.1.2. Ailede Demokrasi Eğitimi.....	24
2.2.1.3. Okulda Demokrasi Eğitimi.....	26
2.3. Sosyal Bilgiler ve Demokrasi	28
2.3.1. Sosyal Bilgiler Kavramı.....	28
2.3.2. Sosyal Bilgiler Öğretiminin Tarihsel Gelişimi.....	32
2.3.3. Sosyal Bilgiler Öğretim Programı	33
2.3.3.1. Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Temel Amaçları	34
2.3.3.2. Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Vizyonu	35
2.3.3.3. Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Yapısı	35
2.3.4. Sosyal Bilgiler Programında Demokrasi Konularının Yeri	38
2.3.5. Sosyal Bilgiler Dersinde Demokrasi Konularını İçeren Üniteler.....	40
2.3.5.1. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Demokrasi Konuları	40
2.3.5.2. Yedinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Demokrasi Konuları.....	42
2.3.6. Sosyal Bilgiler Derslerinin Demokrasi Konularının Öğretimindeki Rolü.....	42
III. BÖLÜM	46
İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	46
IV. BÖLÜM	51
YÖNTEM	51
4.1. Araştırmanın Modeli	51
4.2. Evren ve Örneklem	51
4.3. Verilerin Toplanması.....	52
4.4. Verilerin Analizi	52
V. BÖLÜM	53
BULGULAR ve YORUM	53
VI. BÖLÜM	95
SONUÇ ve ÖNERİLER	95
6.1. Sonuç	95
6.2. Öneriler.....	97

KAYNAKÇA.....	100
EKLER	104
EK -1.....	105
EK-2.....	108

TABLÖLER LİSTESİ

	Sayfa No
Tablo 1: 6.Sınıf Demokrasinin Serüveni Ünitesinin Planı.....	41
Tablo 2: 7.Sınıf Yaşayan Demokrasi Ünitesinin Planı.....	44
Tablo 3: Araştırmaya Katılan Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Betimsel Verileri.....	54
Tablo 4: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Öğretim Programına Yönelik Görüşlerinin Cinsiyete İlişkin t Testi Sonuçları.....	55
Tablo 5: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Öğretim Programına Yönelik Görüşlerinin Sınıf Düzeyine İlişkin t Testi Sonuçları.....	55
Tablo 6: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Öğretim Programına Yönelik Görüşlerinin Öğretim Türüne İlişkin t Testi Sonuçları	56
Tablo 7: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Öğretim Programına Yönelik Görüşlerinin, Mezun Oldukları Ortaöğretim Kurumuna İlişkin Betimsel Verileri.....	57
Tablo 8: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Öğretim Programına Yönelik Görüşlerinin Mezun Oldukları Ortaöğretim Kurumuna İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları	58
Tablo 9: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Öğretim Programına Yönelik Görüşlerinin, Aile Yerleşim Yerlerine İlişkin Betimsel Verileri.....	59
Tablo 10: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Öğretim Programına Yönelik Görüşlerinin Aile Yerleşim Yerlerine İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları.....	60
Tablo 11: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Öğretim Programına Yönelik Görüşlerinin, Anne Eğitim Düzeylerine İlişkin Betimsel Verileri.....	61

Tablo 12: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Öğretim Programına Yönelik Görüşlerinin Anne Eğitim Düzeylerine İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları.....	62
Tablo 13: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Öğretim Programına Yönelik Görüşlerinin, Baba Eğitim Düzeylerine İlişkin Betimsel Verileri	63
Tablo 14: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Öğretim Programına Yönelik Görüşlerinin Baba Eğitim Düzeylerine İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları.....	64
Tablo 15: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Öğretim Programına Yönelik Görüşlerinin, Aile Aylık Gelir Düzeylerine İlişkin Betimsel Verileri	65
Tablo 16: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Öğretim Programına Yönelik Görüşlerinin Aile Aylık Gelir Düzeylerine İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları.....	66
Tablo 17: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Ders Kitaplarına Yönelik Görüşlerinin Cinsiyete İlişkin t Testi Sonuçları	67
Tablo 18: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Ders Kitaplarına Yönelik Görüşlerinin Sınıf Düzeyine İlişkin t Testi Sonuçları.....	68
Tablo 19: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Ders Kitaplarına Yönelik Görüşlerinin Öğretim Türüne İlişkin t Testi Sonuçları.....	68
Tablo 20: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Ders Kitaplarına Yönelik Görüşlerinin, Mezun Oldukları Ortaöğretim Kurumuna İlişkin Betimsel Verileri.....	69
Tablo 21: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Ders Kitaplarına Yönelik Görüşlerinin Mezun Oldukları Ortaöğretim Kurumuna İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları..	70
Tablo 22: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Ders Kitaplarına Yönelik Görüşlerinin, Aile Yerleşim Yerlerine İlişkin Betimsel Verileri	71

Tablo 23: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Ders Kitaplarına Yönelik Görüşlerinin Aile Yerleşim Yerlerine İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları.....	72
Tablo 24: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Ders Kitaplarına Yönelik Görüşlerinin, Anne Eğitim Düzeylerine İlişkin Betimsel Verileri	73
Tablo 25: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Ders Kitaplarına Yönelik Görüşlerinin Anne Eğitim Düzeylerine İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları.....	74
Tablo 26: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Ders Kitaplarına Yönelik Görüşlerinin, Baba Eğitim Düzeylerine İlişkin Betimsel Verileri	75
Tablo 27: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Ders Kitaplarına Yönelik Görüşlerinin Baba Eğitim Düzeylerine İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları.....	76
Tablo 28: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Ders Kitaplarına Yönelik Görüşlerinin, Aile Aylık Gelir Düzeylerine İlişkin Betimsel Verileri.....	77
Tablo 29: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Ders Kitaplarına Yönelik Görüşlerinin Aile Aylık Gelir Düzeylerine İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları.....	78
Tablo 30: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularıyla Bağlantılı Öğretmen Rollerine Yönelik Görüşlerinin Cinsiyete İlişkin t Testi Sonuçları.....	79
Tablo 31: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularıyla Bağlantılı Öğretmen Rollerine Yönelik Görüşlerinin Sınıf Düzeyine İlişkin t Testi Sonuçları.....	80
Tablo 32: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularıyla Bağlantılı Öğretmen Rollerine Yönelik Görüşlerinin Öğretim Türüne İlişkin t Testi Sonuçları	81
Tablo 33: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularıyla Bağlantılı Öğretmen Rollerine Yönelik Görüşlerinin, Mezun Oldukları Ortaöğretim Kurumuna İlişkin Betimsel Verileri.....	82

Tablo 34: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularıyla Bağlantılı Öğretmen Rollerine Yönelik Görüşlerinin Mezun Oldukları Ortaöğretim Kurumuna İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları	83
Tablo 35: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularıyla Bağlantılı Öğretmen Rollerine Yönelik Görüşlerinin Mezun Oldukları Ortaöğretim Kurumuna İlişkin Scheffe Testi Sonuçları	84
Tablo 36: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularıyla Bağlantılı Öğretmen Rollerine Yönelik Görüşlerinin, Aile Yerleşim Yerlerine İlişkin Betimsel Verileri	85
Tablo 37: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularıyla Bağlantılı Öğretmen Rollerine Yönelik Görüşlerinin Aile Yerleşim Yerlerine İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları.....	86
Tablo 38: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularıyla Bağlantılı Öğretmen Rollerine Yönelik Görüşlerinin, Anne Eğitim Düzeylerine İlişkin Betimsel Verileri.....	87
Tablo 39: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularıyla Bağlantılı Öğretmen Rollerine Yönelik Görüşlerinin Anne Eğitim Düzeylerine İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları	88
Tablo 40: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularıyla Bağlantılı Öğretmen Rollerine Yönelik Görüşlerinin, Baba Eğitim Düzeylerine İlişkin Betimsel Verileri	89
Tablo 41: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularıyla Bağlantılı Öğretmen Rollerine Yönelik Görüşlerinin Baba Eğitim Düzeylerine İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları.....	90
Tablo 42: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularıyla Bağlantılı Öğretmen Rollerine Yönelik Görüşlerinin, Aile Aylık Gelir Düzeylerine İlişkin Betimsel Verileri	91
Tablo 43: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularıyla Bağlantılı Öğretmen Rollerine Yönelik Görüşlerinin Aile Aylık Gelir Düzeylerine İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları.....	92

I. BÖLÜM

GİRİŞ

Eğitim genel anlamda bireyde davranış değiştirme sürecidir. Diğer bir deyişle, eğitim sürecinden geçen kişinin davranışlarında bir değişme olması beklenmektedir (Demirel, 2007:6). Eğitim yaşam boyu devam eder ve toplumsal kalkınmanın temel aracıdır. Bir ülkenin eğitim sistemi toplumun geleceğini belirler. Toplumun geleceği de yetişen gençliğin tutum, inanç ve benimsemiş olduğu değerlerle doğru orantılıdır. Eğitimde dikkate alınması gereken en önemli hususlardan biri de demokrasidir. Demokrasi, halk egemenliğine dayanan bir siyasal sistem ve yönetim biçimidir. Demokrasi insanın özgür iradesine dayanır ve özgür bir ortamda gelişir. Bireylerin demokrasiyi algılaması aldıkları eğitimle ve yaşantılarla doğru orantılıdır. Demokrasi bilincini edinmiş bireylerin yetişmesi de eğitim aracılığıyla gerçekleşir. Demokrasinin yerleşmesinin ön koşulu demokrasinin bilinmesidir.

Demokrasi bilinci, önce ailede kazandırılması gereken bir değerdir. Aileden sonra, bireyin yaşamında akademik temellerin atıldığı ilköğretim devresi bu konuda büyük önem taşır. “Bireylerde, bilgi, beceri ve tutum değişikliğinin oluşabilmesi için en önemli unsurlardan ikisi dersler ve öğretmenlerdir” (Hürfikir, 2004;1). İlköğretim aşamasında, verilen tüm dersler demokrasi bilincini kazandırmayı amaçlar; ancak en büyük rol Sosyal Bilgiler dersine aittir. Çünkü, demokrasi konularını, demokratik değerleri ve becerileri bünyesinde barındırması sebebiyle Sosyal Bilgiler dersi demokrasi eğitimi boyutunda önemlidir. Sosyal Bilgiler öğretim programında demokratik değerlerin kazandırılması amaçlanmıştır. Bu bağlamda, II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerinde demokrasi konularını içeren üniteler yer almaktadır. Örneğin; 6.Sınıf Sosyal Bilgiler dersi, 6. ünitesi “ Güç, Yönetim ve Toplum” öğrenme alanını içeren “Demokrasinin Serüveni” adlı ünedir. Bu ünitenin “demokrasinin temel ilkeleri açısından farklı yönetim biçimlerini karşılaştırır. Değişik dönem ve kültürlerde

demokratik yönetim anlayışının tarihsel gelişimini, karşılaştırmalı olarak tartışır” gibi kazanımları belirlenmiştir.

7. Sınıf Sosyal Bilgiler dersi, 7. ünitesi, “Güç, Yönetim ve Toplum” öğrenme alanını içeren “Yaşayan Demokrasi” adlı ünedir. Bu ünitenin “içinde bulunduğu eğitsel ve sosyal faaliyetlerde işleyen süreçleri demokratik ilkeler açısından analiz eder.” kazanımı belirlenmiştir. Görüldüğü gibi, bu kazanımlar doğrultusunda Sosyal Bilgiler derslerinde, demokrasi konuları sadece bilgi boyutunda ele alınmamış, bilgiyi beceriye dönüştürme de amaçlanmıştır.

1.1. Problem Durumu

Bu araştırma, Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularına Yönelik Görüşleri Nelerdir? sorusuna cevap aramıştır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın genel amacı, Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularına Yönelik Görüşlerini belirlemektir. Bu genel amaç çerçevesinde aşağıdaki alt problemler belirlenmiştir.

1. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının, İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Öğretim Programına Yönelik Görüşlerinde;
 - A. cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
 - B. sınıf düzeylerine göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
 - C. öğretim türüne göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
 - D. mezun oldukları ortaöğretim kurumuna göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
 - E. aile yerleşim yerlerine göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
 - F. anne eğitim düzeylerine göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
 - G. baba eğitim düzeylerine göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
 - H. aile aylık gelir düzeylerine göre anlamlı bir farklılık var mıdır?

2. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Ders Kitaplarına Yönelik Görüşlerinde;
 - A. cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
 - B. sınıf düzeylerine göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
 - C. öğretim türüne göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
 - D. mezun oldukları ortaöğretim kurumuna göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
 - E. aile yerleşim yerlerine göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
 - F. anne eğitim düzeylerine göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
 - G. baba eğitim düzeylerine göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
 - H. aile aylık gelir düzeylerine göre anlamlı bir farklılık var mıdır?

3. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularıyla Bağlantılı Öğretmen Rollerine Yönelik Görüşlerinde;
 - A. cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
 - B. sınıf düzeylerine göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
 - C. öğretim türüne göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
 - D. mezun oldukları ortaöğretim kurumuna göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
 - E. aile yerleşim yerlerine göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
 - F. anne eğitim düzeylerine göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
 - G. baba eğitim düzeylerine göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
 - H. aile aylık gelir düzeylerine göre anlamlı bir farklılık var mıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Toplumsal uyumun çağdaş değerler arasında öncelik bir yere sahip olan demokrasinin yaşanılır ve yaşatılabilir olması ilköğretim çağı başta olmak üzere bireylere verilecek eğitime bağlıdır. Sosyal Bilgiler dersleri, öğrencilerin sosyalleşmesi, yaşadığı toplumun ve dünyanın bilinçli ve uyumlu bir bireyi olması için oldukça kritik öneme sahiptir. Sosyal Bilgiler dersinin demokrasi eğitimindeki rolünü etkileyen iki önemli faktör vardır. Birincisi Sosyal Bilgiler dersi, ikincisi bu dersin eğitimini veren öğretmenleridir.

Öğretmen, eğitim sisteminin en önemli unsurlarından birisidir. Eğitim sisteminin bu temel unsuru, öğrencilerin akademik hayatta ve yaşamda ihtiyaç duydukları bilgi, beceri ve tutumların geliştirilmesinde anahtar rol oynamaktadır. Öğretmenin bilgi ve beceri kazandırma görevinin yanında ön plana çıkan diğer önemli bir yönü ise duyuşsal değer ve niteliklerin geliştirilmesinde model olmasıdır. Bu açıdan öğretmenler, evrensel ve toplumsal değer ve niteliklerin geliştirilmesinde de anahtar konumundadırlar (Demircioğlu, 2011;578).

Geleceğin Sosyal Bilgiler öğretmeni olacak Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının demokratik olması esastır. Öğrencilerine karşı demokratik bir tutum sergileyerek model olması için demokrasinin temel özelliklerinden olan insan haklarına saygı, hoşgörü ve adalet gibi kavramlara bakışı önemlidir.

Bu araştırma, Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının ilköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler derslerindeki demokrasi konularına yönelik görüşlerinin belirlenmesi ve bu görüşler sonucunda öneriler geliştirilmesi açısından önemlidir.

1.4. Varsayımlar

- I. Araştırma için seçilen örneklemin evreni temsil edebileceği varsayılmıştır.
- II. Araştırmada veri toplamak için geliştirilen anketin, araştırmanın amacına ulaşmak için yeterli olduğu varsayılmıştır.
- III. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının soruları samimi ve içten cevapladığı ve bu görüşlerin gerçek düşüncelerini yansıttığı kabul edilmiştir.
- IV. Araştırmada kullanılan istatistiksel analiz teknikleri araştırmanın problem ve alt problemlerine uygun olduğu varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

- I. Araştırma, İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konuları ile sınırlıdır.
- II. Araştırma, ankete dayalı verilerle sınırlıdır.

- III. Araştırma, 2011-2012 eğitim-öğretim yılında Gazi Üniversitesi'ndeki Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Lisans Programında Öğrenim Gören Üçüncü ve Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Görüşleri ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Sosyal Bilgiler: Sosyal Bilgiler, bireyin varoluşunu gerçekleştirmesine yardımcı olmak amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimlere ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fiziki çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersi (M.E.B.,2005: 46).

Demokrasi: Sözlük anlamı olarak demokrasi; egemenlik haklarının halka ait olduğu siyasi sistem ve yönetim şeklidir. Bireylerin yaşayacağı ortam açısından ise demokrasi; insanların sadece vicdanlarının sesini dinledikleri, yönetimin kişilerin isteği ile olduğu ve zorlamanın ortadan kalktığı ideal bir ortamdır (Büyükkaragöz ve Kesici, 1998: 1).

Demokrasi Eğitimi: Bireylerin demokratik davranışları yaşantıları yoluyla kazanmalarını içeren bir süreçtir (Tezgel, 2007:1).

Öğretmen Adayı: Üniversitelerin eğitim fakültelerinde okuyan öğrenciler.

II. BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Demokrasi Kavramı ve Demokrasinin Tarihsel Gelişimi

2.1.1. Demokrasi Kavramı ve Tanımı

Bugün evrensel bir anlam kazanmış olan demokrasi sözcüğü, etimolojik olarak Eski Yunancadan gelmektedir. Eski Yunancada “demos” sözcüğü halk, “krasi” sözcüğü ise iktidar ya da egemenlik anlamına gelmektedir. Buna göre demokrasi sözcüğü, ilk olarak kullanılmaya başladığı antik Yunancada, “halkın egemenliği” anlamını ifade etmektedir. Bunun yanında demokrasi kalabalıkları, özellikle vurup kıran, şiddet kullanan sokak kalabalığını ifade etmek için de kullanılmaktadır (Şaylan, 1998:13). Demokrasi yalnızca halk tarafından yönetim olarak tanımlanmakla kalmamalı, aynı zamanda Abraham Lincoln’un ünlü ifadesi ile halk için idare, yeni halkın tercihleri doğrultusunda yapılan bir yönetim olarak tanımlanmalıdır (Lijphart,1988:11). Demokrasinin farklı şekilde tanımlarına aşağıdaki örnekler verilmiştir;

- Yoksulların ve yığınların yönetimi,
- İnsanların kendi kendilerini, profesyonel politikacılara ve kamu görevlilerine ihtiyaç duymadan doğrudan ve sürekli olarak yönettikleri sistem,
- Hiyerarşi ve ayrıcalıklar yerine liyakat ve fırsat eşitliğine dayanan bir toplum modeli,
- Sosyal eşitsizliklerin üstesinden gelmeyi amaçlayan bir refah sistemi,
- Çoğunluğun yönetimi ilkesine dayanan bir karar alma sistemi,
- Kamu görevlerine gelmek için halkın oyuna müracaat edilen rekabetçi bir sistem,
- İnsanların siyasal hayata katılımına bakmaksızın çıkarlarına hizmet eden hükümet biçimi (Türküne, 2005: 189).

Demokrasi kavramı, öncelikle bir insan grubunun yönetilme biçimi ile ilgili sosyal içerikli bir buluş, bir değerler ve kurallar topluluğudur. Başka bir deyişle insani bir bütün, bir sistemdir. Bundan dolayı demokrasi gibi en ileri ve gelişmiş bir yönetim şekli, onu benimsemiş ya da benimseme özlemi duyan insanların belirli değerlere ulaşmış olmasını gerekli kılar (Yılman, 2006:15). Yönetim biçimi olarak demokrasi; siyasal gücün, halkın egemenliğine dayalı olarak kullanılması anlamına gelmekte, toplumsal yaşam açısından bakıldığında ise, bir yaşam felsefesi ve bir yaşam biçimi olarak görülmektedir.

Egemenlik, yönetim biçimi ve insan ilişkilerini uyum içerisinde sürdürmenin temel değerler sistemi olarak demokrasi, 21. yüzyılda dünyada yaşayan insanların büyük bir bölümü tarafından benimsenen, diğer egemenlik ve yönetim biçimlerinden üstün tutulan bir olguya dönüşmüştür (Barut,2003:1).

Demokrasi, temeli özgürlük, eşitlik ve hoşgörüye dayanan bir yaşam biçimi olarak değerlendirildiğinde toplumsal düzen için vazgeçilmez bir unsurdur (Yeşil, 2002: 4) . Bir yandan farklı görüş ve düşünceleri, diğer yandan görüşler üzerinde birlikteliği gerektiren; en ayırt edici özelliği seçme ve seçilme hakkıyla donatılmış vatandaşları olan bir yönetim biçimidir (Ceylan,2009: 8). Bazı gruplar için demokrasi, çoğunluğun mutlak egemenliği anlamına gelirken bazı gruplar için de bireyin temel hak ve özgürlüklerinin tam bir güvence altına alındığı siyasal rejimi ifade eder. Demokrasi ve demokratikleşme talebi dünyanın hemen hemen her yöresinde, her toplumda paylaşılan bir ideali yansıtmaktadır. Bu çerçevede demokrasi tıpkı insan hakları gibi doğrudan doğruya soyut insana özgü bir organik nitelik sayılmaktadır. İnsan hakları, tanımları gereği tarihsel bir gelişimin ürünü olarak değerlendirilmezler; insanın, insan olduğu için doğuştan sahip olduğu özelliklerdir. Bu bağlamda insan, doğarken bu haklara sahip olarak dünyaya gelir ve yaşadığı sürece kendi özgür iradesi ile bile bu hak ve özgürlüklerden vazgeçmez. Demokrasi de, insan hakları gibi evrensel bir geçerliğe sahip olarak düşünülmekte; içinde yaşanan çağın temel ve ortak toplumsal miraslarından biri olarak kabul edilmektedir (Şaylan, 1998: 3).

Demokrasi, sadece insanın insanla değil, insanın toplum ve devletle olan ilişkisini, diğer siyasi sistemlere göre en fazla koruyan ve teminat altına alan bir rejimdir. Diğer

bir ifadeyle demokrasinin ayırt edici özelliği, bütün kurum ve kuruluşların, bireyi, birey hak ve özgürlüklerini tanımlayışında yatmaktadır (Ural, 1988: 452). Demokrasi halkın temel hak ve hürriyetlerinin korunmasını, görüş ve kanaatlerinin ülke yönetimi ve işleyişi üzerinde etkili olması gerektiğini öne sürer.

Demokrasi; iyinin ve kötünün, doğrunun ve yanlışın açıkça konuşulup tartışılabilirdiği; diktatörlerin bile ona duyulan saygıdan pay çıkarma amacıyla sıklıkla kullandıkları, uygar toplumların yönetim biçimlerini simgeleyen bir sosyo-politik sistemdir (Yılman,2006: 15). Demokrasi kavramı farklı tanımlarla açıklanmaya çalışılmıştır. Tanımlara bakıldığında demokrasi kavramı üzerinde durulan ortak nokta halk egemenliğidir. Demokrasi özünde hak ve özgürlükleri barındırır, insana değer verir.

2.1.2. Demokrasinin Tarihsel Gelişimi

2.1.2.1.Dünyada Demokrasinin Gelişimi

Belli bir siyasal düzen ifade eden sözcük olan demokrasinin, ilk kez antik Yunan’da ortaya çıkıp uygulandığı söylenebilmektedir. Antik dünyanın bu uygulaması içinde demokrasinin kurumsal yapısı ana hatları ile tarih sahnesine çıkmış gözükmektedir. Bu gün bir çok kişi için demokrasi, eski Yunan uygarlığının keşiflerinden biri sayılmaktadır (Şaylan, 1998:13).

Demokrasi ilk olarak kısa denebilecek bir süre boyunca Atina’da (M.Ö. 5 ve 6. yüzyıllar) uygulanmış ancak bütün siteler tarafından benimsenmemiştir. Tam anlamıyla uygulandığında, demokrasi özellikle savaş ilan, siyaset adamlarının sürgüne gönderilmesi gibi önemli kararlar almak söz konusu olduğunda halkın yönetimini temsil etmiş ve söz konusu genel halk kurultayı Atina’da “Ekklesia” olarak adlandırılmıştır. Her yurttaş katılım hakkı verilen ve siyaset hakkındaki son kararı alan Ekklesia ya da meclis egemen kitleyi oluşturur ve halk egemenliği ilkesinin sağlam bir biçimde somutlaşmış halidir (Dolanbay, 2011:19).

Atina demokrasisini önemli yapan şey vatandaşların siyasi aktivitelere katılma düzeyiydi. Vatandaşlar sadece meclis toplantılarına katılmıyor, kamu görevlerinin ve

karar alma süreçlerinin belirlenmesinde de sorumluluk alıyordu. Atina demokrasisi tüm erdemlerine rağmen, kısıtlayıcı bir yurttaşlık anlayışına sahipti. Köleler, kadınlar ve yabancılar yurttaş sayılmıyor, yalnızca Atina doğumlu 20 yaş üzerindeki mülk sahibi erkekler yurttaşlık haklarına sahipti (Türköne, 2005: 196). Bu da halk kavramının toplumun bütün kesimlerini kapsamadığını gösterir. Oysa demokrasilerin ayırt edici ögesi bireydir, vatandaşır. Yunan demokrasisi, tarihin akışı içinde kısa bir dönem olarak yaşadı. Kendisinden sonraki dönemlere etkisi ise sınırlı kaldı.

Halkçı yönetim Yunan'da ortaya çıktığı sıralarda İtalyan yarımadasında, Roma şehrinde de kendini göstermeye başlamıştı. Ancak Romalılar kendi sistemlerine cumhuriyet anlamına gelen republic adını koymayı seçtiler. Latince'de "res" şey ya da ilişki, "publicus" da halk anlamına geliyor, yani cumhuriyet halka ait olan şey demektir. Cumhuriyet'in yönetimine katılma hakkı başta soylular ya da aristokratlarla sınırlıydı. Fakat zor uğraşların sonucu sıradan halk da yönetime katılmaya hak kazandı. Atina'da ve 20. Yüzyıla kadarki demokrasilerde ve cumhuriyetlerde olduğu gibi burada da katılım erkeklerle sınırlandırılmıştır (Dahl, 2001:12). Demokrasi kavramının ortaya çıktığı Eski Yunan döneminden günümüze kadar insanlar hep ideal bir yönetim arayışı içerisinde olmuşlardır (Aktan, 2005: 3).

Roma dönemini izleyen Ortaçağ'da da bir siyasal düzen olarak demokrasinin gündemden çıktığı söylenebilir. Ortaçağ'daki toplumsal yapı, feodalizm kavramı olarak tanımlanır. Feodal toplumsal düzenler, tarım ekonomisine, üretim ve tüketimin kapalı üniteler içinde gerçekleşmesine ve bir bağlılık zincirine bağlıdırlar. Feodal toplumlarda özgürlük ve eşitlik anlayışı yoktur, sadece Tanrı'nın önünde eşitlik normu geçerlidir. Feodal toplumların en önde gelen özelliklerinden biri, bu statüye bağlı eşitsizliktir (Şaylan,1998:20). Bu bağlamda Ortaçağ'da demokrasi adına sağlam temeller atılamamıştır. Ortaçağ'a özgü kişi ve grup iktidarına dayalı devlet uygulamaları demokrasinin gelişmeme nedeni olmuştur (Doğan,2007: 53).

Roma'da başlayan "Teokratik Monarşi" dönemi uzun sürdü ve Ortaçağ'a damgasını vurdu. Ancak, İngiltere'de 1215'te yayımlanan Özgürlük Bildirisi (Magna Charta Libertatum) kralın yetkilerini sınırlayarak demokrasinin ve özgürlüklerin yolunu açtı. Bu Özgürlük bildirisi ile;

- Kralın sınırsız yetki ve dokunulmazlığı sona erdi.

- Kimsenin yargılanmadan cezalandırılmayacağı ilkesi getirildi.
- Halk temsilcileri meclisine büyük yetkiler tanındı.
- Kilise, kralın müdahalesi dışında tutuldu.

Tamamı 63 maddeden oluşan fermanın bazı kuralları “Çağdaş Hukuk Devleti” nin de ilkeleri olmuştur (Doğan, 2007:154).

Özgürlük Bildirisi’ni Kral’a kabul ettiren soylular, zamanla kendi aralarındaki dayanışmayı sürdürerek bir tür “Senato” olan Lordlar Kamarası’nı oluşturdular. Bildiriden 150 yıl sonra sanayi ve ticaret burjuvazisi, Lordlara karşı seçimli “Aram Kamarası” nı (Halk Meclisi) oluşturdu. Avam Kamarası hızla gelişti ve 1649’da krallığa son verip “Cumhuriyet” yönetimini oluşturdu. Bu gelişme demokrasi adına önemli bir adımdır (Altunya, 2003: 64).

Aydınlanma düşüncesi demokrasinin düşünsel temlerini geliştiren önemli etkenlerden biridir. Anayasal demokrasinin düşünsel temelleri 18.yy “Avrupa Aydınlanma Felsefesi” ile atılmıştır denilebilir. İngiliz siyaset filozofu John Locke ile Fransız siyaset filozofu ve hukukçusu Montesquie bu konuda katkısı olan aydınlardır. Fransız düşünürü Jean-Jacques Rousseau, insanların doğuştan hür ve eşit oldukları düşüncesini savunmuş, onun bu konudaki görüşleri demokratik düşünceye önemli katkıda bulunmuştur. Rousseau “İnsanlar hür ve eşit doğarlar. İnsanlar doğuştan itibaren vazgeçilmez, devredilmez hak ve hürriyetlere sahiptir” ilkesini getirir (Doğan, 2007: 154).

Rousseau, mutlakıyetçiliği ve gelişen burjuva toplumunu eleştiren bu yönüyle de dönemin felsefecilerinin bir çoğundan ayrılan bir özelliğe sahiptir. Rousseau ve Locke, egemenliği, toplum sözleşmesi kuramı sayesinde, devleti oluşturan bireylere aidiyetle açıklama yolunu tercih ederek demokratik bir içeriğe kavuşturmuşlardır (Hakyemez, 2004: 36).

Bu gelişmelerden sonra Amerika Bağımsızlık Hareketi’nin yayınlandığı Bağımsızlık Bildirgesinin (4 Temmuz 1776) demokrasinin gelişmesinde önemli bir yeri vardır. Bildirgede bugünkü demokrasinin temel ilkelerini görmekteyiz. Bu bakımdan Amerika Birleşik Devletleri’nin bu bildirgeye uygun olarak yapılan anayasası, demokratik

anayasaların ilki kabul edilir. Avrupalı filozofların fikirlerinden hareketle yapılan ve Fransız devriminin yapmış olduğu anayasa, ABD anayasasından önemli oranda etkilenmiştir. 18. yy filozofları demokrasiyi, halkın kendisini yönetecek hükümetleri seçmesi ve denetleme hakkına sahip olmaları şeklinde yorumlamışlardır (Karaköse, 2007: 171).

18. yy da Fransız Devrimi diğer ülkeleri etkileyecek yeni bir demokrasi şeklini ortaya çıkardı. 1789 devrimi Fransa’da gerçekleşmesine rağmen sınırlarını aşan bir etkiye sahip olmuştur. Verilen mücadele sonucunda elde edilen kazanımlar, o dönemde aynı sorunları yaşayan bir çok ülkeyi de etkilemiştir. Devrimle birlikte düşünsel düzeydeki görüşlerin uygulanmasına imkan tanınmıştır. Fransa’da burjuvazinin gelişen pozisyonu Devrimin ortaya çıkmasında etkili olmuştur. 1789 öncesinde Fransa’da soyluların durumu giderek kötüleşirken, burjuvazinin ekonomik gücü sürekli iyileşme gösteriyordu. Gittikçe güçlenen burjuvazi, siyasal iktidarda söz sahibi olmak için giriştiği mücadelede, aristokrasiye karşı kendi isteklerini, eşitlik, temel hak ve özgürlükler ve temsili rejim biçiminde dile getirmiştir. Burjuvazi, soyluların isteklerine karşı direnmiştir. Bu iki sınıf arasındaki mücadele 1789 Fransız Devriminin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Sonuçta burjuvazi ve halk diğerlerine karşı mücadeleden galip çıkarak, Ulusal Meclisi ilan ederek Anayasa yapmaya koyulmuş ardından da İnsan ve Vatandaşlık Hakları Bildirgesini yayınlamışlardır (Hakyemez, 2004).

Fransız İnsan ve Vatandaşlık Hakları Bildirgesi, demokrasi tarihinin önemli aşamalarından biridir. Fransız halkının elde ettiği hak ve hürriyetler bu bildiri ile belirli temel ve evresel ilkelere kavuşmuştur. Fransız İnsan ve Vatandaş Hakları Bildirgesinden sonra demokrasi konusunda geline en önemli aşama, “İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi” ve bunu esas alan gelişmelerdir. 10 Aralık 1948’de Birleşmiş Milletler Teşkilatı Genel Kurulu tarafından kabul edilen bildirge bir başlangıç ve 30 maddeden oluşmaktadır. Başlangıç kısmında bütün insanlarda bulunan onur, eşitlik ve vazgeçilmez hakların tanınmasının özgürlük, adalet ve barışın temeli olduğu açıklanır. 19. yüzyılda Batılı ülkelerde yerleşmeye başlayan demokrasi, 20. Yüzyılın başlarından itibaren Fransa, İngiltere ve Amerika dışında kalan toplumların da ilgi alanlarına girmeye başlamıştır. I. ve II. Dünya savaşları insan özgürlüğünün dolayısıyla da demokrasinin önemini ortaya koyan sonuçlara sahiptir (Doğan, 2007: 158-159).

2.1.2.2.Türkiye’de Demokrasinin Gelişimi

İlk Türk devletlerinden itibaren, demokrasinin sınırlı olsa da belirli bazı yaklaşımlarının uygulandığı bilinmektedir.

Eski Türk kavimlerinde demokratik bir yönetimi rahatlıkla görebiliriz. Eski Türkler totemizm döneminde demokratikti. Nitekim toplumsal otorite, sosyal vicdan da bulundukça, toplum cumhuri bir demokrasidir. Türk toplumu yaşadığı her devirde ve her yerde demokratik yaşamın en güzel örneklerini vermiştir. Eski Türk hakanları sulta sahibi olup “Sultan” unvanını aldıklarında devlet yönetimi demokrasiden uzaklaşmakla birlikte halk günlük yaşamında demokratik hayat biçimini değiştirmemiştir (Yılman, 2006: 16). İslamiyet’in Türk toplumu tarafından benimsenmesi bazı değişiklikleri de beraberinde getirmiştir.

Türkiye’de demokratikleşme bakımından önemli gelişmeler 19. yüzyılda ortaya çıkmıştır. Bu yüzyıla kadar, Osmanlı Devleti mutlak monarşi ile yönetiliyordu. Ülkeyi yönetme yetkisi sadece Osmanoğulları sülalesinin elindeydi. Bu sülale içinden çıkan padişahlar devlet yetkilerini kullanırdı. Padişahlar, ülkeyi hiçbir kurala bağlı kalmaksızın, kendi istekleri doğrultusunda yönetmişlerdir (Uygun, 1996: 11). Anadolu’da başlayan ve muntazam askerlik teşkilatına dayanan Osmanlı Devleti, kısa bir zaman içinde büyümüştür. Fatih Sultan Mehmet’in fütuhatıyla imparatorluk haline geldi. Yavuz Sultan Selim’in Mısır’ı fethinden sonra da Hilafet Osmanlı Padişahlarına geçmişti. Bu zamana kadar mutlak ve merkezi olan idare şekli bundan sonra aynı zamanda teokratik bir karakter edinmiştir (Nalbandoğlu, 1950: 36).

Osmanlı padişahı Tanrı adına devleti yönetti, egemenlik hakkını elinde bulundurdu. Yetkileri sınırsızdı. 17. yüzyılın sonlarına rastlayan ve Osmanlı Devleti’nin toprak kaybı yaşadığı Gerileme devri oldukça büyük sorunların yaşandığı dönemdir. Bu dönemde Osmanlıda hem siyasiler hem de aydınlar devletin durumunu düzeltebilmek için Batıdaki gelişmeleri takip etmeye başladılar. II. Mahmut’un icraatları arasında yer alan Sened-i İttifak Türk demokrasi tarihi açısından önemli olduğu vurgulanabilir. Ancak bu belgenin demokrasi geleneğine katkısı hususunda bir düşünce birliği yoktur (Doğan, 2007: 169).

Batılılaşma sürecinden geçen Osmanlı İmparatorluğu batılı devletlerin Osmanlı İmparatorluğu'na mensup Hristiyan ahalisine eşitlik ve teminat verilmesi yolundaki ısrarı, siyasi istekleri Osmanlı siyasi hayatında reform için zemin hazırladı. Bu reform 1839 yılında Tanzimat hareketi olarak ortaya çıktı. 3 Kasım 1839 'da Gülhane parkında okunan bu fermanla hiçbir teminat göstermeksizin bütün vatandaşlara eşit haklar, mal-can emniyeti vaat ediliyor, mali askeri ve adli sahalarda bazı reformlar ileri sürülüyordu (Büyükkaragöz ve Kesici, 1998: 25).

Fransız İhtilali'nin ortaya koyduğu “İnsan ve Yurttaş Hakları” bildirisindeki değerler , bir şekilde Osmanlı İmparatorluğu'na giriyordu. Tanzimat Fermanı'nda yer alan can, mal, ırz ve namus dokunulmazlığı, keyfi yönetimin sınırlandırılması, tabii haklar, eşitlik gibi kavramlar da tanınmaya başlanıyordu ve Islahat Fermanı ile tamamlanıyordu (Erkan, 1990:15). Tanzimat Fermanı, demokrasi açısından değerlendirildiğinde herkese eşit haklar sağlamıştır ve hem Müslüman halk hem de gayrimüslim halk adına önemli bir dönüm noktası olma özelliğini taşır.

1839 Hattı Hümayunun Hristiyan halka yaptığı vaatler Islah Fermanı (1856) ile tekrarlanıyordu. Bu iki Fermanla birlikte Osmanlı İmparatorluğu'nda yeni bir siyasal görüş şekil almaya başladı. Ülkede yaşayan herkese tek vatandaşlık sıfatı altında, fakat imparatorluğun İslami geleneklerine halel getirmeksizin, eşit hak ve görevler tanıyordu (Büyükkaragöz, 1998:26).

Tanzimat Fermanı ve Islahat Fermanı Meşrutiyet'in ilanına vesile olmuştur. Bu fermanlar Osmanlı Devleti'ne hukuki bir boyut kazandırmakla birlikte; devletin bütün vatandaşlarına eşit haklar tanınması, can ve mal güvenliğinin teminat altına alması, parlamenter sisteme geçiş sürecini içermesi açısından önemlidir. Demokratikleşme sürecine Tanzimat ve Islahat Fermanı hız kazandırmıştır (Büyükkaragöz, 1998: 27).

Türkler ilk defa 1876'da anayasaya kavuştular. Abdülaziz tahttan indirildi ve Kanun-i Esasi ilan edilerek meşruti sistem kuruldu.

İlk defa parlamentolu bir düzene geçildi. Anayasa, “Meclisi Umumi” adını taşıyan iki meclisli bir parlamento kurmaktadır. Meclislerden “Heyeti Ayan” üyeleri padişah

tarafından ve ömür boyu görevde kalmak suretiyle seçilirdi. “Heyeti Mebusan” üyeleri de halk tarafından seçilirdi. 1876 anayasası parlamentolu bir düzen getirmiştir, fakat parlamenter düzene geçilmemiştir. Osmanlı İmparatorluğu’nda, parlamentolu düzenin, şekil bakımından “parlamenter” bir nitelik kazanması, II. Meşrutiyet’in ilanından sonra gerçekleştirilen çeşitli anayasa değişiklikleri ile mümkün olmuştur (Kıncal, 2002: 77).

Kanun-i Esasi ulusal bir ihtilal sonucu ilan edilmemiş olmakla beraber, tüm halkın siyasi hakları yönünden eşitliği, devlet yönetimine katılması ve denetlemesi, parlamenter bir sistemle bir temele oturtulmaya çalışıldı. Yasama, yürütme ve yargı organları arasındaki yetki ve görevler belirtilmiş olmakla beraber aralarında denge yoktu. Kanun-i Esasi devletin monarşik ve teokratik niteliğini değiştirmede. I. Meşrutiyet’in başarılı olamamasının bir çok sebebi vardı. Padişah’a tanıdığı geniş yetkiler, savaş barış yapma, istediği kimseyi sürgün etme, milletvekillerinin Padişah’ın onayı olmadan kanun teklifinde bulunamaması gibi yönleri sistemin zayıflığına yol açtı (Erkan, 1990:17).

Abdülhamit’in sıkı idaresi yeni yetişen aydınlar tepkilere yol açtı. Bu aydınlar hürriyet ve meşrutiyet konusuna ait eserleri, şiirleri okuyorlar ve aralarında teşkilatlanıyorlardı. İttihat ve Terakki bu şekilde oluşmuştur (Nalbandoğlu, 1950: 41). 1908’de Balkanların durumu giderek Osmanlı için karmaşık bir siyasal sorun haline gelmiştir. İttihat ve Terakki Cemiyeti’nin bu olaylar bahanesiyle Padişah üzerinde artan baskısı Meşrutiyet’in ikinci kez ilan edilmesini sağlamıştır (Doğan, 2007: 180). Bu döneme ait diğer dikkat çeken gelişme de gerek Kanun-i Esasi’de yapılan değişiklikler gerekse diğer kanunlar üzerine yapılan çalışmalardır. Kanun-i Esasi’de yapılan değişiklikler II. Meşrutiyet’in ilanı ile birlikte hemen gündeme gelmemiş, yaklaşık bir yıl sonra Ağustos 1909’da gerçekleşmiştir. Bundan önce dikkat çeken bir gelişme de II. Abdülhamit tarafından 29 Temmuz 1908’de yayınlanan Hatt-ı Hümayun’dur. Temel hak ve özgürlüklere ilişkin bu Hatt-ı Hümayun’da padişah özetle şu konuları kamuoyuna açıklamıştır: “Yurttaşlar hangi ırk ve mezhepten olursa eşittir, kanunda gösterilen haller dışında kimse sorgulanmaz, tutuklanamaz, hapsedilemez ve kötü muameleye tabii tutulamaz. Hiç kimse ait olduğu mahkeme dışında sorgulanamaz. Herkes konut dokunulmazlığı hakkına sahiptir. Gazeteler baskıdan önce hükümetin denetimine tabi tutulamaz. Eğitim ve öğretim tamamen serbesttir.” 1909’da yapılan

değişiklikler ise 21 Ağustos 1909 tarihli değişiklik ile 1876 Anayasasının 21 maddesi değiştirilmiş, 1 maddesi kaldırılmış ve 3 yeni madde de eklenmiştir (Günel, 2009: 29).

II. Meşrutiyet'in getirdiği ivme ile gerçekleştirilen 1909 Anayasa değişiklikleri, Kanun-i Esasi'ye yepyeni bir anayasa görünümü vermiştir. Değiştirilen Anayasaya göre Padişah'ın yetkileri kısıtlanmıştır. Artık devletin temel kurumu Parlamentosudur. Türkiye'de parlamenter sistem 1909 Anayasa değişikliğinin ürünüdür. Bunun yanı sıra 1909 Anayasa değişikliği, vatandaş haklarında da önemli gelişmeler sağlamıştır (Doğan, 2007: 180).

Türk tarihinde ilk demokratik idare II. Meşrutiyet'le başlamıştır denilebilir. Anayasa, Kişi hak ve özgürlüklerinin sağlanması, kurulan meclis, partiler ve basına özgürlük tanınması dönemin demokratik özellik kazanmasını sağlamıştır. II. Meşrutiyet döneminin diğer bir karakteri ise otoriteye hem padişah hem de millet ortaktır. Yani tam anlamıyla milli hakimiyet sağlanamamıştır ve imparatorluk içinde farklı milletlerin bulunuşu, bunların kendi menfaatleri aleyhine hareket etmeleri gerçek ve emniyetli bir demokratik idarenin kurulmasına imkan vermedi.

Türkiye'de demokrasinin 1908-1919 dönemine ilişkin yapılacak en önemli tespit, hızla çöküşe giden Osmanlı Devleti'nde ciddi ve tutarlı bir parti siyasetinin olmaması, hükümet istikrarının dönem boyunca hiçbir şekilde sağlanamamasıdır.

Osmanlı Devleti toprakları üç kıtaya yayılmış ve insanları bir çok millettten oluşan büyük bir imparatorluk 20. yüzyıla gelindiğinde, topraklarının önemli bir kısmını kaybetmişti. I. Dünya Savaşı'ndaki yenilginin ardından imzalanan Mondros Ateşkes Antlaşması ile Devletin Anadolu yarımadası dışında pek bir varlığı kalmamış, Anadolu toprakları da İngiliz, Fransız, İtalyan ve Yunan ordularının işgaline açık durumdaydı. Bu koşullar altında Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde direniş hareketleri başlamıştı, Mustafa Kemal, Anadolu'ya yayılan bu direnişi birleştirerek Ulusal Kurtuluş Savaşı'nı başlatmıştı. İşgallere karşı direnemeyen Osmanlı Hükümeti gücünü kaybetmişti. Osmanlı Devleti'nde görülen demokratik gelişmeler padişahın mutlak iktidarını sınırlamaya yönelik girişimlerdi. Bu girişimlerle, halkın iktidarı paylaşması, ülke yönetiminde söz sahibi olması amaçlanıyordu. Artık iktidarın paylaşılması değil, iktidarın doğrudan halka verilmesi söz konusuydu. Yeni ulusal devletin ilk Anayasası

1921 Anayasası'dır. Bu Anayasa'ya göre "egemenlik kayıtsız şartsız milletindir." Ulusal egemenlik ilkesi, demokrasinin gerçekleşmesi adına büyük bir adımdır. Bu ilke ülkeyi tek kişinin, bir azınlık veya grubun değil, halkın yönetmesini öngörür. Ülke yönetimi halka verilmediği sürece halk yönetimi anlamını taşıyan demokrasi gerçekleşemez. Kurtuluş savaşının kazanılması, saltanat ve hilafetin kaldırılması ve Cumhuriyet'in ilan edilmesi ile Türkiye'de demokrasi tam anlamıyla gerçekleşmiştir (Uygun, 1996: 18-19).

Türkiye'de demokrasiyi kurma ya da demokratikleşme çabaları uzun sürmüştür. Tarihte zaman zaman ülke yönetimiyle, şahıslarla, diğer devletlerle ilgili sorunlar yaşansa da gelineen noktada demokrasi modern bir yaşam şekli halini almıştır. İnsana değer verebilmek, haklarını güvence altına almak için cumhuriyetin ilan edilmesi Türk demokrasisi için en büyük kazançtır.

2.1.3. Demokrasi Türleri

Tarihsel sürece bakıldığında toplumların gelişme düzeyine bağılı olarak demokrasi kavramına farklı anlamlar yüklenmeye başlandığı ve demokrasinin farklı şekillerde ortaya çıktığı görölmektedir. Egemenliğin kullanılması bakımından demokrasinin üç ayrı uygulama biçimi vardır. "Doğrudan Demokrasi", "Temsili Demokrasi" ve "Yarı Doğrudan Demokrasi" dir.

2.1.3.1. Doğrudan Demokrasi

Halkın egemenliğini doğrudan ve bizzat kullandığı demokrasi tipidir. Doğrudan demokraside devlet için gerekli olan bütün kararlar, vatandaşlar tarafından aracısız ve temsilcisiz olarak alınır. Doğrudan demokrasi, halkın halk tarafından yönetilmesini öngörmektedir. Dolayısıyla doğrudan demokrasi sistemi, demokrasinin ideal anlamına en yakın olan sistemdir.

2.1.3.2.Yarı Doğrudan Demokrasi:

Yarı-doğrudan hükümet de denilen yarı-doğrudan demokrasi , egemenliğin kullanılmasının halk ile temsilcileri arasında paylaştırıldığı demokrasi tipidir. Yarı-

doğrudan demokrasi, temsili demokrasi ile doğrudan demokrasinin bir bileşimidir. Yarı-doğrudan demokrasi sisteminde egemenliğin kullanımı esasen halkın seçtiği temsilcilere verilmiştir. Ancak bazı durumlarda, referandum gibi araçlarla seçmenler de egemenliğin kullanılmasına doğrudan doğruya katılırlar. Bu bakımdan yarı-doğrudan demokrasi temelde bir temsili demokrasidir. O halde yarı-doğrudan demokrasi, halkın egemenliğin kullanılmasına zaman zaman doğrudan doğruya katılabildiği bir temsili demokrasidir (Gözler, 2004: 120).

2.1.3.3.Temsili Demokrasi:

Yönetimin, seçilmiş temsilcilerden oluşan organlar (yasama organı, parlamento) tarafından yönetilmesi anlamına gelir. Bu sistemde vatandaşlar siyasal kararları almak, yasaları yapmak ve toplumun iyiliğini ilgilendiren programları uygulamak için görevlileri seçerler. Seçilen görevliler de halk adına kararlar alır ve bunları uygularlar (Kepenekçi, 2008: 52).

2.1.4. Demokrasinin Temel Özellikleri

Bir siyasi rejimin demokrasi olarak nitelendirilmesi için dört temel özelliğe sahip olması gerekmektedir. Bunlardan birincisi seçim ve temsil ilkesidir. Bu ilke gereği siyasi iktidarı kimin kullanacağı seçimlerle belirlenecek; çoğunluk iktidarı kullanırken azınlık, korunacak ve bir dahaki seçimde iktidar olabilmek için eşit koşullarda yarışma olanağına sahip olacaktır. İkinci ilke, insan haklarına verilen önceliktir. Burada önem kazanan kritik nokta, insan hakları ile ilgili anlayış ve düzeydir. Üçüncü ilke, hukukun üstünlüğü ya da hukuk devletinin işlerliğidir. Dördüncü ilke ise çoğulculuktur. Çoğulculuk, toplumdaki bütün kesim ya da grupların örgütlenerek siyasi iktidar için özgürce yarışa girebilmeleri demektir. Bir siyasal rejimin demokrasi sayılabilmesi için tam bir çoğulculuğu gerçekleştirmesi yani toplumdaki hiçbir kesim ya da grubun yarışma dışı bırakılmaması gerekmektedir (Şaylan, 1998: 10).

Demokrasi eşitlik, özgürlük, insan haklarına saygı, milli egemenlik, eşitlik, çoğulculuk ve katılımcılık gibi ilkeleri içerir. Demokrasi, vatandaşların temel hak ve özgürlüklerinin güvencesidir. Vatandaşlar da demokrasinin kendilerine yüklediği sorumlulukları üstlenirler. Demokrasi tüm insanlara eşit davranılmasını amaçlar.

Demokrasi bireysel ve ortak özgürlüğün toplumsal kurumlarca tanınmasına dayanır. Bireysel ve ortak özgürlük, yönetenler ve yönetilenler tarafından serbest seçimle belirlenmeden ve toplumsal kurumların oluşumuna, değişimine en yüksek düzeyde katılım sağlanmadan var olmaz (Touraine, 1997: 35).

Karasar (1985)'a göre; bugünün demokrasisinin temel özellikleri şunlardır:

- Her insanın yaşama, hür ve mutlu olma hakkı vardır. Bunların kısıtlanamayacağını öngörür.
- Devlet, insanlık hedeflerine varmada bir araçtır.
- Devletin temel işlevi, mümkün olabildiğince daha çok kişiye daha çok yaşama, özgürlük, mutluluk götürmektir.
- İnsanların kapasitelerine, karar verme yeteneğine güvenilir.
- Özgürlükler ve mutluluklar, ancak başkalarına zarar verdiğinde engellenebilir.
- İnsanlar gruplar halinde örgütlenerek düşünce özgürlüklerini kullanırlar.
- Siyasi partiler demokrasilerde vazgeçilmez kurumlardır.
- Temsili katılım vardır.
- Yetki bölüşümü ve güçler dengesi esastır.
- Çoğunluğun karar verme, politika oluşturma, azınlığı eleştirebilme hakkı vardır.
- Kişinin kendisine ve başkalarına güvenin bir göstergesidir (Yılman,2006:44).

Demokrasinin yapısında ve özünde çoğulculuk vardır. İnsanların kendi temel çıkarlarını korumalarına yardımcı olur. Demokrasi özgürlükle yakından ilişkilidir ve eşitlik sağlar. Adaleti sağlayan en iyi sistemdir. Demokrasilerde şartları müsait her birey oy verme hakkına sahiptir.

Demokrasi temel özgürlükleri güvence altına alır. İfade özgürlüğü, hareket özgürlüğü ve kişi güvenliği gibi haklar ve özgürlükler bireylerin kendilerini geliştirmelerine izin verir ve birçok tartışma ve delile karşı test edilmiş daha iyi kararların ortaya çıkmasına yol açar (Beetham ve Boyle, 1998:5).

Demokrasilerde özgürlükler, **kamu özgürlükleri** ve **siyasi özgürlükler** olmak üzere ikiye ayrılır:

Kamu Hürriyetleri: Kamu özgürlükleri, temel hak ve özgürlüklerden meydana gelir. Herkes kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve özgürlüklere sahiptir. Bunlar;

- Kişi özgürlüğü ve güvenliği.
- Özel hayatın gizliliği ve korunması.
- Yerleşme ve seyahat özgürlüğü.
- Din ve vicdan özgürlüğü.
- Düşünce ve kanaat özgürlüğü.
- Bilim ve sanat özgürlüğü.
- Toplantı hak ve özgürlükleri (dernek kurma, toplantı ve yürüyüş hakkı).
- Mülkiyet hakkı.
- Hak arama özgürlüğü.
- Sendika ve sosyal güvenlik haklarıdır.

Siyasi Özgürlükler: Demokraside, siyasi hak ve özgürlükler önemli yer tutar. Anayasada, siyasi hak ve özgürlükler şu şekilde sıralanır;

- Türk vatandaşlığı.
- Seçme, seçilme ve siyasi faaliyette bulunma hakkı.
- Parti kurma, partilere girme ve partilerden ayrılma hakkı.
- Kamu hizmetlerine girme hakkı.
- Vatan hizmeti.
- Dilekçe hakkı (Doğan, 2007:148).

Demokrasi temel hak ve özgürlükleri güvence altına alan bir sistemdir ve aktif bireylere ihtiyaç duyar. Bireye, kendi hak ve özgürlükleri öğretilmeli, birey de vatandaş olarak üstüne düşen görevleri bilmeli ve özgürlüklerinin farkında olmalıdır.

Demokrasi vatandaşlarına demokratik olmayan sistemlerin sağlamadığı pek çok temel hakkı sağlamayı garanti eder. Mümkün olan alternatiflerinden daha fazla kişisel özgürlük sağlar (Dahl, 2001:63). Bireylerin kendi amaçlarını kendilerinin belirlemesi ve hayatlarını bu doğrultuda yaşamaları, özel hayatlarının dışarıdan gelen

müdahalelerden korunmasına bağlıdır. Bunu sağlayan demokrasinin garanti altına aldığı özgürlüklerdir (Türküne, 2005: 193).

Demokrasinin yaşanabilir olmasındaki özelliklerden biri de “katılım”dır. Katılım demokrasilerin en önde gelen ve olmazsa olmaz değerindeki bir boyuttur. Katılımdan yoksun bir siyasal sistem, demokratik sistem olarak nitelendirilemez. Demokrasilerde egemenliğin doğrudan ve mutlak surette halka ait olmasının doğal bir sonucu olarak bir siyasal sistemin demokrasi adını alabilmesi katılımın yaygınlığına bağlıdır (Yılman, 2006: 5-6).

Demokrasinin şu üç boyutu birbirini tamamlar: Temel haklara saygı, yurttaşlık ve yöneticilerin temsilciliği; bunlar arasındaki karşılıklı bağımlılık ilişkisi demokrasiyi oluşturur (Touraine, 1997:45).

Demokrasinin doğası özgürlüktür. Düşüncelerin ve farklı görüşlerin açıklanıp yayılması için en uygun ortamı sağlar. Demokrasi, seçenek sunan ve tartışmaya açık bir sistemdir.

2.2. Demokrasi ve Eğitim

2.2.1. Demokrasi Eğitimi

Demokrasi günümüz toplumları için bir yaşam biçimi olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle bu yaşam biçimine uygun bireylerin yetiştirilmesini de zorunludur. Çünkü demokrasi ancak onu anlamış ve benimsemiş bireylerce yaşatılabilir.

Demokrasinin bir ülkede yaşayabilmesi için o ülkede çok köklü sosyal, ekonomik, kültürel kurumların demokrasi için iyi bir alt yapı oluşturmaları şarttır. Bu altyapıyı oluşturabilecek en önemli kültürel kurumların başında ise eğitimi kurumu gelmektedir (Büyükkaragöz ve Kesici, 1998: 56).

Demokrasiyi öznenin oluşumu ve eylemi için en uygun kurumsal ortam olarak tanımlamak, demokratik anlayış okul, hastane, işletme gibi örgütlü toplumsal yaşamın tüm görünümüne yansımıyorsa anlamsızdır (Touraine, 1997: 211). Demokrasiyi

kavramış ve onu yaşanabilir kılan bireylerin yetişmesi eğitim sayesinde gerçekleşir. Kendilerini ifade edebilen, araştıran, bilimsel düşünen, vatandaşlık haklarını ve sorumluluklarını kavramış, demokrasiyi yaşayarak öğrenen bireylerin eğitim ortamına ihtiyaç duymaları kaçınılmazdır.

Eğitim genel anlamda bireyde davranış değiştirme sürecidir. Diğer bir deyişle, eğitim sürecinden geçen kişinin davranışlarında bir değişme olması beklenmektedir (Demirel, 2007:6).

Eğitim yoluyla kişinin amaçları, bilgileri, davranışları, tavırları ve ahlak ölçütlerin de değişiklik meydana gelir (Demirel,2007: 6). Eğitim, gençlerin bağlı oldukları sosyal grubun yaşamını paylaşma yoluyla yönlendirerek gelişmelerini sağlayan toplumsal bir işlemdir. Başka deyişle eğitim, toplumdaki üstün, beğenilen yaşam niteliklerine göre değişir (Dewey, 1996:79).

Eğitim ve demokrasi, anlam ve işleyiş yönünden birbirine bağlı iki kavramdır. Eğitimin demokratikleşmesi ya da eğitim sürecinin temel kurumları olan okulların demokratikleşmesi, o toplumda demokrasi kültürünün yerleşip gelişmesi ile ilgili bir sorundur (Polat, 2003: 113). Eğitimden beklenen “çocuğun kişiliğini oluşturma ve geliştirme” işlevinin son amacı, ona öncelikle demokrasinin gereksinin duyduğu “ergin ve özgür yurttaş” kimliği kazandırmaktır (Gülmez, 1994:217).

Vatandaşlık ve demokrasi arasındaki kopmaz bağ ve yurttaşlığın siyasal topluma aidiyet bağı ile kazanılması, vatandaşlığın bir kimlik olarak tanımının, demokrasinin sorumluluklarının, kurallarının, ilkelerinin, pratik işleyişinin ve demokrasinin kökeninin eğitim yoluyla insanlara kazandırılmasını zorunlu kılar. Demokrasi, yurttaşların temel hak ve özgürlüklerinin güvencesini oluşturur, yurttaşlar da demokrasinin kendilerine yüklediği sorumlulukları bilinçli, duyarlı, ve etkin bir biçimde üstlenerek demokrasinin güvencesini oluştururlar (Barut, 2003: 1).

Demokrasi eğitimi; bireylerin demokratik davranışları yaşantıları yoluyla kazanmalarını içeren bir süreçtir. Bu sürecin başarılı bir şekilde gerçekleşmesi birbiriyle ilişkili iki yolla mümkündür;

- Bilgi aktarma

- Eğitim sistemi içinde, bilişsel birikimlerin tutumsal ve davranışsal boyuta taşınması.

Birinci madde, demokratik değerlerin bilgi aktarılarak öğretilmesini, ikinci madde ise formel öğrenme sürecinde yaşayarak öğrenilmesini sağlar (Tezgel, 2007: 1).

Demokrasi eğitimi bireyde demokrasi düşüncesini geliştirir. İnsanların dil, din, ırk, cinsiyet, düşünce farklılığına saygılı ve bilinçli bireyler olarak yetişmesini öngörür. Demokrasi ancak onu kavramış ve gereklerini içselleştirmiş bireyler var oldukça güvencededir.

Demokratik eğitim, demokrasinin ilke ve kurallarının, insan hak ve özgürlüklerinin eğitim ve öğretim programlarında açık ya da örtük hedeflere dönüştürülüp öğrenme yaşantıları yoluyla toplumun genç bireylerine uygulamalı olarak kazandırmak ve bireylere, açık ya da örtük yetenekleri doğrultusunda kendilerini geliştirme zemini hazırlamaktır (Hotaman, 2010: 32).

2.2.1.1. Demokrasi Eğitiminin Amacı

Demokrasi eğitiminin amacı, katılımcı demokratik toplumu, kurum ve kuralların ötesinde, vatandaşların özümseyerek içine sindirdiği bir yaşam biçimi olarak yerleştirip yaşatmaktır (Gülmez, 1994: 4). Demokrasi eğitimi, ailede başlayan eğitim ile beraber bütün eğitim yaşamında kendi haklarını savunan, başkalarının haklarına saygı gösteren, öğrenme özgürlüğüne sahip, insan ilişkileri bakımından olumlu bağlar kurabilen, insanlar arasında duyuş ve anlayış farklılığına saygı duyan bireyler yetiştirmeyi amaçlar. Demokratik bir eğitim:

- Demokratik bir hayat için davranış, tutum ve anlayış örüntülerini geliştirmeye çalışır.
- Demokrasi içinde bir hayata hazırlar.
- Fertleri başarılı bir yaşama hazırlamak için konu alanlarını uygulamalı şekilde kullanır.
- Öğrenmede, düşünme ve kalıcı davranış değişiklikleri yaratmayla ilgilenir.
- Öğrenci için toplum hayatında geçerli yaşantılar sağlar.

- Fertlerin çevreleriyle ilişkilerine yönelik deneysel etkileşim gerçekleştirir.
- Grup fertlerinde bilinçli ve kendini denetleme alışkanlığı geliştirir.
- İşbirliği içinde birlikte çalışmaya yönelik bir tutumu temel alır.
- Öğrencilerin kendi gelişim ve öğrenmelerini yönlendirmelerine yarayacak çaba, yetenek ve yaratıcılık esastır.
- Ferdi farklılık ve yeteneklere göre değişik yaşantılar sağlar.
- Öğrenci karar verme, planlama, kendini disipline etme, değerlendirme ve faaliyette uyumlu olmaya özendirir.
- İlgi ve isteklere göre güdülenme vardır.
- Gençler, yetişkin kültürünün yanında kendi kültürlerini de meydana getirebilme çabasındadırlar (Yılman, 2006: 71).

Demokrasi eğitimi sadece demokrasiyi kavramsal olarak öğretmek değildir, bireylerin fikirlerini rahatça ifade edebilmesini sağlamak, yetki ve sorumluluklarını bilen vatandaşlar yetiştirmek ve en önemlisi özgür düşünen bireylerin var olmasını sağlamaktır.

Demokrasi eğitimi ile bireyler, kendilerine güvenen, sorumluluklarının farkında, hoşgörülü ve sosyal çevreyle uyumlu vatandaşlar olarak yetişir. Öğrencilere eleştirel düşünme becerisini kazandırmayı, sosyal sorunlara bakış açısı geliştirmeyi amaçlar. Demokrasi eğitimine yön veren en önemli etkenlerin başında eğitim sistemi gelmektedir. Eğitim sistemimizde “demokrasi eğitimi”, 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu’nun (METK) on dört temel ilkesi içerisinde madde 11’de şöyle açıklanmıştır: *“Madde 11 - Güçlü ve istikrarlı, hür ve demokratik bir toplum düzeninin gerçekleşmesi ve devamı için yurttaşların sahip olmaları gereken demokrasi bilincinin, yurt yönetimine ait bilgi, anlayış ve davranışlarla sorumluluk duygusunun ve manevi değerlere saygının, her türlü eğitim çalışmalarında öğrencilere kazandırılıp geliştirilmesine çalışılır; ancak, eğitim kurumlarında Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine aykırı siyasi ve ideolojik telkinler yapılmasına ve bu nitelikteki günlük siyasi olay ve tartışmalara karışılmasına hiçbir şekilde meydan verilmez”*

Milli eğitim özgür ve demokratik toplumun meydana gelmesi ve gelişmesi için demokrasi eğitimini vurgulamıştır. Milli eğitim demokrasi eğitimini içerir, öğretim programları da bu ilkeye göre şekillenmiştir.

Hak ve özgürlüklerini kullanabilen, sorumluluklarını bilen, demokrasiyi geliştirecek ve yaşatacak, çevresiyle uyum sağlayacak bireyleri yetiştirmek için eğitim zorunludur. Bu konuda en önemli görev ailelere, okullara ve kitle iletişim araçlarına düşmektedir.

Demokrasinin fonksiyonlarının ve değerlerinin bireylerde anlayış olarak geliştirilmesi ve toplumda kalıcılığını sağlamak için demokrasi eğitime ihtiyaç vardır. Demokrasinin özünü oluşturan fonksiyon ve değerlerin eğitim yoluyla bireylere kazandırılması ve bunların bireyler ve toplum tarafından özümsemişi gerekmektedir. Bireylere informal olarak demokrasi eğitimi toplum ve devlet tarafından kazandırılır. Devletin üstleneceği roller arasında yeterli maddi ve manevi yardımın yapılması, kitle iletişim araçlarının demokratik anlayışa göre yapılandırılması, her bireye eğitim imkanının tanınması gibi roller sayılabilir. İnformal olarak yapılan demokrasi eğitiminde aile ve çevre rol oynarken, formal olarak yapılan demokrasi eğitiminde ise eğitim kurumları ve öğretim programları etkin rol oynamaktadır (Büyükkaragöz ve Kesici, 1998).

2.2.1.2.Ailede Demokrasi Eğitimi

Şüphesiz ki çocuğa ve gence kazandırılacak değerler, önce ailede sağlanır. Çocuk eğitiminin en önemli kısmı, ailede alınan eğitimdir. Konuşma, davranış ve paylaşım gibi eğitim ancak ailede alınabilir. Aile bireyi önce fiziki sonra da sosyal çevre olarak etkilemektedir. Dünyayı algılamaya başlayan çocuk ilk önce içinde yaşadığı fiziki mekanı kavramakta, kendisini bu mekana uyarlamakta zorluklarla mücadeleye burada başlamaktadır (Yılmaz, 2002: 62).

Aile, bireyin doğumundan itibaren içerisinde bulunduğu ve belli bir dönemine kadar, hatta ölümüne kadar etkileşimini sürdürdüğü toplumsal yapının adıdır. Yeni doğan bireylerin, toplumun bir üyesi haline gelme sürecinde etkili olan ilk, belki de en önemli kurumlardan birisidir. Aile gerçekten bireylerin kişiliğinin oluşmasında önemli

bir yere sahiptir ve içerisindeki paylaşım, işbirliği, anne, baba ve çocuklar arasındaki ilişkilerin düzeyi çocukların tutum ve davranışlarının oluşması ve şekillenmesi açısından önemlidir. Aile içindeki ilişkiler ne kadar demokratik bir seviyede olursa çocuklardaki istenilen demokratik kişilik gelişimi o oranda artmaktadır. Ancak aile içinde, bireylerin ilişkileri istenilen demokratik normlarda değilse çocuklardaki tutum ve davranış özellikleri de bu nispette değişiklik göstermektedir (Güven, 2008: 338).

Eğitim ailede başlar. İnsan, doğumundan ölümüne değin sosyal çevreye uyum sağlamaya çalışır. Toplumsallaşmanın ilk başladığı yer ise ailedir. Çocuğu yönlendirmek, toplum içinde belli başlı kuralların varlığını bilmelerini sağlamak ve onlara rehberlik etmek ailenin görevleri içinde yer almaktadır. Çocuk ailede sadece haklarının olduğunu değil aynı zamanda sorumluluklarının da olduğunu öğrenir.

Aile, geleceğin vatandaşlarının gelişimine yardım ederek kamu açısından önemli rol oynar. Aile içi meselelerde söz sahibi olmayı, eşit olarak değer verilmeyi, başkalarının sözüne saygı göstermeyi, hak kullanmanın yükümlülükleri de beraberinde getirdiğini anlama konusunda çocukluk tecrübeleri demokratik vatandaşlığın daha sonraki aşamaları açısından oldukça önemli öğrenme süreçleridir. Aileler sayesinde, çocuklar topluma karşı nasıl bir tavır sergileyeceklerini, toplumla uyumlarını nasıl geliştireceklerini öğrenirler ve politik meseleler hakkında yetişkin hayatlarında benimsemeyi sürdürecekleri görüşler geliştirirler (Beetham ve Boyle, 1998: 130).

Aile, demokratik davranışların öğrenilmesi ve uygulanması gereken bir ortamdır. Katılma, tartışma, açıklık, adalet, tarafsızlık, kendi kendine disiplin gibi demokratik değerler, yalnızca kitaplardan öğrenilmez, gerçek ortamlarda yaşayarak öğrenilir. Aile bu gerçek ortamların ilki ve en önemlisidir. Çocuklar için anne babanın aile içi tutumları model oluşturur. Bu model demokratik olduğu sürece, çocukların da buna uygun davranış geliştirmeleri beklenir. Ailede demokratik hayatın temel unsurları olan iş bölümü, aile bütçesine katkı, duygu ve düşüncelere saygı, aile itibarının korunması gibi değerler, ancak anne babanın iyi bir demokratik model oluşturmaya bağlıdır (Doğan, 2007: 70). Demokrasi eğitimi sadece sözsöz ifade ile değil, örnek davranışlarla kazandırılmalıdır.

Çocuğun sağlıklı bir kişiliğe sahip olmasını ve toplumsallaşabilmesini sağlayacak olan disiplin yaklaşımı, karşılıklı güvene dayalı demokratik yaklaşımlardır. Çocukların kendilerine güven duymalarını sağlayacak ve kendi kendilerini kontrol edebilecek biçimde yetiştirilmeleri gerektiği görüşü yaygın olarak benimsenmiştir. Kendine güven içinde yetişen çocuklar, diğer insanlarla olan ilişkilerini de sağlıklı bir şekilde yürütebileceklerdir (Kıncal, 2002: 91-92).

2.2.1.3.Okulda Demokrasi Eğitimi

Okul, herhangi bir sosyal grubun değer verdiği değerlerin ve hedeflerin temel dağıtıcı organıdır. Herhangi bir sosyal grubun değer verdiği değerlerin ve hedeflerin dağıtıcı organıdır. Herhangi bir sosyal grubun anlam yüklediği değerleri, gerçekleştirmek istedikleri hedefleri dağıtan ve eve taşıyarak bireyin düşüncesini, gözlemini muhakemesini ve seçimini yansıtan birinci, en önemli ve en planlı araçtır (Dewey, 2010:239). Okul, eğitim sisteminin en kritik ögesi olarak kabul edilebilir. Okul eğitim sisteminin genel ve özel amaçlarının temel ilkelere bağlı kalınarak öğrencilere aktarıldığı bir eğitim ortamıdır (Şirin, 2008:49).

Yaşam biçimi olarak kabul edilen demokrasinin değerlerinin kazandırılmasında, aileden sonra ikinci önemli toplumsal kurum okuldur. Demokratik değerlerin yalnızca bilgi düzeyinde öğrencilere kazandırılması yeterli değildir. Demokratik değerlerin bilgi düzeyinde kazandırılmasından ziyade bu bilgilerin davranışa dönüşmesi önemlidir. Bu nedenle okuldaki ilişki biçimleri demokratik ilkeler çerçevesinde gerçekleşmelidir (Kıncal, 2002: 19). Çünkü, okul planlı ve belli amaçlar edinmiş bir kurumdur.

Demokrasinin genç kuşaklara öğretilmesi, benimsetilmesi ve geliştirilmesi okulun görevleri arasındadır. Okul eğitim ve öğretim görevlerini yerine getirdiği zaman, toplumda buna bağlı olarak gelişecek, demokratik tutuma sahip insanlar çoğalacaktır. Okuldaki demokrasi uygulamaları, öğrencilerin bu yolda davranış geliştirmelerini sağlamalıdır. Okul içi demokrasi, eğitici kol çalışmaları, düşünce ve kanaate saygı, kendini sınıf ve grup ortamında rahatlıkla ifade becerisi, çevreye duyarlılık gibi alışkanlıklarla beslenir.

İnsan topluluklarında düzenin sağlanabilmesi için bazı kurallar konulmuştur. Toplum hayatında uyulması gereken sosyal davranış kuralları, okul için de geçerlidir. Saygı, sevgi, dürüstlük, başkalarına ve çevreye zarar vermemek gibi değer ve alışkanlıkların, toplumda anlamı ne ise okulda da odur. Bu kurallar sadece okul içindeki yönetici, öğretmen ve öğrencileri ilgilendirdiği için özel niteliktedir. Uyulması gereken kurallar yönetmelik, yönerge ve ders programları ile biçimlenir.

- Okuldaki hayatın düzenli ve sorunsuz bir şekilde daim olması kuralların sağlıklı işlemesine bağlıdır.
- Öğrencilerin okula devam durumları, kıyafetleri, ders düzenleri, sınıf geçme ve sınav şartları ile verilecek ödül ve cezalar yönetmeliklerle belirlemiştir. Öğrencilerin uyumlu ve başarılı olmaları, okulun özel kurallarına uymalarını gerekli kılar.
- Okulda, yöneticiler, öğretmenler ve memurların görevleri yönetmeliklerle belirlenmiştir. Herkes yönetmeliklerin kendilerine verdiği görevleri yapmakla yükümlüdür.

Yönetici ve öğretmenlerin öğrencilere oranla daha dikkatli olmaları gerekir. Kendi kurallarını uygulamayan yöneticiler ve öğretmenler öğrencilere iyi örnek olmazlar (Doğan, 2007: 105).

Okul kurallarının amacı, okuldaki eğitim-öğretim sürecinin sağlıklı bir şekilde işlemsidir. Kurallar kendi başlarına amaç olarak ortaya çıkmazlar. Toplumsal bir ortam olan okulda, uyulması gereken kuralları, demokratik bir bakış açısıyla değerlendirmek gerekmektedir. Bu nedenle, okuldaki tüm uygulamalarda, insana verilen önem ve değer ölçüt olarak alınmalıdır. Böylece okul, öğrencilerin gelişim dönemleriyle uyumlu olarak, bağımsız bir davranış ve sorumluluk duygusu geliştirmeleri için uygun bir ortam olacaktır. Böylelikle öğrenci hem kendi davranışlarını özgürce gerçekleştirme imkanı bulacak hem de sorumluluk sahibi bir birey olarak kurallara uyma gereksinimi hissedecektir (Kıncal, 2002: 101).

Öğrencilere demokrasi kültürünün kazandırılabilmesi için okulda yapılması gereken hususlar şu şekilde özetlenebilir (Education for Citizenship, 1990:10)

- Okulda bulunan herkese, en geniş anlamda eşit fırsatlar sağlanmalıdır.

- Okuldaki personelin kendi arasında, personel ve öğrenci arasında, öğrencilerin kendi aralarında ve okul ile çevre arasında yakın işbirliği içerisinde çalışması teşvik edilmelidir.
- Karşılıklı saygı, tolerans ve açık görüşlülük teşvik edilmelidir.
- Okulda demokratik ortamı oluşturmaya yönelik çabalar ve uygulamaların arttırılması için gerekli önlemler alınmalıdır.
- Öğrencilerin okuldaki yaşamlarıyla ve ders dışı toplumsal etkinliklerle ilgili olarak alınacak kararlarda, öğrenci katılımının sağlanması önem taşımaktadır.
- Eğitim sürecindeki planlama, farklı çalışma gruplarının oluşturulması, ders dışı toplumsal etkinliklere katılma gibi uygulamalarda, bu etkinlikler için harcanacak zamanın kullanımı hususunda öğrencilere belli bir kontrol dayanağı verilmelidir.
- Derslere öğrencilerin aktif katılımını destekleyerek öğretim yöntemlerinin dengeli bir şekilde kullanılması teşvik edilmelidir (Kıncal, 2002:105).

Demokrasi eğitimi çerçevesinde diğer bir önemli konu da öğretmen-öğrenci ilişkileridir. Öğretmen öğrenci ilişkilerinde öğretmene büyük rol düşmektedir. Öğrencilere kazandırılacak bilgi, beceri ve değerlerin özellikleri kadar davranış ve iletişim becerileri geliştirme de önemlidir. Öğretmen öğrencilerde ders içi veya ders dışı kendilerini rahatlıkla ifade edebileceklerini hissettirmelidir. Okuldaki yaşantılar bireyin sosyal hayatını da etkileyecek özellikler taşır. Öğrenciler kendilerini değerli hissetmelidirler bu nedenle onların düşünce ve kanaatlerine saygı duymak gerekmektedir. Her öğrenci farklı özelliklere sahiptir, öğretmen bu özellikleri fark edebilmeli ve öğretim sürecini buna göre ayarlamalıdır. Sınıf içinde öğrencilerin birbirlerini dinlemelerinin önemini vurgulamalıdır ve bu yönde etkinlikler düzenlemelidir.

2.3. Sosyal Bilgiler ve Demokrasi

2.3.1. Sosyal Bilgiler Kavramı

Toplumsal yaşama uyum sağlamak, toplumsal yapı içindeki kişi, grup ve kurumlarla birlikte uyumlu bir biçimde yaşamak son derece zor bir iştir. Toplumsal kurumların ve

ilişkilerin basit olduğu toplumlarda birey toplumsal davranışları yaşayarak, ailesinden ve çevresinden öğrenebilir. Ancak toplumsal kurum ve ilişkilerinin geliştiği ve çeşitlendiği günümüz toplumlarında, çocuğun insan ilişkilerini; insanların birbirinden farklı olduğunu, toplumdaki formal ve informal gruplar ile bu grupların işlevlerini; aile ile başlayan ve devlet gibi geniş örgütlere kadar uzanan toplumsal kurumları ve işlevlerini öğrenmesi gerekir. Çocuğun bu davranışlarının tümünü sadece ailesinden öğrenmesi mümkün değildir. Bu nedenle çocuğun toplumsallaşması işlevini eğitim kurumları üstlenmiştir. Eğitim kurumları bu işlevi yerine getirerek hem bireylerin mutlu ve üretken olmasını hem de toplumun sürekliliğini sağlar (Erden, tarihsiz:4).

Sosyal Bilgiler dersi de bireyleri toplumsal yaşama hazırlamayı, üretken ve vatandaşlık yeterlilikleri kazandırmayı amaç edinir.

Sosyal Bilgiler terimi resmen 1916 yılında Milli Eğitim Derneği'nin orta dereceli okulu yeniden teşkilatlandırma Komisyonu Sosyal Bilgiler Komitesi (The Committee of Social Studies of the Commission on the Reorganization of Secondary Education of the National Education Association) tarafından kabul edilmiştir. Komite bu terimi “konu doğrudan doğruya insan topluluğunun oluşumuna ve gelişimine ve toplumsal birliklerin bir uzvu olması dolayısıyla insana dair olan bilgiler Sosyal Bilgilerdir” olarak tanımlamıştır (Moffatt, 1957: 18).

Öztürk ve Otluoğlu (2003), Sosyal Bilgileri, Sosyal Bilimlerin bulgularını entegre edip öğrencilerin düzeyine göre basitleştiren, bunları kullanarak öğrencilere sosyal yaşama uyum sağlamada ve sosyal sorunlara çözüm üretmede ihtiyaç duyacakları, bilgi, beceri, tutum ve değerleri kazandırmayı amaçlayan yurttaşlık eğitimi programı olarak tanımlamıştır (Akdağ, 2009:3).

Sosyal Bilgiler ile ilgili en genel tanım: Sosyal Bilgiler, bireyin toplumsal var oluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olmak amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset, bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fiziki çevresiyle etkileşimini, geçmiş bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir (MEB, 2005: 46). Bu tanımda Sosyal Bilgiler dersinin sadece Sosyal

Bilimleri tanıtma gibi bir amaç taşımadığı aynı zamanda bireyin yaşadığı toplumla uyumunu gerçekleştirmesini, çevresiyle etkileşimini sağlamayı amaç edinmiştir. Sosyal Bilgiler dersi bireyin karşısına çıkan sorunlarla başa çıkabilmeyi öğretir; arayacağı cevaplara ve sonuçlara rahatlıkla ulaşabileceği ortamlara yönlendirir. Çocukları hayata en iyi şekilde hazırlamak onları kendisine, ailesine ve topluma faydalı bireyler olarak yetiştirmek Sosyal Bilgiler dersinin amaçları arasındadır.

Sosyal Bilgiler, toplumsal gerçekle kanıtlamaya dayalı bağ kurma süreci ve bunun sonunda elde edilen dirik bilgilerdir. Toplumsal gerçek denildiğinde, toplumsal yaşamı düzenleyen her türlü etkinlik akla gelebilir. İnsanın yaşamında kullandığı, zorunlu olan ve onun daha mutlu yaşamasını, kendi gizil güçleri doğrultusunda gelişip gerçekleştirmesini sağlayan bütün toplumsal olgular ve ilişkiler bu kavramın içerisinde yer alabilir. Bir yandan da sosyal bilimlerin kesiştiği bir alan olarak düşünülebilir (Sönmez, 1997: 3). Sosyal Bilimler, toplumların incelendiği disiplinlerdir. Geçmişten günümüze toplumsal hayatta insanın, diğer insanlarla, çevresiyle ve değişik kurum ve kuruluşlarla ilişkilerini inceler.

Sosyal Bilgiler dersi İlköğretim’de tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset, bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını içeren, Sosyal Bilimleri disiplinler arası bir bakış açısıyla çocuğa tanıtan, toplumsal olay ve olguları bir bütünlük içinde ele alan, ilk önce kendini tanımayı ve insan olmanın ayrıcalıklarını içselleştirmesini sağlayan bir programdır. Sosyal Bilgiler dersinin temelinde insan ve toplum olduğundan konular arasında sıkı bir ilişki vardır.

Çocuğun yaşamı anlaması, karşılaştığı sorunları çözebilmesi ve elde ettiği bilgi, beceri ve duyuları sosyal yaşamında kullanabilmesi yani bilgiyi transfer edebilmesi için, toplumsal olgu ve olaylar bir bütün içinde ele alınmalıdır. Eğer toplumsal olaylar bir bütün halinde ele alınmazsa elde ettiği bilgi, beceri ve duyuları yeni durumlara transfer etmede öğrenci başarılı olamayabilir (Sönmez, 1994: 5). Sosyal Bilgiler programı bu bağlamda öğrencilere kolaylık sağlamaktadır. Üniteler ve konular bir bütün halinde ele alınmış ve çocuğun her alanda karşılaştığı sorulara cevap verir niteliktedir. Bu alanları kendi bünyesinde bütünleştirmiş ve çocuğun olgular arasındaki gerçeği görmesini kolaylaştırmıştır.

Sosyal Bilgiler öğretimine ilişkin farklı yaklaşımlar, ilk kez 1970 yılında Barth ve Shermis tarafından NCSS'in (National Commissionn of social Studies) yayın organı Social Education'da yayınlanan bir makalede sınıflandırılmıştır (Öztürk, 2006:25).

Sosyal Bilgiler, Barr, Barth ve Shermis'in (1977) ortaya koyduğu üç geleneği önemsemektedir. Bilindiği gibi bunlar:

- I. Vatandaşlık aktarımı olarak Sosyal Bilgiler,
- II. Sosyal Bilimler olarak Sosyal Bilgiler,
- III. Yansıtıcı düşünme olarak Sosyal Bilgiler'dir (MEB, 2005: 46).

Vatandaşlık Aktarımı Olarak Sosyal Bilgiler Öğretimi

Sosyal Bilgiler öğretimi ile ilgili en eski yaklaşımdır. Bu yaklaşımda Sosyal Bilgilerin amacı öğrencilere kültürel mirası aktararak, onların iyi birer vatandaş olmalarını öngörür. Öğrencilere geçmişteki bilgiler ve olgular, temel toplumsal kuramlar, değerler ve inançlar kazandırılmaya çalışılır (Erden, tarihsiz:7).

Sosyal Bilimler Olarak Sosyal Bilgiler Öğretimi

Sosyal Bilimlere ait bilgi, beceri ve değerlerin kazanılmasının etkili vatandaşlık için en iyi hazırlık olduğu varsayımına dayanır. Bu yaklaşıma göre öğrenciler, sosyal bilimlerin temel kavramları, genellemeleri ve kuramları ile ilgili bilgi toplama ve yorumlama süreçlerini öğrenir (Öztürk,2006: 25).

Yansıtıcı Düşünme Olarak Sosyal Bilgiler Öğretimi

Yansıtıcı düşünme olarak Sosyal Bilgiler öğretiminin amacı, öğrencilerin bireysel ve toplumsal problemleri tanımlama, analiz etme ve karar verme süreçlerini geliştirmektir. Bu yaklaşımda Sosyal Bilgilerin belli bir kapsamı yoktur, çağdaş sorunlar çalışmanın temelini oluşturur (Erden, tarihsiz: 8). Eğitimciler Sosyal Bilgiler öğretiminde bu üç yaklaşımdan yararlanmaktadır.

2.3.2. Sosyal Bilgiler Öğretiminin Tarihsel Gelişimi

Amerika Birleşik Devletleri'nde 1892 yılında toplanan Ulusal Eğitim Konseyi, ulusal toplum anlayışını oluşturmak üzere Sosyal Bilgiler dersini düzenlemiştir (Sönmez, 1994:12). Antik Yunan'a kadar inen okul geçmişlerine rağmen, Sosyal Bilgilerin kapsamına giren derslerin yaygın bir biçimde okul programlarına girişi, büyük ölçüde XIX. yüzyılda Batı Avrupa ve Kuzey Amerika ülkelerinde gerçekleşmiştir. Osmanlı Türkiye'si de kısa bir süre sonra bu gelişmeleri eğitim/öğretim programlarına yansıtmıştır. Ancak, bu dersler XX. yüzyıla kadar, bütün ülkelerde tarih ve coğrafya gibi adlarla tek disiplinli program anlayışına göre yapılandırılmıştır (Öztürk, 2006:43).

Sosyal Bilgilerin bir konu alanı olarak eğitim programına girmesi, ilerlemecilik akımının demokratik toplum için vatandaş yetiştirme görüşü etkisiyle gerçekleşmiştir. 1960'lı yılların başından 1970'li yılların ortasına kadar Sosyal Bilgiler dersine ağır eleştiriler gelmiş ve Yeni Sosyal Bilgiler adı altında reform hareketi başlamıştır. Bu hareketle, Sosyal Bilgiler dersinde Tarih ve Coğrafya bilgilerinin ağırlığı azaltılmış; Sosyoloji, Antropoloji, Ekonomi, Siyaset Bilimi ve Sosyal Psikolojiye ağırlık verilmiştir. Sosyal Bilimler alanındaki kavram ve yöntemlere dayalı disiplinler arası bir yapı benimsenmiştir (Erden, tarihsiz:6). Bir program alanı olarak Sosyal Bilgiler ABD'de doğmuş ve gelişmiş bir yaklaşım olmakla birlikte, XX. yüzyıl boyunca, bu ülkenin müttefiki ve kültürel bakımdan etkisi altındaki ülkelerde de benimsenmiştir. Japonya, Kore, Türkiye, Kanada ve Avustralya bu ülkeler arasındadır (Öztürk, 2006: 46).

ABD'de başlatılan Sosyal Bilgiler alanındaki gelişmeler diğer ülkelerde olduğu gibi Türkiye'yi de etkilemiştir. Ülkemizde, Tarih, Coğrafya ve Yurt Bilgisi dersleri 1962 İlkokul Programı taslağında "Toplum ve Ülke İncelemeleri" adı altında birleştirilmiştir. 1968 programında ise bu ders Sosyal Bilgiler adını almıştır (Erden, tarihsiz: 6).

Sosyal Bilgiler dersi 1968- 69 öğretim yılında bütün ilkokullarda, 1970-71 öğretim yılında da deneme niteliğinde orta okullara resmen girmiştir. Bu uygulama 1985 yılına kadar devam etmiştir. Bu tarihten sonra Sosyal Bilgiler dersi İlköğretim II. Kademedeki

Milli Tarih, Milli Coğrafya ve Vatandaşlık Bilgisi olarak verilmeye başlanmıştır (Safran, 2008:14).

Türkiye’de Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 2 Nisan 1998 tarihli, 2487 sayılı Tebliğler Dergisi’nde yayınlanan ve Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı’nın 62 karar sayısı ile kabul edilen “ İlköğretim Okulu Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı” Sosyal Bilgiler üzerinde yapılan çalışmalar sonucu 2004-2005 Öğretim Yılı sonunda uygulamadan kaldırılmıştır. Bunun yerine yine Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı’nın 12.07.2004 tarih ve 118 sayılı kararları ile İlköğretim Sosyal Bilgiler (4. ve 5. Sınıf) dersi Öğretim Programı yenilenmiş, daha sonra 30.06.2005 tarih ve 188 karar sayısı ile İlköğretim Sosyal Bilgiler (6. Ve 7. Sınıflar) Dersi Öğretim Programı yenilenmiş ve uygulamaya konmuştur (Akdağ, 2009:15).

2.3.3. Sosyal Bilgiler Öğretimi Programı

Öğretim programı, bir dersin öğretimi için gerekli, amaç, içerik, öğretme-öğrenme süreçleri ve değerlendirme olmak üzere dört temel öğeden oluşan, öğretim uygulayıcıları tarafından kullanılan bir kılavuz olarak tanımlanmaktadır (Yazıcı ve Koca, 2008:22).

Tarih, coğrafya, vatandaşlık konuları ağırlıklı eski programa göre 2005 programı, hukuk, felsefe, antropoloji, psikoloji, sosyoloji, ekonomi bilimlerini de içine alan çok disiplinli bir yaklaşıma sahiptir. Sosyal Bilgiler öğretiminde yararlanılan üç gelenek olan vatandaşlık aktarımı, sosyal bilimler ve yansıtıcı düşünme yeni programda önemli bir yere sahiptir (Yazıcı ve Koca, 2008: 23). Sosyal Bilgiler dersi özgür düşünebilen, var olduğu topluma ve dünyaya ayak uydurabilen, bireysel karar alabilen ve en önemlisi iyi birer vatandaş yetiştirme amacı güden bir İlköğretim programı olarak kendini yenileme ve gelişmeye açıktır.

Sistemli hazırlanmış bütün öğretim programlarında olduğu gibi Sosyal Bilgiler Öğretimi Programının da belli amaçlara ve vizyona sahiptir.

2.3.3.1. Sosyal Bilgiler Öğretimi Programının Temel Amaçları

1. Özgür bir birey olarak fiziksel, duygusal özelliklerinin; ilgi, istek ve yeteneklerinin farkına varır.
2. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak, vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, ulusal bilince sahip bir vatandaş olarak yetişir.
3. Atatürk İlke ve İnkılâplarının, Türkiye Cumhuriyetinin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasındaki yerini kavrar; lâik, demokratik, ulusal ve çağdaş değerleri yaşatmaya istekli olur.
4. Hukuk kurallarının herkes için bağlayıcı olduğunu, tüm kişi ve kuruluşların yasalar önünde eşit olduğunu gerekçeleriyle bilir.
5. Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel öge ve süreçleri kavrayarak, millî bilincin oluşmasını sağlayan kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul eder.
6. Yaşadığı çevrenin ve dünyanın coğrafi özelliklerini tanıyarak, insanlar ile doğal çevre arasındaki etkileşimi açıklar.
7. Bilgiyi uygun ve çeşitli biçimlerde (harita, grafik, tablo, küre, diyagram, zaman şeridi vb.) kullanır, düzenler ve geliştirir.
8. Ekonominin temel kavramlarını anlayarak, kalkınmada ve uluslararası ekonomik ilişkilerde ulusal ekonominin yerini kavrar.
9. Meslekleri tanır, çalışmanın toplumsal yaşamdaki önemine ve her mesleğin gerekli olduğuna inanır.
10. Farklı dönem ve mekânlara ait tarihsel kanıtları sorgulayarak insanlar, nesneler, olaylar ve olgular arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirler, değişim ve sürekliliği algılar.
11. Bilim ve teknolojinin gelişim sürecini ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini kavrayarak bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanır.
12. Bilimsel düşünmeyi temel alarak bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma ve üretmede bilimsel ahlâkı gözetir.
13. Birey, toplum ve devlet arasındaki ilişkileri açıklarken, sosyal bilimlerin temel kavramlarından yararlanır.
14. Katılımın önemine inanır, kişisel ve toplumsal sorunların çözümü için kendine özgü görüşler ileri sürer.

15. İnsan hakları, ulusal egemenlik, demokrasi, lâiklik, cumhuriyet kavramlarının tarihsel süreçleri ve günümüz Türkiye'si üzerindeki etkilerini kavrayarak yaşamını demokratik kurallara göre düzenler.
16. Farklı dönem ve mekânlardaki toplumlararası siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik etkileşimi analiz eder.
17. İnsanlığın bir parçası olduğu bilincini taşıyarak, ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık gösterir (MEB, 2005: 5).

İlköğretim okulu Sosyal Bilgiler öğretim programı 6. sınıfta haftada üçer saati olmak üzere 108 saatlik bir ders süresi ve 7. sınıflarda dört saat olmak üzere 108 saatlik bir ders süreci öngörülerek hazırlanmıştır. İnsan Hakları ve vatandaşlık dersi pek çok ülkede olduğu gibi ilköğretim 1. sınıftan itibaren bir ara disiplin olarak ele alınmış, derslerin kazanımları ile insan hakları ve vatandaşlık programının kazanımları ilişkilendirilmiş, insan hakları ve vatandaşlık programına duyarlı bir ilköğretim programı hazırlanmıştır.

2.3.3.2. Programın Vizyonu

Sosyal Bilgiler Öğretim Programının vizyonu;

21. yüzyılın çağdaş, Atatürk ilkeleri ve inkılâplarını benimsemiş, Türk tarihini ve kültürünü kavramış, temel demokratik değerlerle donanmış ve insan haklarına saygılı, yaşadığı çevreye duyarlı, bilgiyi deneyimlerine göre yorumlayıp sosyal ve kültürel bağlam içinde oluşturan, kullanan ve düzenleyen (eleştirel düşünen, yaratıcı, doğru karar veren), sosyal katılım becerileri gelişmiş, sosyal bilimcilerin bilimsel bilgiyi üretirken kullandıkları yöntemleri kazanmış, sosyal yaşamda etkin, üretken, haklarını ve sorumluluklarını bilen, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarını yetiştirmektir (MEB, 2005: 45).

Sosyal Bilgiler öğretim programına bakıldığında ve amaçları ile vizyonu da göz önünde bulundurulduğunda Sosyal Bilgiler dersi bireylerin, demokratik değerleri benimsemiş, toplumla uyumlu vatandaşlar olarak, bilgiyi olduğu gibi kabul eden değil beceriye dönüştürebilen, sosyal yönden gelişmiş, sorgulayabilen bireyler olmalarını amaçlar.

2.3.3.3. Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Yapısı

Sosyal Bilgiler öğretim programında dikkat çeken önemli hususlardan biri hazırlanmış olan ünitelerin tarih, coğrafya gibi sosyal bilimlere ait disiplinlerine ait üniteler olarak değil birbiriyle ilişkilendirilmiş ve disiplinler arası yaklaşıma göre düzenlenmiş ünitelerin var olmasıdır.

Sosyal Bilgiler öğretim programı; beceriler, kavramlar, değerler ve genel amaçlardan oluşmaktadır.

Beceri öğrencilerde, öğrenme süreci içerisinde kazanılması, geliştirilmesi ve yaşama aktarılması tasarlanan kabiliyetlerdir. Sosyal Bilgiler programında 15 beceri yer almaktadır bunlar:

1. Eleştirel Düşünme Becerisi
2. Yaratıcı Düşünme Becerisi
3. İletişim Becerisi
4. Araştırma Becerisi
5. Problem Çözme Becerisi
6. Karar Verme Becerisi
7. Bilgi Teknolojilerini Kullanma Becerisi
8. Girişimcilik Becerisi
9. Türkçeyi Doğru, Güzel ve Etkili Kullanma Becerisi
10. Gözlem Becerisi
11. Mekânı Algılama Becerisi
12. Zaman ve Kronolojiyi Algılama Becerisi
13. Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerisi
14. Sosyal Katılım Becerisi
15. Empati Becerisi

Bu becerilerin bazılarını ya da aşamalarını, üniteler göz önünde bulundurularak doğrudan verilecek beceri şeklinde programda yer verilmektedir (MEB, 2005: 47).

Programın ögelerinden biri de kavramlardır. Kavramlar zihnimizde var olan düşüncelerdir; terimler veya benzer sözcükler kavramlarımızın adlarıdır (MEB, 2005: 80). 6. Sınıfta 145, 7. sınıfta 157 kavramın öğrencilere kazandırılması hedeflenmiştir.

Programın diğer bir ögesi değerlerdir. Programda, değer; “bir sosyal grup veya toplumun kendi varlık, birlik, işleyiş ve devamını sağlamak ve sürdürmek için üyelerinin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli oldukları kabul edilen ortak düşünce, amaç, temel ahlaki ilke ya da inançlar” olarak tanımlanmıştır. Sosyal Bilgiler Programında verilen değerler aşağıdaki gibidir;

- Aile birliğine önem verme
- Adil olma
- Bağımsızlık
- Barış
- Özgürlük
- Bilimsellik
- Çalışkanlık
- Dayanışma
- Duyarlılık
- Dürüstlük
- Estetik
- Hoşgörü
- Misafirperverlik
- Sağlıklı olmaya önem verme
- Saygı
- Sevgi
- Sorumluluk
- Temizlik
- Vatanseverlik
- Yardımseverlik

Bu değerlerin, Sosyal Bilgiler öğretim programında üniteler ve konular içerisinde öğretilmesi öngörülür.

Sosyal Bilgiler programında üniteler ve konular “Öğrenme Alanları” na göre düzenlenmiş ve yapılanmıştır. Programda öğrenme alanı, birbiri ile ilişkili beceri, tema, kavram ve değerlerin bir bütün olarak görülebildiği, öğrenmeyi organize eden yapıdır şeklinde tanımlanmıştır. Sosyal Bilgiler dersi dokuz öğrenme alanı çerçevesinde yapılandırılmıştır

Bunlar;

1. Birey ve Toplum
2. Kültür ve Miras
3. İnsanlar, Yerler ve Çevreler
4. Üretim, Dağıtım ve Tüketim
5. Zaman, Süreklilik ve Değişim
6. Bilim, Teknoloji ve Toplum
7. Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler
8. Güç, Yönetim ve Toplum
9. Küresel Bağlantılar

Öğrenme alanları, 4. sınıftan 7. sınıfa kadar devam etmektedir. Bir ünite, bir ya da birden fazla öğrenme alanını içerebilir. 6. ve 7. sınıflarda 7 ünite vardır. Her iki sınıfta “Zaman, Süreklilik ve Değişim” ve “Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler” öğrenme alanı diğer öğrenme alanları içinde düşünülmüştür (MEB, 2005).

Öğrenme alanlarının belirlenmesinde Amerikan Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi’nin (NCSS) standartlarından yararlanılmıştır. NCSS’nin standartlarında toplam 10 öğrenme alanı bulunmaktadır. Sosyal Bilgiler Programı’nı hazırlayan komisyon bu 10 öğrenme alanından 8’ini programa almış, Türkiye’nin sosyal ve kültürel yapısını dikkate alarak bazılarının adlarını aynen koruyarak, bazılarının ise adlarını değiştirerek düzenlemiştir (Özdemir, 2009: 38).

2.3.4. Sosyal Bilgiler Programında Demokrasi Konularının Yeri

Sosyal Bilgiler, bireyin karşısına çıkacak sorunları çözmesinde, toplumun bir ferdi olarak üzerine düşen görevleri yerine getirmesinde, geçmişini bilerek geleceğe yönelik neler yapılabileceğine dair fikir yürüterek, yaşadığı toplumla uyumlu, insanların fikirlerine saygılı ve aynı zamanda kendi düşüncelerini ifade edebilme yeteneğini ön

plana çıkaran bir ders olma niteliğini taşır. Bütün bu nitelikler demokrasiyi yaşamakla ilişkilidir. Çünkü, bireyler sorumluluklarını bilerek yetiştikleri taktirde kendilerine, ailelerine, yaşadığı topluma ve dünyaya uyum sağlayabilirler. Demokrasi de bir yaşam şeklidir ve demokrasiyi daim kılan en önemli unsur bireylerdir.

Ülkemiz temsili demokrasi ile yönetilen cumhuriyet rejimine sahiptir. Demokratik sistemin devamı için laik, demokratik bir hukuk devleti olma vasfını koruma ve etkili vatandaş yetiştirme gereği vardır. Türkiye Cumhuriyeti'nde yaşayan bireyler, “demokrasiye inanmış ve ona gönül vermiş, vatandaş olma bilincine ulaşmış, vatanın önemini kavramış, Atatürk ilkelerine bağlı, hak, sorumluluk, özgürlük ve ödevleri konusunda anayasa ve onun temel ilkelerini uygulama noktasında bunu hayat felsefesi haline getirmiş; laik, demokratik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti’ni ilelebet yaşatma bilincine ulaşmış” olmalıdır (Safran, 2008: 6).

Sosyal Bilgiler dersinin en önemli amacı iyi ve etkili vatandaş yetiştirmektir. Bu nedenle, demokratik tutuma sahip bireylerin yetişmesi de Sosyal Bilgiler dersinin amaçları arasında yer alır. Sosyal Bilgiler öğretim programında belirtilen dersin temel amaçlarına bakıldığında, ifadeler demokrasiyi benimsemiş bireylerde bulunması gereken özellikleri açıkça belirtir.

İlköğretim düzeyinde eğitim programımız içinde demokrasi eğitimi ayrı bir ders olarak yer almamaktadır. Disiplinler arası bir yaklaşım anlayışı ile öğrenciye demokratik değerler ve ilkeler kazandırılmaya çalışılmaktadır. Ders olarak da Sosyal Bilgiler ve Hayat Bilgisi dersleri demokrasi eğitiminde ayrı bir öneme sahiptir. Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin Anayasası’nın 2. maddesinde cumhuriyetin niteliği “Türkiye Cumhuriyeti toplumun huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir” şeklinde ifade edilmiştir. Buradan anlaşılacağı üzere anayasa cumhuriyetin temel ilkelerinden biri olan demokrasiyi esas kabul eder (Güven, 2009: 416).

Sosyal Bilgiler dersinin amaçlarında belirtildiği üzere, öğrenciler bu dersin sonunda demokrasi ve insan haklarını benimsemiş, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak vatanını ve milletini seven, haklarını ve sorumluluklarının farkında, çağdaş değerleri

yaşatmaya istekli, sorgulama ve bilgiye ulaşma becerisine sahip, katılımcı bireyler olarak yetişirler.

Demokratik değerler sadece bir derste kazandırılabilir ya da demokrasi eğitimi sadece bir derste verilecek değildir. Ancak Sosyal Bilgiler dersinin demokrasi eğitimi gerçekleştirilmede temel olduğu söylenebilir. Sosyal Bilgiler dersinin, demokrasinin, insan haklarının gelişmesi ve yaygınlaşmasında ülke ve dünya ailesinin bir ferdi olarak bireyin, sorumluluğunu yerine getirmesinde önemli yararlar sağlaması amaçlanmaktadır (Güven,2009: 430).

2.3.5. Sosyal Bilgiler Dersinde Demokrasi Konularını İçeren Üniteler

II. Kademe Sosyal Bilgiler derslerinde, 6. Sınıf 6. Ünite Demokrasinin Serüveni ve 7. Sınıf 6. Ünite Yaşayan Demokrasi adlı ünitelerde demokrasi konularına yer verilmiştir.

2.3.5.1. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Demokrasi Konuları

6. Sınıf Demokrasinin Serüveni başlığı altındaki ünite; Devletler ve Yönetim Biçimleri, Demokrasi Tarihine Yolculuk, Temel Hak ve Özgürlüklerimiz, Belgelerin Dili, Dünden Bugüne Türk Kadını adlı konulara yer verilmiştir. Ders kitabında ünite sonunda demokrasi konularını içeren ünite değerlendirme soruları yer almaktadır. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler dersi Demokrasi konularını içeren öğrenme alanı “Güç, Yönetim ve Toplum” dur. Demokrasinin Serüveni adlı ünite doğrudan verilecek değer “Hak ve Özgürlüklere Saygı” olarak belirlenmiştir. Doğrudan verilecek beceri ise “Sosyal Katılım” dır. Ünitenin kazanım sayısı beş, ders süresi 15 saat olarak belirlenmiştir. Tablo 1’de ünitenin kazanımları, etkinlik örnekleri ve açıklamalar yer almaktadır.

Tablo 1: 6.Sınıf Demokrasinin Serüveni Ünitesinin Planı

ÜNİTE	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
DEMOKRASİNİN SERÜVENİ	Bu ünite ile öğrenciler; 1. Demokrasinin temel ilkeleri açısından farklı yönetim biçimlerini karşılaştırır. 2. Değişik dönem ve kültürlerde demokratik yönetim anlayışının tarihsel gelişimini tartışır. 3. Demokratik yönetimlerde yaşama hakkı, kişi dokunulmazlığı hakkı, din ve vicdan özgürlüğü ile düşünce özgürlüğüne sahip olunması gerektiğini savunur. 4. Tarihsel belgelerden yola çıkarak insan haklarının gelişim sürecini analiz eder. 5. Türk tarihinde kadının konumu ile ilgili örnekleri, kadın haklarının gelişimi açısından yorumlar.	 “Demokrasinin Tarihçesi” (Demokrasinin gelişim sürecini, temel ilkelerini, değişik yönetim biçimlerini değerlendirerek bir anlam çözümleme tablosunda karşılaştırır. (1.2. kazanım) “Bırakın Konuşayım!” (Düşünce ve ifade özgürlüğünün önemine ve gerekliliğine dair bir gazete yazı hazırlanır.) (3. kazanım) “İnsan Haklarını Tanıyalım” (İnsan haklarını tanımaya ve bu konudaki kelime ve kavramları öğrenmeye yönelik araştırma ve drama etkinliği yapılır.) (4. kazanım) “İnsan Hakları Bir Kazanımdır.” (İnsan haklarının gelişim süreci incelenir ve insan hakları ihlallerinden herhangi biri üzerinde durulur.) (4. kazanım) “Hammurabi Yasalarında İnsan Hakları” (Hammurabi yasaları yorumlanarak bugünkü insan hakları kavramları ile karşılaştırılır.) (4. kazanım) “Çalışan Çocuklar” (Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin 32. maddesi ihlallerine güncel hayattan örnekler verilir.) (4.kazanım) “Eşitliğe Doğru” (Kronolojik olarak verilen örnek olay ve olgulardan yararlanılarak kadın haklarının gelişim süreci incelenir.) (5. kazanım)	[!] Atatürkçülük ile ilgili konular (5 -3); (4-10) [!] Farklı yönetim biçimleri olarak monarşi, oligarşi, teokrasi ve cumhuriyet incelenecektir. (1. kazanım) [!] Tarihsel metinler olarak Hammurabi Yasaları, Veda Hutbesi, Magna Carta ve Kanuni Sultan Süleyman’ın ilgili yasaları, 1789 İnsan Hakları Bildirgesi, Kânun-i Esasî, 1948 İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi karşılaştırmalı olarak incelenecektir. (4. kazanım) [!] 3. kazanım “Gazete Kupürlerinden Yararlanma” ile ilişkilendirilecektir. İpek Yolunda Türkler (Orta Asya Türk devletlerinde yönetim anlayışı ve toplum hayatı ile ilişkilendirilecektir.) (2. kazanım) İnsan Hakları ve Vatandaşlık (4 -1,16,22,25) Sağlık Kültürü (3-21); (5-20) Kariyer Bilincini Geliştirme (5-17) [!]Doğrudan verilecek beceri: Sosyal katılım [!]Doğrudan verilecek değer: Hak ve özgürlüklere saygı Bu ünite de öz değerlendirme ve gözlem formları, açık uçlu sorular, projeler, performans değerlendirme, kavram haritası, öğrenci ürün dosyası, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı vb. testler kullanılarak değerlendirme yapılabilir.

2.3.5.2. Yedinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Demokrasi Konuları

7.Sınıf Sosyal Bilgiler dersinde demokrasi konularını içeren Yaşayan Demokrasi başlığındaki ünite; Kurultaydan Meclise, Cumhuriyet'in Bekçilerine, Yönetimin Özü, Çevre Yasası Hükümetlerin Tasası, İzci Daima Hazırdır konuları yer almaktadır. Ders kitabında ünite sonunda ünite değerlendirme soruları yer almaktadır. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler dersi Demokrasi konularını içeren öğrenme alanı “Güç, Yönetim ve Toplum”dur. Yaşayan Demokrasi adlı üniteye doğrudan verilecek değer; “Adil Olma”, doğrudan verilecek beceri ise “Karar Verme” becerisidir. Ünitenin kazanım sayısı beş, ders saati 12 olarak belirlenmiştir. Tablo 2’de ünitenin kazanımları, etkinlik örnekleri ve açıklamalar yer almaktadır.

2.3.6. Sosyal Bilgiler Derslerinin Demokrasi Konularının Öğretimindeki Rolü

Bilgi toplumunun gerçekleştirilebilmesi için öncelikle bireysel yeteneklerin esas olduğu bir eğitim sisteminin var olması sağlanmalıdır. Eğitim bireylerin yaşantılarını doğrudan etkileyen ve yönlendiren bir süreç olduğundan, toplumların varlığında en önemli araçlardan biridir. Bir ülkede demokrasi bilincinin yerleşmesi de büyük ölçüde eğitim sistemiyle alakalıdır. Demokratik hayatın varlığı da demokrasiye dayalı eğitimi mecburi kılmaktadır.

Eğitim ve öğretimin esas gayesi düşünen, yaratan, eleştiren, araştıran, sorgulayan bireyler yetiştirmektir. Bu niteliklere sahip bireyler içinde bulundukları siyasal yapının gelişip güçlenmesinde çok önemli roller üstlenecektir. Demokrasinin varlığını sürdürebilmesi için özgür düşünebilen, düşünce özgürlüğüne inanan, kritik edebilen, sorgulayan, araştıran ve zengin düşünce dünyasına sahip bireylere ihtiyaç vardır (Güven, 2009: 423). Sosyal Bilgiler, doğrudan vatandaşlık eğitimi üzerine odaklanmış tek ders olma özelliğine sahiptir (Öztürk, 2006:22).

Sosyal Bilgiler dersinin genel amaçlarının, direkt demokrasiyi benimsemeye vurgu yapılmanın yanında, demokrasinin temeli olan özgürlük, eşitlik, hukuk, insan hakları, katılım gibi prensiplerine ayrıca vurgu yapılmıştır (Güven, 2009: 430).

Sosyal Bilgiler dersi, demokratik değerleri benimsemiş vatandaşlar olarak öğrencilerin topluma uyum sağlamalarını ve bu konuda edindikleri bilgi ve birikimleri yaşama geçirebilecekleri donanımları kazandırmayı sağlayan bir derstir (Merey, 2009: 680).

İlköğretim dersi olan Sosyal Bilgiler, demokrasiyi yalnızca kavramlardan ibaret olarak değil, onu bütün boyutlarıyla anlamlandırarak aşılayan bir derstir. Programda yer alan değer ve beceriler yapılacak olan ders içi veya ders dışı etkinliklerle kazandırılmaya çalışılmalıdır. Burada en büyük rol Sosyal Bilgiler ğretmenlerine düşmektedir. Demokrasinin dayandığı eşitlik ve özgürlük sınıf ortamına yansıtılmalıdır. Demokrasi konuları; temelinde etkili vatandaş yetiştirme olan Sosyal Bilgiler dersinde siyasal ve toplumsal sistemin gerektirdiği doğrultuda işlenmelidir. Çünkü Sosyal Bilgiler dersi insanın toplumsal yaşama uyumunu sağlamayı amaçlar.

Sosyal Bilgiler dersi ünite kazanımlarında ise; demokratik yönetim anlayışına vurgu yapılarak tarihsel gelişimiyle birlikte öğrencilerin diğer yönetim biçimleriyle karşılaştırma yapmaları sağlanarak, toplumsal düzenin demokrasi ile sağlandığı ve korunduğu kanaatine varmaları hedeflenir. Ayrıca, ğrenciler katılım kavramını ve bu süreci tanıyarak demokrasinin gerçekleşmesi için katılımın esas olduğunu savunur.

Tablo 2: 7.Sınıf Yaşayan Demokrasi Ünitesinin Planı

6.ÜNİTE	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
YAŞAYAN DEMOKRASİ	Bu ünite ile öğrenciler; 1. Tarihsel süreçte Türk devletlerinde yönetim şekli ve egemenlik anlayışındaki değişim ve sürekliliği fark eder. 2. Anayasamızın 2. maddesinde yer alan Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin nitelikleri ile ilgili uygulamalara toplum hayatından örnekler verir. 3. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin yönetim yapısını yasama, yürütme ve yargı kavramları çerçevesinde analiz eder. 4. Siyasî partilerin, sivil toplum örgütlerinin, medyanın ve bireylerin, gündemi ve yönetimin karar alma süreçlerini ne şekilde etkilediğini örnekler üzerinden tartışır. 5. İçinde bulunduğu eğitsel ve sosyal faaliyetlerde işleyen süreçleri demokrasinin ilkeleri açısından analiz eder.	 “Kurultaydan Büyük Millet Meclisi’ne” (İlk Türk devletlerinden günümüze yönetim ve egemenlik anlayışındaki değişim ve sürekliliği gösteren bilgiler analiz edilir.) (1.kazanım) “Yasalar Gerekli mi?” (Yasaların önemine ve gerekliliğine dair beyin fırtınası yapılır.) (2. kazanım) “Cumhuriyetin Nitelikleri” (Anayasamızın ikinci maddesi incelenerek örnek olaylarla karşılaştırılır.) (2. kazanım) “Belgesel Film İzliyoruz” (Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin yönetim yapısını, meclisin önemini anlatan eğitsel filmler izlenir.) (3. kazanım) “Bir Yasa TBMM’den Nasıl Çıkar?” (TBMM’den bir yasanın nasıl çıktığını kavratmak üzere drama yapılır.) (3. kazanım) “Sınıf Mahkemesi Kuralım” (Yargı yetkisini ve gücünü anlamak üzere sınıfta okul kurallarına dayalı bir mahkeme kurulur.) (3.kazanım) “Sanal Alan Gezisi” (TBMM, Yargıtay, Danıştay ve Adalet Bakanlığı’nın ilgili siteleri ziyaret edilerek görevleriyle ilgili bilgi edinilir.) (3. kazanım) “Vatandaşın Sesi Gazetesi” (Sivil toplum örgütlerinin, medyanın ve bireylerin karar alma süreçlerini ve kamuoyunu nasıl etkilediğini göstermek amacıyla bir gazete hazırlanır.) (4. kazanım) “Öğrenci Kulüpleri” (Öğrencilerin okul içi ve okul dışında bulunduğu eğitsel ve sosyal kulüp faaliyetlerinin süreçleri demokrasinin ilkeleri açısından incelenir.) (5. kazanım)	[!] Atatürkçülükle ilgili Konular (3,4 -1); (4-5); (2-7, 8) [!] Kut, saltanat, kurultay, divan, Tanzimat Fermanı, meşrutiyet ve cumhuriyet üzerinde durulacaktır. (1.Kazanım) ☞ İnsan Hakları ve Vatandaşlık Eğitimi (3–20) [!]Doğrudan verilecek beceri: Karar verme [!]Doğrudan verilecek değer: Adil olma Bu üniteye öz değerlendirme ve gözlem formları, açık uçlu sorular, projeler, performans ödevleri, kavram haritası, öğrenci ürün dosyası çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı testler kullanılarak değerlendirme yapılabilir.

III. BÖLÜM

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının ilköğretim ikinci kademe Sosyal Bilgiler derslerinde yer alan demokrasi konularına yönelik görüşleri çerçevesinde bu araştırmaya yakınlığı düşünülen çalışmalara aşağıda verilmiştir.

Koçoğlu (2008), İnsan Hakları Ve Demokrasi Kavramlarının İlköğretim Sosyal Bilgiler Müfredatındaki Yeri isimli çalışmasında Türkiye’de II. Meşrutiyetten günümüze kadar uygulanmış olan ilköğretim Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında İnsan Hakları ve Demokrasi Kavramlarının Yeri ve Önemine değinmiştir. Çalışmasında II. Meşrutiyetten günümüze kadar yayımlanmış olan ilkokul, ortaokul ve ilköğretim okulu Sosyal Bilgiler programları müfredatlarındaki insan hakları ve demokrasi kavramlarının taşıdığı ilkeler ve bu kavramların müfredatlardaki konumu ile alakalı gelişim süreci kronolojik olarak incelenmiştir.

Koçoğlu çalışmasında, araştırmaya konu olan tüm müfredat programlarının, geniş bir bakış açısıyla bakıldığında ihtiyaçlara hiçbir zaman tam manasıyla cevap veremediği sonucuna ulaşmıştır. Bu sonucun nedeni olarak, her dönemin kendine göre ihtiyaçları ve bir o kadar da değişim arzusun mevcut olmasına bağlamıştır.

Koçoğlu’na göre şimdiye kadar olduğu gibi şimdiden sonra da yeni programlar oluşturma ihtiyacının mutlaka doğacağı ve buradaki asıl hedeflenmesi gereken ise sadece mevcut ihtiyaçlara cevap veren bir program değil, bunun yanında ileriye görebilen, anlık ihtiyaçlara göre kendisini şekillendirebilecek nitelikte esnekliğe sahip, öğrenciyi merkeze alan bir program hazırlanmalıdır. Koçoğlu, oluşturulacak yeni programın merkezine İnsan Hakları ve Demokrasiyi koymuştur. Çünkü doğacak olan ihtiyaçlara cevap verebilecek programı hazırlayacak olanlar da yine insanların haklarına

saygı duyan, yetenekli ve başarılı insanlardan geçmektedir. Bu nedenle ilköğretimin temelinde yer alması gereken, belki de en önemli konu insan hakları ve demokrasidir.

Hürfikir (2004), İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerinin Demokrasi Eğitimindeki Yeri: Öğretmen Görüşleri isimli çalışmasında ilköğretim II. kademe Sosyal Bilgiler derslerinin demokrasi eğitimindeki yeri ile ilgili Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin görüşlerini ortaya koymayı ve elde edilen bulguların sonuçlarına dayanılarak sorunların çözümü için önerilerde bulunmuştur.

Çalışmada ulaşılan bulgulara göre şu sonuçlara ulaşılmıştır:

- Öğretmenlerin çoğunluğunun, “demokrasi”, “demokratikleşme”, “demokrasi eğitimi”, “demokratik kültür”, “demokratik tutum, davranışlar ve değer”, gibi kavramlarla ilgili doğru ve yeterli bilgi düzeyine sahip olmadıkları,
- Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin çoğunluğuna göre, demokrasi - eğitim, insan hakları eğitimi ve demokrasi eğitimi arasında yakın bir ilişkinin var olduğunun farkında oldukları,
- Öğretmenlerinin, demokrasi eğitimi ile insan hakları eğitimi arasındaki doğru orantılı bir ilişkinin farkında oldukları,
- Görüşleri alınan tüm öğretmenlerin, ilköğretim çağında öğrencilere demokratik tutum, davranış ve değerler kazandırılmasının gerekliliği konusunda ortak görüş sahibi oldukları,
- Öğretmenlerinin, “demokratik eğitim” ve “demokratik aile, sınıf, okul ortamı” hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları,
- Öğretmenlerin okuldaki ve sınıftaki demokratik davranışlarının neler olduğuna ait düşünceleri tatmin edici düzeyde olmadığı,
- Eğitimin demokratik olması için neler yapılması gerektiği sorusuna öğretmenlerin, sınırlı ve tek düze öneriler sundukları,
- Öğrencilerin demokratik tutum, davranış ve değer kazanmasında öğretmenlerin büyük çoğunluğu tarafından çevre ve toplum önemli bir etken olarak gösterilmesi,
- Öğretmenlerin yarısının Sosyal Bilgilerin öğretim amaçlarını, çağdaş ve bilimsel gerçeklere uygun olarak kavrayamadıkları,

- Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler derslerini, demokrasi eğitime katkısı açısından ilköğretim II. kademedeki tüm dersler içinde ve branş dersleri içinde de Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi dersinden sonra ikinci etkili ders olarak görmeleri, sonuçlarına ulaşılmıştır.
- Hürfikirin çalışmasında, Sosyal Bilgiler öğretmenleri, öğrencilere demokratik tutum, davranış ve değer kazandırmak açısından en faydalı olarak gördüğü beş öğretim yöntem, teknik veya strateji en faydalıdan başlayarak, 1. sırada “tartışma”, 2. sırada “soru-cevap”, 3. ve 4. sırada “örnek olay” ve “dramadizasyon”, 5. sırada “gösteri” olarak gördükleri anlaşılmıştır. Bununla birlikte öğretmenler derslerinde en çok tercih ettiği öğretim etkinlikleri sırayla, “anlatım”, “soru-cevap”, “tartışma”, “örnek olay”, “grup çalışması” olarak belirtilmiştir. Bu bilgiler öğretmenlerin “örnek olay” ve “dramadizasyon”, “gösteri” yöntemlerini demokrasi eğitimi açısından faydalı gördüğü halde yeterince kullanmadığını göstermektedir. Bununla birlikte “anlatım” bir öğretim yöntemi olarak kabul edilerek en çok tercih edilen etkinlik olarak gösterilmiştir.

Öğretmenlerin 36’sı (% 90) Sosyal Bilgiler öğretmenlerini demokrasi eğitimi açısından “yetersiz”, bulurken, 4’ü ise (% 10) “yeterli” bulduklarını belirtmişlerdir.

Demircioğlu, Mutluer ve E. Demircioğlu (2011), Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Demokratik Öğretmen Nitelikleri Hakkındaki Görüşleri isimli çalışmalarında, Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının, demokratik öğretmenlerde bulunması gereken nitelikler hakkındaki görüşlerini tespit etmeyi amaçlamışlardır.

Çalışmada ulaşılan bulgulara göre şu sonuçlara ulaşılmıştır:

- Öğretmen adaylarının çoğunluğunun demokrasi kavramı hakkında genel bir bilgisinin olmasına karşın, demokrasi kavramının temelini oluşturan unsurlar olan insan hakları, adalet ve hoşgörü kavramlarını bilemedikleri anlaşılmaktadır.
- Öğretmen adayları, Sosyal Bilgiler derslerinin demokrasi eğitimindeki yeri hakkında yeterli bilgiye sahip değillerdir.

- Çalışmaya katılan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yarısından fazlası, demokratik öğretmen olmak için yeterince eğitim almadıklarını iddia etmektedirler.
- Araştırmaya katılan adayların yarısına yakını eğitim fakültesinde almış oldukları özel öğretim yöntemleri dersinin, demokratik öğretim anlayışlarının gelişimine katkı sağladıklarını ifade etmişlerdir.
- Öğretmen adaylarının yarısından fazlası kendilerini demokratik bir öğretmen adayı olarak görmektedirler.

Dolanbay (2011), İlköğretim Sosyal Bilgiler programında öğrenim gören öğretmen adaylarının insan hakları ve demokrasi dersinin işlenişine ilişkin görüşleri başlıklı çalışmasında, Sosyal Bilgiler öğretmenliği programında okutulmakta olan İnsan Hakları ve Demokrasi dersine yönelik öğretmen adaylarının görüşlerine başvurarak, öğretmen adaylarının cinsiyetlerine, gelirlerine, ikamet ve mezuniyetlerine göre anlamlı bir fark olup olmadığını incelemiştir.

Dolanbay'ın çalışmasının örnekleme; İnönü, 19 Mayıs ve Fırat Üniversitelerinin eğitim fakültelerinin Sosyal Bilgiler programında öğrenim görmekte olan 214 öğretmen adayından oluşmaktadır. Dolanbay'ın çalışmasının sonuçlarına göre;

- İnsan Hakları ve Demokrasi dersi öncesinde yapılması gereken hazırlıklarla ilgili öğretmen adayı görüşlerinde anlamlı bir fark bulunamamıştır.
- Öğretmen adaylarının İnsan Hakları ve Demokrasi öğretiminde planlanan etkinlikler (uygulama, yöntem-teknik, araç-gereç, sınıf oturma düzeni) ile ilgili görüşlerinde öğretmen adayları bağımsız değişkenlere göre farklılık göstermeksizin ders konularının güncel olduğunu, dersin kendi içinde bütünlük taşıdığını, rol oynama yönteminin etkili bir yöntem olduğunu ve bilgisayarın derste kullanılması gerektiğini düşünmektedirler. Ayrıca öğretmen adayları düz anlatım yönteminin uygulanmasına ve sınıf oturma düzenini klasik düzenli sıra şeklinde olmasını ders için etkili bulmamaktadırlar.
- Öğretmen adaylarının İnsan Hakları ve Demokrasi dersi için ayrılan süre hakkındaki görüşleri bağımsız değişkenlere göre anlamlı bir fark göstermeksizin; ders süresini yeterli buldukları ve farklı etkinlikler yapmada ders süresinin engelleyici bir faktör olmadığı sonucunu göstermiştir.

- Öğretmen adaylarının İnsan Hakları ve Demokrasi dersinde iletişimle ilgili problemler hakkındaki görüşleri; sınıf mevcudunun kalabalık olmasının ve dersi veren öğretim üyesinin yargılayıcı, eleştirici bir dil kullanmasının iletişimi olumsuz yönde etkilediği sonucu bağımsız değişkenlere göre anlamlı bir fark göstermemiştir.
- Öğretmen adaylarının İnsan Hakları ve Demokrasi dersinde yararlanılan ölçme ve değerlendirme araçlarına ilişkin görüşleri anlamlı bir fark oluşturmaksızın, dersin sınav sorularının ders içeriğini kapsadığı, bağıl değerlendirmenin dönüt için uygun olduğu ve ölçme-değerlendirme sürecinin öğretim üyesiyle birlikte işbirliği içinde yapılması gerektiği şeklindedir.

IV. BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın yürütülmesinde izlenecek model, araştırmanın evren ve örnekleme, kullanılacak veri toplama araçları, verilerin analizinde kullanılacak istatistiksel yöntem ve teknikler üzerinde durulmuştur.

4.1.Araştırmanın Modeli

Bu çalışma, Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularına Yönelik Görüşlerini belirlemek amacıyla yapıldığı için tarama modelinde betimsel desenli bir araştırmadır.

Bu araştırma modeli; olayların, objelerin, varlıkların, kurumların, grupların ve çeşitli alanların “ne olduğunu” betimlemeye, açıklamaya çalışan incelemelerdir. Bu tip incelemeler mevcut durumları koşulları ve özellikleri aynen ortaya koymaya çalışır (Kaptan, 1983:129).

4.2.Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilgiler öğretmenliği lisans programında öğrenim gören öğrenciler oluşturmuştur.

Araştırmanın örneklemini ise; Gazi Üniversitesi’ndeki Sosyal Bilgiler öğretmenliği lisans programında öğrenim gören üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencileri oluşturmuştur.

4.3.Verilerin Toplanması

Bu araştırmanın alt problemlerinde belirtilen sorunları belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından beşli likert tipinde anket geliştirilmiştir. Anket formunda ilköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler derslerindeki demokrasi konularına yönelik ifadeler kullanılmıştır. İfadeler, Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan 6. Sınıf Demokrasinin Serüveni ünitesi ve 7. Sınıf Yaşayan Demokrasi ünitesi kazanımlarından ayrıca Sosyal Bilgiler ders kitaplarından yararlanılarak hazırlanmıştır. Bu anket formunun hazırlanması için alanında uzman kişilerin görüşlerine başvurulmuştur.

4.4.Verilerin Analizi

Araştırmada, Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularına Yönelik Görüşlerinin oluşturduğu veriler, frekans ve yüzde dağılımı tabloları ile belirlenip yorumlanmıştır. Araştırma grubundan toplanan verilerin analizi için SPSS 17.0 (Statistical Packages for Social Sciences) paket programı kullanılmıştır.

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularına Yönelik Görüşleri arasında cinsiyete, sınıf düzeyine, lisans öğretim türüne (I. Öğretim, II. Öğretim), mezun oldukları orta eğitim kurumuna, aile yerleşim yerine, anne-baba eğitim düzeyine ve aile gelir düzeyine göre anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek için istatistiksel çözümleme tekniklerinden tek yönlü varyans analizi ve anova testi uygulanmıştır. Anlamlı fark bulunan değişkenlere yani ($p < .05$) scheffe testi uygulanmıştır.

V. BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmanın amaçları doğrultusunda toplanan verilerin işlenmesinden sonra problem çözümüne ışık tutacak şekilde kullanıma hazır hale getirilen veriler bulgular bölümünde yer almıştır. Bu bölümde alt problemler sırasıyla ele alınmış ve yorumlanmıştır.

Araştırmanın bağımsız değişkenlerine ilişkin veriler tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3: Araştırmaya Katılan Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Betimsel Verileri

		f	%
Cinsiyet	Kadın	179	61.7
	Erkek	111	38.3
	Toplam	290	100
Sınıf Düzeyi	3. Sınıf	171	59
	4. Sınıf	119	41
	Toplam	290	100
Öğretim Türü	Birinci Öğretim	146	50.3
	İkinci Öğretim	144	49.7
	Toplam	290	100
Mezun Olunan Ortaöğretim Kurumu	Düz Lise	208	71.7
	Anadolu-Fen Lisesi	71	24.5
	Öğretmen Lisesi	11	3.8
	Toplam	290	100
Aile Yerleşim Yeri	İl Merkezi	143	49.3
	İlçe Merkezi	96	33.1
	Kasaba-Köy	51	17.6
	Toplam	290	100
Anne Eğitim Düzeyi	Okuryazar Değil	30	10.3
	İlkokul	177	61
	Ortaokul	46	15.9
	Lise	24	8.3
	Üniversite	13	4.5
	Toplam	290	100
Baba Eğitim Düzeyi	Okuryazar Değil	9	3.1
	İlkokul	125	43.1
	Ortaokul	59	20.3
	Lise	60	20.7
	Üniversite	37	12.8
	Toplam	290	100
Aile Aylık Gelir	630 TL ve Altı	18	6.2
	631-1000 TL	90	31

Tablo 3 incelendiğinde araştırmaya katılan 290 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adayından 179'u (%61.7) kadın, 111'i (%38.3) erkektir. Öğretmen adaylarının 171'i (% 59) üçüncü sınıf, 119'u (%41) dördüncü sınıftır. Öğretmen adaylarının 146'sı (%50.3) birinci öğretim, 144'ü (%49.7) ikinci öğretimdir. Öğretmen adaylarının 208'i (%71.7) düz lise mezunu iken 71'i (%24.5) Anadolu-Fen Lisesinden ve 11'i (%3.8) öğretmen lisesinden mezun olmuştur. Öğretmen adaylarının 143'ünün (%49.3) ailesi il merkezinde, 96'sının (%33.1) ailesi ilçe merkezinde ve 51'inin (%17.6) ailesi kasaba veya köyde yaşamaktadır. Öğretmen Adaylarının 30'unun (%10.3) annesi okur yazar değilken, 177'sinin (%61) annesi ilkokuldan, 46'sının (%15.9) annesi ortaokuldan, 24'ünün (%8.3) annesi liseden, 13'ünün (%4.5) annesi üniversiteden mezun olmuştur. Öğretmen Adaylarının 9'unun (%3.1) babası okur yazar değilken, 125'inin (%43.1) babası ilkokuldan, 59'unun (%20.3) babası ortaokuldan, 60'ının (%20.7) babası liseden, 37'sinin (%12.8) babası üniversiteden mezun olmuştur. Öğretmen adaylarının 18'inin (%6.2) ailesi 630TL ve altında, 90'ının (%31) ailesi 631-1000TL arasında, 144'ünün (%49.7) ailesi 1001-2500TL arasında, 38'inin (%13.1) ailesi 2501TL ve üzerinde aylık gelir durumuna sahiptir.

Birinci alt problemde; Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Öğretim Programına Yönelik Görüşleri A,B,C,D,E,F,G,H maddelerindeki değişkenlere göre analiz yapılmıştır.

Birinci alt problemdeki A maddesinde, Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Öğretim Programına Yönelik Görüşlerinde, öğretmen adaylarının cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık var mıdır? sorusuna cevap aranmıştır.

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının, İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Öğretim Programına Yönelik Görüşlerinin, öğretmen adaylarının cinsiyetlerine ilişkin t testi sonuçları Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Öğretim Programına Yönelik Görüşlerinin Cinsiyete ilişkin t Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	$\bar{X}$	Ss	Sd	t	p
Kadın	179	4.08	.49	288	2.34	.020
Erkek	111	3.86	.66			

Tablo 4 incelendiğinde Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Öğretim Programına Yönelik Görüşleri, öğretmen adaylarının cinsiyetlerine göre **anlamlı fark göstermektedir ($t(288)=2.34, p<.05$)**. Bulunan bu sonuca göre; Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Öğretim Programına Yönelik Görüşleri, cinsiyetlerine göre değişmektedir.

Birinci alt problemdeki B maddesinde, Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Öğretim Programına Yönelik Görüşlerinde, öğretmen adaylarının sınıf düzeylerine göre anlamlı bir farklılık var mıdır? sorusuna cevap aranmıştır.

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Öğretim Programına Yönelik Görüşlerinin, öğretmen adaylarının sınıf düzeylerine ilişkin t testi sonuçları Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Öğretim Programına Yönelik Görüşlerinin Sınıf Düzeyine İlişkin t Testi Sonuçları

Sınıf Düzeyi	N	$\bar{X}$	Ss	Sd	t	p
3. Sınıf	171	3.95	.55	288	.06	.955
4. Sınıf	119	3.95	.58			

Tablo 5 incelendiğinde Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Öğretim Programına Yönelik Görüşleri, öğretmen adaylarının sınıf düzeylerine göre anlamlı fark göstermemektedir ($t(288)=.06$, $p>.05$). Bulunan bu sonuca göre; Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Öğretim Programına Yönelik Görüşleri, sınıf düzeylerine göre değişmemektedir.

Birinci alt problemdeki C maddesinde, Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Öğretim Programına Yönelik Görüşlerinde, öğretmen adaylarının öğretim türüne göre anlamlı bir farklılık var mıdır? sorusuna cevap aranmıştır.

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Öğretim Programına Yönelik Görüşlerinin, öğretmen adaylarının öğretim türlerine ilişkin t testi sonuçları Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Öğretim Programına Yönelik Görüşlerinin Öğretim Türüne İlişkin t Testi Sonuçları

Öğretim Türü	N	$\bar{X}$	Ss	Sd	t	p
1. Öğretim	146	3.93	.51	288	.90	.368
2. Öğretim	144	3.99	.62			

Tablo 6 incelendiğinde Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Öğretim türüne Yönelik Görüşleri, öğretmen adaylarının öğretim programı türlerine göre anlamlı fark göstermemektedir ($t(288)=.90$, $p>.05$). Bulunan bu sonuca göre; Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Öğretim Türüne Yönelik Görüşleri, öğretim programı türüne göre değişmemektedir.

Birinci alt problemdeki D maddesinde, Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren

Öğretim Programına Yönelik Görüşlerinde, öğretmen adaylarının mezun oldukları ortaöğretim kurumuna göre anlamlı bir farklılık var mıdır? sorusuna cevap aranmıştır.

Araştırma grubundaki Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Öğretim Programına Yönelik Görüşlerinin, mezun oldukları ortaöğretim kurumuna ilişkin aritmetik ortalamaları, standart sapmaları, n değerleri ile ilgili betimsel istatistikleri Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Öğretim Programına Yönelik Görüşlerinin, Mezun Oldukları Ortaöğretim Kurumuna İlişkin Betimsel Verileri

Ortaöğretim Kurumu	$\bar{X}$	Ss	N
Düz Lise	3.98	.55	208
Anadolu-Fen Lisesi	3.87	.63	71
Öğretmen Lisesi	3.97	.36	11
Toplam	3.96	.56	290

Tablo 7 incelendiğinde; araştırma grubundaki öğretmen adaylarının mezun oldukları ortaöğretim kurumu Düz Lise olan Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Öğretim Programına Yönelik Görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 3.98, mezun oldukları ortaöğretim kurumu Anadolu-Fen Lisesi olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 3.87, mezun oldukları ortaöğretim kurumu Öğretmen Lisesi olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 3.97’dir.

Araştırma grubundaki Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Öğretim Programına Yönelik Görüşlerinin, mezun oldukları ortaöğretim kurumuna göre anlamlı bir fark

gösterip göstermediğini belirlemek için elde edilen verilere uygulanan tek yönlü ANOVA sonuçları Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Öğretim Programına Yönelik Görüşlerinin Mezun Oldukları Ortaöğretim Kurumuna İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

KAYNAK	KT	Sd	KO	F	p
Ortaöğretim Kurumu	.615	2	.308	.964	.383
Hata	91.614	287	.319		
Toplam	4631.310	290			

Tablo 8 incelendiğinde; araştırma grubundaki öğretmen adaylarının mezun oldukları ortaöğretim kurumu Düz Lise olan Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Öğretim Programına Yönelik Görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 3.98, mezun oldukları ortaöğretim kurumu Anadolu-Fen Lisesi olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 3.87, mezun oldukları ortaöğretim kurumu Öğretmen Lisesi olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 3.97’dir. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Öğretim Programına Yönelik Görüşleri arasındaki farka ilişkin F değeri anlamlı bulunmamıştır, $F(2-290)=.964$, $p>.05$. Bulunan bu sonuca göre; Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Öğretim Programına Yönelik Görüşleri, mezun oldukları ortaöğretim kurumuna göre değişmemektedir.

Birinci alt problemdeki E maddesinde, Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Öğretim Programına Yönelik Görüşlerinde, öğretmen adaylarının aile yerleşim yerlerine göre anlamlı bir farklılık var mıdır? sorusuna cevap aranmıştır.

Araştırma grubundaki Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Öğretim Programına Yönelik Görüşlerinin, aile yerleşim yerlerine ilişkin aritmetik ortalamaları, standart sapmaları, n değerleri ile ilgili betimsel istatistikleri Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Öğretim Programına Yönelik Görüşlerinin, Aile Yerleşim Yerlerine İlişkin Betimsel Verileri

Aile Yerleşim Yeri	$\bar{X}$	Ss	N
İl Merkezi	4.00	.50	143
İlçe Merkezi	3.90	.63	96
Kasaba-Köy	3.94	.60	51
Toplam	3.96	.56	290

Tablo 9 incelendiğinde; araştırma grubundaki öğretmen adaylarının aile yerleşim yeri İl Merkezi olan Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Öğretim Programına Yönelik Görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 4.00, aile yerleşim yeri İlçe Merkezi olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 3.90, aile yerleşim yeri Köy-Kasaba olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 3.94’tür.

Araştırma grubundaki Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Öğretim Programına Yönelik Görüşlerinin, aile yerleşim yerlerine göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini belirlemek için elde edilen verilere uygulanan tek yönlü ANOVA sonuçları Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 10: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Öğretim Programına Yönelik Görüşlerinin Aile Yerleşim Yerlerine İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

KAYNAK	KT	Sd	KO	F	p
Aile Yerleşim Yeri	.578	2	.289	.904	.406
Hata	91.652	287	.319		
Toplam	4631.310	290			

Tablo 10 incelendiğinde; araştırma grubundaki öğretmen adaylarının aile yerleşim yeri İl Merkezi olan Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Öğretim Programına Yönelik Görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 4.00, aile yerleşim yeri İlçe Merkezi olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 3.90, aile yerleşim yeri Köy-Kasaba olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 3.94'tür. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Öğretim Programına Yönelik Görüşleri arasındaki farka ilişkin F değeri anlamlı bulunmamıştır, $F(2-290)=.904$, $p>.05$. Bulunan bu sonuca göre; Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Öğretim Programına Yönelik Görüşleri, aile yerleşim yerlerine göre değişmemektedir.

Birinci alt problemdeki F maddesinde, Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Öğretim Programına Yönelik Görüşlerinde, öğretmen adaylarının anne eğitim düzeylerine göre anlamlı bir farklılık var mıdır? sorusuna cevap aranmıştır.

Araştırma grubundaki Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Öğretim Programına Yönelik Görüşlerinin, anne eğitim düzeylerine ilişkin aritmetik ortalamaları, standart sapmaları, n değerleri ile ilgili betimsel istatistikleri Tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 11: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Öğretim Programına Yönelik Görüşlerinin, Anne Eğitim Düzeylerine İlişkin Betimsel Verileri

Anne Eğitim Düzeyi	$\bar{X}$	Ss	N
Okuryazar Değil	3.98	.57	30
İlkokul	3.94	.59	177
Ortaokul	4.05	.44	46
Lise	3.98	.65	24
Üniversite	3.78	.42	13
Toplam	3.95	.56	290

Tablo 11 incelendiğinde; araştırma grubundaki öğretmen adaylarının anne eğitim düzeyi Okuryazar olmayan Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Öğretim Programına Yönelik Görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 3.98, anne eğitim düzeyi İlkokul olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 3.94, anne eğitim düzeyi Ortaokul olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 4.05, anne eğitim düzeyi Lise olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 3.98, anne eğitim düzeyi Üniversite olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 3.78'dir.

Araştırma grubundaki Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Öğretim Programına Yönelik Görüşlerinin, anne eğitim düzeylerine göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini belirlemek için elde edilen verilere uygulanan tek yönlü ANOVA sonuçları Tablo 12'de verilmiştir.

Tablo 12: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Öğretim Programına Yönelik Görüşlerinin Anne Eğitim Düzeylerine İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

KAYNAK	KT	Sd	KO	F	p
Anne Eğitim Düzeyi	.937	4	.234	.731	.571
Hata	91.292	285	.320		
Toplam	4631.310	290			

Tablo 12 incelendiğinde; araştırma grubundaki öğretmen adaylarının anne eğitim düzeyi Okuryazar olmayan Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Öğretim Programına Yönelik Görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 3.98, anne eğitim düzeyi İlkokul olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 3.94, anne eğitim düzeyi Ortaokul olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 4.05, anne eğitim düzeyi Lise olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 3.98, anne eğitim düzeyi Üniversite olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 3.78'dir. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Öğretim Programına Yönelik Görüşleri arasındaki farka ilişkin F değeri anlamlı bulunmamıştır, $F(4-290)=.731$, $p>.05$. Bulunan bu sonuca göre; Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Öğretim Programına Yönelik Görüşleri, anne eğitim düzeylerine göre değişmemektedir.

Birinci alt problemdeki G maddesinde, Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Öğretim Programına Yönelik Görüşlerinde, öğretmen adaylarının baba eğitim düzeylerine göre anlamlı bir farklılık var mıdır? sorusuna cevap aranmıştır.

Araştırma grubundaki Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Öğretim Programına

Yönelik Görüşlerinin, baba eğitim düzeylerine ilişkin aritmetik ortalamaları, standart sapmaları, n değerleri ile ilgili betimsel istatistikleri Tablo 13'te verilmiştir.

Tablo 13: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Öğretim Programına Yönelik Görüşlerinin, Baba Eğitim Düzeylerine İlişkin Betimsel Verileri

Baba Eğitim Düzeyi	$\bar{X}$	Ss	N
Okuryazar Değil	4.11	.51	9
İlkokul	3.98	.54	125
Ortaokul	3.84	.61	59
Lise	4.04	.57	60
Üniversite	3.91	.58	37
Toplam	3.95	.56	290

Tablo 13 incelendiğinde; araştırma grubundaki öğretmen adaylarının baba eğitim düzeyi Okuryazar olmayan Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Öğretim Programına Yönelik Görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 4.11, baba eğitim düzeyi İlkokul olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 3.98, baba eğitim düzeyi Ortaokul olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 3.84, baba eğitim düzeyi Lise olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 4.04, baba eğitim düzeyi Üniversite olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 3.91'dir.

Araştırma grubundaki Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Öğretim Programına Yönelik Görüşlerinin, baba eğitim düzeylerine göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini belirlemek için elde edilen verilere uygulanan tek yönlü ANOVA sonuçları Tablo 14'te verilmiştir.

Tablo 14: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Öğretim Programına Yönelik Görüşlerinin Baba Eğitim Düzeylerine İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

KAYNAK	KT	Sd	KO	F	p
Baba Eğitim Düzeyi	1.636	4	.409	1.287	.275
Hata	90.593	285	.318		
Toplam	4631.310	290			

Tablo 14 incelendiğinde; araştırma grubundaki öğretmen adaylarının baba eğitim düzeyi Okuryazar olmayan Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Öğretim Programına Yönelik Görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 4.11, baba eğitim düzeyi İlkokul olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 3.98, baba eğitim düzeyi Ortaokul olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 3.84, baba eğitim düzeyi Lise olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 4.04, baba eğitim düzeyi Üniversite olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 3.91'dir. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Öğretim Programına Yönelik Görüşleri arasındaki farka ilişkin F değeri anlamlı bulunmamıştır, $F(4-290)=1.287$, $p>.05$. Bulunan bu sonuca göre; Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Öğretim Programına Yönelik Görüşleri, baba eğitim düzeylerine göre değişmemektedir.

Birinci alt problemdeki H maddesinde, Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Öğretim Programına Yönelik Görüşlerinde, öğretmen adaylarının aile aylık gelir düzeylerine göre anlamlı bir farklılık var mıdır? sorusuna cevap aranmıştır.

Araştırma grubundaki Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Öğretim Programına

Yönelik Görüşlerinin, aile aylık gelir düzeylerine ilişkin aritmetik ortalamaları, standart sapmaları, n değerleri ile ilgili betimsel istatistikleri Tablo 15’te verilmiştir.

Tablo 15: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Öğretim Programına Yönelik Görüşlerinin, Aile Aylık Gelir Düzeylerine İlişkin Betimsel Verileri

Aile Aylık Gelir Düzeyi	$\bar{X}$	Ss	N
630 TL ve Altı	3.60	.57	18
631-1000 TL	3.99	.49	90
1001-2500 TL	3.97	.60	144
2501 TL ve Üzeri	4.00	.55	38
Toplam	3.96	.56	290

Tablo 15 incelendiğinde; araştırma grubundaki öğretmen adaylarının aile aylık gelir düzeyi 630 TL ve Altı olan Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Öğretim Programına Yönelik Görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 3.90, aile aylık gelir düzeyi 631-1000 TL olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 3.99, aile aylık gelir düzeyi 1001-2500 TL olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 3.97, aile aylık gelir düzeyi 2501 TL ve Üzeri olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 4.00’dır.

Araştırma grubundaki Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Öğretim Programına Yönelik Görüşlerinin, aile aylık gelir düzeylerine göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini belirlemek için elde edilen verilere uygulanan tek yönlü ANOVA sonuçları Tablo 16’da verilmiştir.

Tablo 16: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Öğretim Programına Yönelik Görüşlerinin Aile Aylık Gelir Düzeylerine İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

KAYNAK	KT	Sd	KO	F	p
Aile Aylık Gelir Düzeyi	2.412	3	.804	2.560	.055
Hata	89.817	286	.314		
Toplam	4631.310	290			

Tablo 16 incelendiğinde; araştırma grubundaki öğretmen adaylarının aile aylık gelir düzeyi 630 TL ve Altı olan Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Öğretim Programına Yönelik Görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 3.90, aile aylık gelir düzeyi 631-1000 TL olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 3.99, aile aylık gelir düzeyi 1001-2500 TL olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 3.97, aile aylık gelir düzeyi 2501 TL ve Üzeri olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 4.00'dır. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Öğretim Programına Yönelik Görüşleri arasındaki farka ilişkin F değeri anlamlı bulunmamıştır, $F(3-290)=2.560$, $p>.05$. Bulunan bu sonuca göre; Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Öğretim Programına Yönelik Görüşleri, aile aylık gelir düzeylerine göre değişmemektedir.

İkinci alt problemde; Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Ders Kitaplarına Yönelik Görüşleri A,B,C,D,E,F,G,H maddelerindeki değişkenlere göre analiz yapılmıştır.

İkinci alt problemdeki A maddesinde, Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Ders Kitaplarına Yönelik Görüşlerinde, öğretmen adaylarının cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık var mıdır? sorusuna cevap aranmıştır.

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Ders Kitaplarına Yönelik Görüşlerinin, öğretmen adaylarının cinsiyetlerine ilişkin t testi sonuçları Tablo 17’de verilmiştir.

Tablo 17: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Ders Kitaplarına Yönelik Görüşlerinin Cinsiyete İlişkin t Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	$\bar{X}$	Ss	Sd	t	p
Kadın	179	3.37	.64	288	.03	.976
Erkek	111	3.37	.72			

Tablo 17 incelendiğinde Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Ders Kitaplarına Yönelik Görüşleri, öğretmen adaylarının cinsiyetlerine göre anlamlı fark göstermemektedir ($t(288)=.03$, $p>.05$). Bulunan bu sonuca göre; Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Ders Kitaplarına Yönelik Görüşleri, cinsiyetlerine göre değişmemektedir.

İkinci alt problemdeki B maddesinde, Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Ders Kitaplarına Yönelik Görüşlerinde, öğretmen adaylarının sınıf düzeylerine göre anlamlı bir farklılık var mıdır? sorusuna cevap aranmıştır.

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Ders Kitaplarına Yönelik Görüşlerinin, öğretmen adaylarının sınıf düzeylerine ilişkin t testi sonuçları Tablo 18’de verilmiştir.

Tablo 18: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Ders Kitaplarına Yönelik Görüşlerinin Sınıf Düzeyine İlişkin t Testi Sonuçları

Sınıf Düzeyi	N	$\bar{X}$	Ss	Sd	t	p
3. Sınıf	171	3.38	.67	288	.71	.865
4. Sınıf	119	3.37	.68			

Tablo 18 incelendiğinde Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Ders Kitaplarına Yönelik Görüşleri, öğretmen adaylarının sınıf düzeylerine göre anlamlı fark göstermemektedir ($t(288)=.71$, $p>.05$). Bulunan bu sonuca göre; Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Ders Kitaplarına Yönelik Görüşleri, sınıf düzeylerine göre değişmemektedir.

İkinci alt problemdeki C maddesinde, Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Ders Kitaplarına Yönelik Görüşlerinde, öğretmen adaylarının öğretim türüne göre anlamlı bir farklılık var mıdır? sorusuna cevap aranmıştır.

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Ders Kitaplarına Yönelik Görüşlerinin, öğretmen adaylarının öğretim türlerine ilişkin t testi sonuçları Tablo 19’da verilmiştir.

Tablo 19: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Ders Kitaplarına Yönelik Görüşlerinin Öğretim Türüne İlişkin t Testi Sonuçları

Öğretim Türü	N	$\bar{X}$	Ss	Sd	t	p
1. Öğretim	146	3.36	.65	288	2.95	.003
2. Öğretim	144	3.49	.68			

Tablo 19 incelendiğinde Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Ders Kitaplarına Yönelik Görüşleri, öğretmen adaylarının öğretim türlerine göre **anlamlı fark göstermektedir ($t(288)=2.95, p<.05$)**. Bulunan bu sonuca göre; Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Ders Kitaplarına Yönelik Görüşleri, öğretim türüne göre değişmektedir.

İkinci alt problemdeki D maddesinde, Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Ders Kitaplarına Yönelik Görüşlerinde, öğretmen adaylarının mezun oldukları ortaöğretim kurumuna göre anlamlı bir farklılık var mıdır? sorusuna cevap aranmıştır.

Araştırma grubundaki Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Ders Kitaplarına Yönelik Görüşlerinin, mezun oldukları ortaöğretim kurumuna ilişkin aritmetik ortalamaları, standart sapmaları, n değerleri ile ilgili betimsel istatistikleri Tablo 20’de verilmiştir.

Tablo 20: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Ders Kitaplarına Yönelik Görüşlerinin, Mezun Oldukları Ortaöğretim Kurumuna İlişkin Betimsel Verileri

Ortaöğretim Kurumu	$\bar{X}$	Ss	N
Düz Lise	3.40	.67	208
Anadolu-Fen Lisesi	3.28	.67	71
Öğretmen Lisesi	3.38	.68	11
Toplam	3.37	.67	290

Tablo 20 incelendiğinde; araştırma grubundaki öğretmen adaylarının mezun oldukları ortaöğretim kurumu Düz Lise olan Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Ders Kitaplarına Yönelik Görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 3.40, mezun oldukları ortaöğretim

kurumu Anadolu-Fen Lisesi olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 3.28, mezun oldukları ortaöğretim kurumu Öğretmen Lisesi olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 3.38'dir.

Araştırma grubundaki Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Ders Kitaplarına Yönelik Görüşlerinin, mezun oldukları ortaöğretim kurumuna göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini belirlemek için elde edilen verilere uygulanan tek yönlü ANOVA sonuçları Tablo 21'de verilmiştir.

Tablo 21: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Ders Kitaplarına Yönelik Görüşlerinin Mezun Oldukları Ortaöğretim Kurumuna İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

KAYNAK	KT	Sd	KO	F	p
Ortaöğretim Kurumu	.866	2	.433	.956	.386
Hata	130.025	287	.453		
Toplam	3433.160	290			

Tablo 21 incelendiğinde; araştırma grubundaki öğretmen adaylarının mezun oldukları ortaöğretim kurumu Düz Lise olan Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Ders Kitaplarına Yönelik Görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 3.40, mezun oldukları ortaöğretim kurumu Anadolu-Fen Lisesi olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 3.28, mezun oldukları ortaöğretim kurumu Öğretmen Lisesi olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 3.38'dir. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Ders Kitaplarına Yönelik Görüşleri arasındaki farka ilişkin F değeri anlamlı bulunmamıştır, $F(2-290)=.956$, $p>.05$. Bulunan bu sonuca göre; Öğretmen Adaylarının İlköğretim II.

Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Ders Kitaplarına Yönelik Görüşleri, mezun oldukları ortaöğretim kurumuna göre değişmemektedir.

İkinci alt problemdeki E maddesinde, Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Ders Kitaplarına Yönelik Görüşlerinde, öğretmen adaylarının aile yerleşim yerlerine göre anlamlı bir farklılık var mıdır? sorusuna cevap aranmıştır.

Araştırma grubundaki Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Ders Kitaplarına Yönelik Görüşlerinin, aile yerleşim yerlerine ilişkin aritmetik ortalamaları, standart sapmaları, n değerleri ile ilgili betimsel istatistikleri Tablo 22’de verilmiştir.

Tablo 22: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Ders Kitaplarına Yönelik Görüşlerinin, Aile Yerleşim Yerlerine İlişkin Betimsel Verileri

Aile Yerleşim Yeri	$\bar{X}$	Ss	N
İl Merkezi	3.31	.65	143
İlçe Merkezi	3.43	.72	96
Kasaba-Köy	3.44	.61	51
Toplam	3.37	.67	290

Tablo 22 incelendiğinde; araştırma grubundaki öğretmen adaylarının aile yerleşim yeri İl Merkezi olan Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Ders Kitaplarına Yönelik Görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 3.31, aile yerleşim yeri İlçe Merkezi olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 3.43, aile yerleşim yeri Köy-Kasaba olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 3.44’tür.

Araştırma grubundaki Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Ders Kitaplarına Yönelik

Görüşlerinin, aile yerleşim yerlerine göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini belirlemek için elde edilen verilere uygulanan tek yönlü ANOVA sonuçları Tablo 23'te verilmiştir.

Tablo 23: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Ders Kitaplarına Yönelik Görüşlerinin Aile Yerleşim Yerlerine İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

KAYNAK	KT	Sd	KO	F	p
Aile Yerleşim Yeri	1.156	2	.578	1.278	.280
Hata	129.735	287	.452		
Toplam	3433.160	290			

Tablo 23 incelendiğinde; araştırma grubundaki öğretmen adaylarının aile yerleşim yeri İl Merkezi olan Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Ders Kitaplarına Yönelik Görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 3.31, aile yerleşim yeri İlçe Merkezi olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 3.43, aile yerleşim yeri Köy-Kasaba olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 3.44'tür. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Ders Kitaplarına Yönelik Görüşleri arasındaki farka ilişkin F değeri anlamlı bulunmamıştır, $F(2-290)=1.278$, $p>.05$. Bulunan bu sonuca göre; Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Ders Kitaplarına Yönelik Görüşleri, aile yerleşim yerlerine göre değişmemektedir.

İkinci alt problemdeki F maddesinde, Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Ders Kitaplarına Yönelik Görüşlerinde, öğretmen adaylarının anne eğitim düzeylerine göre anlamlı bir farklılık var mıdır? sorusuna cevap aranmıştır.

Araştırma grubundaki Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Ders Kitaplarına Yönelik Görüşlerinin, anne eğitim düzeylerine ilişkin aritmetik ortalamaları, standart sapmaları, n değerleri ile ilgili betimsel istatistikleri Tablo 24’te verilmiştir.

Tablo 24: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Ders Kitaplarına Yönelik Görüşlerinin, Anne Eğitim Düzeylerine İlişkin Betimsel Verileri

Anne Eğitim Düzeyi	$\bar{X}$	Ss	N
Okuryazar Değil	3.39	.59	30
İlkokul	3.40	.66	177
Ortaokul	3.33	.75	46
Lise	3.27	.89	24
Üniversite	3.35	.54	13
Toplam	3.37	.67	290

Tablo 24 incelendiğinde; araştırma grubundaki öğretmen adaylarının anne eğitim düzeyi Okuryazar olmayan Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Ders Kitaplarına Yönelik Görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 3.39, anne eğitim düzeyi İlkokul olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 3.40, anne eğitim düzeyi Ortaokul olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 3.33, anne eğitim düzeyi Lise olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 3.27, anne eğitim düzeyi Üniversite olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 3.35’tir.

Araştırma grubundaki Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Ders Kitaplarına Yönelik Görüşlerinin, anne eğitim düzeylerine göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini belirlemek için elde edilen verilere uygulanan tek yönlü ANOVA sonuçları Tablo 25’te verilmiştir.

Tablo 25: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Ders Kitaplarına Yönelik Görüşlerinin Anne Eğitim Düzeylerine İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

KAYNAK	KT	Sd	KO	F	p
Anne Eğitim Düzeyi	.493	4	.123	.270	.897
Hata	130.398	285	.458		
Toplam	3433.160	290			

Tablo 25 incelendiğinde; araştırma grubundaki öğretmen adaylarının anne eğitim düzeyi Okuryazar olmayan Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Ders Kitaplarına Yönelik Görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 3.39, anne eğitim düzeyi İlkokul olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 3.40, anne eğitim düzeyi Ortaokul olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 3.33, anne eğitim düzeyi Lise olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 3.27, anne eğitim düzeyi Üniversite olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 3.35'tir. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Ders Kitaplarına Yönelik Görüşleri arasındaki farka ilişkin F değeri anlamlı bulunmamıştır, $F(4-290)=.270$, $p>.05$. Bulunan bu sonuca göre; Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Ders Kitaplarına Yönelik Görüşleri, anne eğitim düzeylerine göre değişmemektedir.

İkinci alt problemdeki G maddesinde, Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Ders Kitaplarına Yönelik Görüşlerinde, öğretmen adaylarının baba eğitim düzeylerine göre anlamlı bir farklılık var mıdır? sorusuna cevap aranmıştır.

Araştırma grubundaki Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Ders Kitaplarına Yönelik

Görüşlerinin, baba eğitim düzeylerine ilişkin aritmetik ortalamaları, standart sapmaları, n değerleri ile ilgili betimsel istatistikleri Tablo 26’da verilmiştir.

Tablo 26: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Ders Kitaplarına Yönelik Görüşlerinin, Baba Eğitim Düzeylerine İlişkin Betimsel Verileri

Baba Eğitim Düzeyi	$\bar{X}$	Ss	N
Okuryazar Değil	3.24	.60	9
İlkokul	3.44	.69	125
Ortaokul	3.33	.64	59
Lise	3.31	.71	60
Üniversite	3.34	.64	37
Toplam	3.37	.67	290

Tablo 26 incelendiğinde; araştırma grubundaki öğretmen adaylarının baba eğitim düzeyi Okuryazar olmayan Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Ders Kitaplarına Yönelik Görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 3.24, baba eğitim düzeyi İlkokul olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 3.44, baba eğitim düzeyi Ortaokul olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 3.33, baba eğitim düzeyi Lise olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 3.31, baba eğitim düzeyi Üniversite olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 3.34’tür.

Araştırma grubundaki Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Ders Kitaplarına Yönelik Görüşlerinin, baba eğitim düzeylerine göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini belirlemek için elde edilen verilere uygulanan tek yönlü ANOVA sonuçları Tablo 27’de verilmiştir.

Tablo 27: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Ders Kitaplarına Yönelik Görüşlerinin Baba Eğitim Düzeylerine İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

KAYNAK	KT	Sd	KO	F	p
Baba Eğitim Düzeyi	1,071	4	,268	,588	,672
Hata	129,820	285	,456		
Toplam	3433,160	290			

Tablo 27 incelendiğinde; araştırma grubundaki öğretmen adaylarının baba eğitim düzeyi Okuryazar olmayan Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Ders Kitaplarına Yönelik Görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 3.24, baba eğitim düzeyi İlkokul olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 3.44, baba eğitim düzeyi Ortaokul olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 3.33, baba eğitim düzeyi Lise olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 3.31, baba eğitim düzeyi Üniversite olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 3.34'tür. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Ders Kitaplarına Yönelik Görüşleri arasındaki farka ilişkin F değeri anlamlı bulunmamıştır, $F(4-290)=.588$, $p>.05$. Bulunan bu sonuca göre; Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Ders Kitaplarına Yönelik Görüşleri, baba eğitim düzeylerine göre değişmemektedir.

İkinci alt problemdeki H maddesinde, Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Ders Kitaplarına Yönelik Görüşlerinde, öğretmen adaylarının aile aylık gelir düzeylerine göre anlamlı bir farklılık var mıdır? sorusuna cevap aranmıştır.

Araştırma grubundaki Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Ders Kitaplarına Yönelik

Görüşlerinin, aile aylık gelir düzeylerine ilişkin aritmetik ortalamaları, standart sapmaları, n değerleri ile ilgili betimsel istatistikleri Tablo 28’de verilmiştir.

Tablo 28: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Ders Kitaplarına Yönelik Görüşlerinin, Aile Aylık Gelir Düzeylerine İlişkin Betimsel Verileri

Aile Aylık Gelir Düzeyi	$\bar{X}$	Ss	N
630 TL ve Altı	3.05	.57	18
631-1000 TL	3.36	.63	90
1001-2500 TL	3.41	.68	144
2501 TL ve Üzeri	3.40	.77	38
Toplam	3.37	.67	290

Tablo 28 incelendiğinde; araştırma grubundaki öğretmen adaylarının aile aylık gelir düzeyi 630 TL ve Altı olan Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Ders Kitaplarına Yönelik Görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 3.05, aile aylık gelir düzeyi 631-1000 TL olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 3.36, aile aylık gelir düzeyi 1001-2500 TL olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 3.41, aile aylık gelir düzeyi 2501 TL ve Üzeri olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 4.40’tır.

Araştırma grubundaki Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Ders Kitaplarına Yönelik Görüşlerinin, aile aylık gelir düzeylerine göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini belirlemek için elde edilen verilere uygulanan tek yönlü ANOVA sonuçları Tablo 29’da verilmiştir.

Tablo 29: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Ders Kitaplarına Yönelik Görüşlerinin Aile Aylık Gelir Düzeylerine İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

KAYNAK	KT	Sd	KO	F	p
Aile Aylık Gelir Düzeyi	2.139	3	.713	1.584	.193
Hata	128.752	286	.450		
Toplam	3433.160	290			

Tablo 29 incelendiğinde; araştırma grubundaki öğretmen adaylarının aile aylık gelir düzeyi 630 TL ve Altı olan Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Ders Kitaplarına Yönelik Görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 3.05, aile aylık gelir düzeyi 631-1000 TL olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 3.36, aile aylık gelir düzeyi 1001-2500 TL olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 3.41, aile aylık gelir düzeyi 2501 TL ve Üzeri olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 4.40'tır. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Ders Kitaplarına Yönelik Görüşleri arasındaki farka ilişkin F değeri anlamlı bulunmamıştır, $F(3-290)=1.584$, $p>.05$. Bulunan bu sonuca göre; Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularını İçeren Ders Kitaplarına Yönelik Görüşleri, aile aylık gelir düzeylerine göre değişmemektedir.

Üçüncü alt problemde; Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularıyla Bağlantılı Öğretmen Rollerine Yönelik Görüşleri A,B,C,D,E,F,G,H maddelerindeki değişkenlere göre analiz yapılmıştır.

Üçüncü alt problemdeki A maddesinde, Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularıyla Bağlantılı

Öğretmen Rollerine Yönelik Görüşlerinde, öğretmen adaylarının cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık var mıdır? sorusuna cevap aranmıştır.

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularıyla Bağlantılı Öğretmen Rollerine Yönelik Görüşlerinin, öğretmen adaylarının cinsiyetlerine ilişkin t testi sonuçları Tablo 30'da verilmiştir.

Tablo 30: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularıyla Bağlantılı Öğretmen Rollerine Yönelik Görüşlerinin Cinsiyete İlişkin t Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	$\bar{X}$	Ss	Sd	t	p
Kadın	179	4.43	.59	288	3.01	.002
Erkek	111	4.19	.77			

Tablo 30 incelendiğinde Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularıyla Bağlantılı Öğretmen Rollerine Yönelik Görüşleri, **öğretmen adaylarının cinsiyetlerine göre anlamlı fark göstermektedir ($t(288)=3.01$, $p<.05$)**. Bulunan bu sonuca göre; Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularıyla Bağlantılı Öğretmen Rollerine Yönelik Görüşleri, cinsiyetlerine göre değişmektedir.

Üçüncü alt problemdeki B maddesinde, Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularıyla Bağlantılı Öğretmen Rollerine Yönelik Görüşlerinde, öğretmen adaylarının sınıf düzeylerine göre anlamlı bir farklılık var mıdır? sorusuna cevap aranmıştır.

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularıyla Bağlantılı Öğretmen Rollerine Yönelik Görüşlerinin, öğretmen adaylarının sınıf düzeylerine ilişkin t testi sonuçları Tablo 31'de verilmiştir.

Tablo 31: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularıyla Bağlantılı Öğretmen Rollerine Yönelik Görüşlerinin Sınıf Düzeyine İlişkin t Testi Sonuçları

Sınıf Düzeyi	N	$\bar{X}$	Ss	Sd	t	p
3. Sınıf	171	4.40	.66	288	1.83	.069
4. Sınıf	119	4.25	.69			

Tablo 31 incelendiğinde Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularıyla Bağlantılı Öğretmen Rollerine Yönelik Görüşleri, öğretmen adaylarının sınıf düzeylerine göre anlamlı fark göstermemektedir ($t(288)=1.83$, $p>.05$). Bulunan bu sonuca göre; Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularıyla Bağlantılı Öğretmen Rollerine Yönelik Görüşleri, sınıf düzeylerine göre değişmemektedir.

Üçüncü alt problemdeki C maddesinde, Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularıyla Bağlantılı Öğretmen Rollerine Yönelik Görüşlerinde, öğretmen adaylarının öğretim türüne göre anlamlı bir farklılık var mıdır? sorusuna cevap aranmıştır.

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularıyla Bağlantılı Öğretmen Rollerine Yönelik Görüşlerinin, öğretmen adaylarının öğretim türlerine ilişkin t testi sonuçları Tablo 32’de verilmiştir.

Tablo 32: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularıyla Bağlantılı Öğretmen Rollerine Yönelik Görüşlerinin Öğretim Türüne İlişkin t Testi Sonuçları

Öğretim Türü	N	$\bar{X}$	Ss	Sd	t	p
1. Öğretim	146	4.31	.65	288	.703	.482
2. Öğretim	144	4.36	.71			

Tablo 32 incelendiğinde Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularıyla Bağlantılı Öğretmen Rollerine Yönelik Görüşleri, öğretmen adaylarının öğretim türlerine göre anlamlı fark göstermemektedir ($t(288)=.703$, $p>.05$). Bulunan bu sonuca göre; Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularıyla Bağlantılı Öğretmen Rollerine Yönelik Görüşleri, öğretim türüne göre değişmemektedir.

Üçüncü alt problemdeki D maddesinde, Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularıyla Bağlantılı Öğretmen Rollerine Yönelik Görüşlerinde, öğretmen adaylarının mezun oldukları ortaöğretim kurumuna göre anlamlı bir farklılık var mıdır? sorusuna cevap aranmıştır.

Araştırma grubundaki Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularıyla Bağlantılı Öğretmen Rollerine Yönelik Görüşlerinin, mezun oldukları ortaöğretim kurumuna ilişkin aritmetik ortalamaları, standart sapmaları, n değerleri ile ilgili betimsel istatistikleri Tablo 33'te verilmiştir.

Tablo 33: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularıyla Bağlantılı Öğretmen Rollerine Yönelik Görüşlerinin, Mezun Oldukları Ortaöğretim Kurumuna İlişkin Betimsel Verileri

Ortaöğretim Kurumu	$\bar{X}$	Ss	N
Düz Lise	4.39	.64	208
Anadolu-Fen Lisesi	4.15	.78	71
Öğretmen Lisesi	4.53	.36	11
Toplam	4.34	.68	290

Tablo 33 incelendiğinde; araştırma grubundaki öğretmen adaylarının mezun oldukları ortaöğretim kurumu Düz Lise olan Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularıyla Bağlantılı Öğretmen Rollerine Yönelik Görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 4.39, mezun oldukları ortaöğretim kurumu Anadolu-Fen Lisesi olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 4.15, mezun oldukları ortaöğretim kurumu Öğretmen Lisesi olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 4.53'tür.

Araştırma grubundaki Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularıyla Bağlantılı Öğretmen Rollerine Yönelik Görüşlerinin, mezun oldukları ortaöğretim kurumuna göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini belirlemek için elde edilen verilere uygulanan tek yönlü ANOVA sonuçları Tablo 34'te verilmiştir.

Tablo 34: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularıyla Bağlantılı Öğretmen Rollerine Yönelik Görüşlerinin Mezun Oldukları Ortaöğretim Kurumuna İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

KAYNAK	KT	Sd	KO	F	p
Ortaöğretim Kurumu	3.416	2	1.708	3.798	.024
Hata	129.063	287	.450		
Toplam	5584.778	290			

Tablo 34 incelendiğinde; araştırma grubundaki öğretmen adaylarının mezun oldukları ortaöğretim kurumu Düz Lise olan Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularıyla Bağlantılı Öğretmen Rollerine Yönelik Görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 4.39, mezun oldukları ortaöğretim kurumu Anadolu-Fen Lisesi olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 4.15, mezun oldukları ortaöğretim kurumu Öğretmen Lisesi olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 4.53'tür. **Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularıyla Bağlantılı Öğretmen Rollerine Yönelik Görüşleri arasındaki farka ilişkin F değeri anlamlı bulunmuştur, $F(2-290)=3.798$, $p<.05$.** Bulunan bu sonuca göre; Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularıyla Bağlantılı Öğretmen Rollerine Yönelik Görüşleri, mezun oldukları ortaöğretim kurumuna göre değişmektedir.

Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularıyla Bağlantılı Öğretmen Rollerine Yönelik Görüşlerinde, mezun oldukları ortaöğretim kurumuna göre gözlenen farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla scheffe testi yapılmış ve sonuçlar Tablo 35'te gösterilmiştir.

Tablo 35: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularıyla Bağlantılı Öğretmen Rollerine Yönelik Görüşlerinin Mezun Oldukları Ortaöğretim Kurumuna İlişkin Scheffe Testi Sonuçları

(I) Ortaöğretim Kurumu	(J) Ortaöğretim Kurumu	Ort. Farkı (I-J)	p
Düz Lise	Anadolu-Fen Lisesi	.24*	.029*
	Öğretmen Lisesi	-.15	.759
Anadolu-Fen Lisesi	Öğretmen Lisesi	-.38	.183

*p<.05

Tablo 35’te Scheffe testi incelendiğinde; araştırma grubundaki öğretmen adaylarının mezun oldukları ortaöğretim kurumu Düz Lise olan Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularıyla Bağlantılı Öğretmen Rollerine Yönelik Görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 4.39, mezun oldukları ortaöğretim kurumu Anadolu-Fen Lisesi olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 4.15 arasında **anlamlı bir fark olduğu görülmektedir**. Öğretmen adaylarından Düz Lise mezunu olanların ilköğretim II. kademe Sosyal Bilgiler derslerindeki Demokrasi Konularıyla Bağlantılı Öğretmen Rollerine Yönelik Görüşlerinin ortalaması, öğretmen adaylarından Anadolu-Fen Lisesi mezunu olanların ilköğretim II. kademe Sosyal Bilgiler derslerindeki Demokrasi Konularıyla Bağlantılı Öğretmen Rollerine Yönelik Görüşlerinin ortalamasından daha yüksektir. Bu farka ilişkin değer (.24*) *p<.05 düzeyinde anlamlıdır.

Üçüncü alt problemdeki E maddesinde, Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularıyla Bağlantılı Öğretmen Rollerine Yönelik Görüşlerinde, öğretmen adaylarının aile yerleşim yerlerine göre anlamlı bir farklılık var mıdır? sorusuna cevap aranmıştır.

Araştırma grubundaki Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularıyla Bağlantılı Öğretmen Rollerine Yönelik Görüşlerinin, aile yerleşim yerlerine ilişkin aritmetik ortalamaları, standart sapmaları, n değerleri ile ilgili betimsel istatistikleri Tablo 36’da verilmiştir.

Tablo 36: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularıyla Bağlantılı Öğretmen Rollerine Yönelik Görüşlerinin, Aile Yerleşim Yerlerine İlişkin Betimsel Verileri

Aile Yerleşim Yeri	$\bar{X}$	Ss	N
İl Merkezi	4.39	.60	143
İlçe Merkezi	4.29	.79	96
Kasaba-Köy	4.28	.65	51
Toplam	4.34	.68	290

Tablo 36 incelendiğinde; araştırma grubundaki öğretmen adaylarının aile yerleşim yeri İl Merkezi olan Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularıyla Bağlantılı Öğretmen Rollerine Yönelik Görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 4.39, aile yerleşim yeri İlçe Merkezi olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 4.29, aile yerleşim yeri Köy-Kasaba olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 4.28’dir.

Araştırma grubundaki Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularıyla Bağlantılı Öğretmen Rollerine Yönelik Görüşlerinin, aile yerleşim yerlerine göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini belirlemek için elde edilen verilere uygulanan tek yönlü ANOVA sonuçları Tablo 37’de verilmiştir.

Tablo 37: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularıyla Bağlantılı Öğretmen Rollerine Yönelik Görüşlerinin Aile Yerleşim Yerlerine İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

KAYNAK	KT	Sd	KO	F	p
Aile Yerleşim Yeri	.754	2	.377	.822	.441
Hata	131.725	287	.459		
Toplam	5584.778	290			

Tablo 37 incelendiğinde; araştırma grubundaki öğretmen adaylarının aile yerleşim yeri İl Merkezi olan Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularıyla Bağlantılı Öğretmen Rollerine Yönelik Görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 4.39, aile yerleşim yeri İlçe Merkezi olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 4.29, aile yerleşim yeri Köy-Kasaba olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 4.28'dir. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularıyla Bağlantılı Öğretmen Rollerine Yönelik Görüşleri arasındaki farka ilişkin F değeri anlamlı bulunmamıştır, $F(2-290)=.822$, $p>.05$. Bulunan bu sonuca göre; Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularıyla Bağlantılı Öğretmen Rollerine Yönelik Görüşleri, aile yerleşim yerlerine göre değişmemektedir.

Üçüncü alt problemdeki F maddesinde, Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularıyla Bağlantılı Öğretmen Rollerine Yönelik Görüşlerinde, öğretmen adaylarının anne eğitim düzeylerine göre anlamlı bir farklılık var mıdır? sorusuna cevap aranmıştır.

Araştırma grubundaki Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularıyla Bağlantılı Öğretmen Rollerine

Yönelik Görüşlerinin, anne eğitim düzeylerine ilişkin aritmetik ortalamaları, standart sapmaları, n değerleri ile ilgili betimsel istatistikleri Tablo 38’de verilmiştir.

Tablo 38: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularıyla Bağlantılı Öğretmen Rollerine Yönelik Görüşlerinin, Anne Eğitim Düzeylerine İlişkin Betimsel Verileri

Anne Eğitim Düzeyi	$\bar{X}$	Ss	N
Okuryazar Değil	4.28	.48	30
İlkokul	4.31	.74	177
Ortaokul	4.40	.64	46
Lise	4.47	.43	24
Üniversite	4.22	.61	13
Toplam	4.34	.68	290

Tablo 38 incelendiğinde; araştırma grubundaki öğretmen adaylarının anne eğitim düzeyi Okuryazar olmayan Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularıyla Bağlantılı Öğretmen Rollerine Yönelik Görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 4.28, anne eğitim düzeyi İlkokul olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 4.31, anne eğitim düzeyi Ortaokul olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 4.40, anne eğitim düzeyi Lise olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 4.47, anne eğitim düzeyi Üniversite olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 4.22’dir.

Araştırma grubundaki Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularıyla Bağlantılı Öğretmen Rollerine Yönelik Görüşlerinin, anne eğitim düzeylerine göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini belirlemek için elde edilen verilere uygulanan tek yönlü ANOVA sonuçları Tablo 39’da verilmiştir.

Tablo 39: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularıyla Bağlantılı Öğretmen Rollerine Yönelik Görüşlerinin Anne Eğitim Düzeylerine İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

KAYNAK	KT	Sd	KO	F	p
Anne Eğitim Düzeyi	.93	4	.223	.484	.748
Hata	131.586	285	.462		
Toplam	5584.778	290			

Tablo 39 incelendiğinde; araştırma grubundaki öğretmen adaylarının anne eğitim düzeyi Okuryazar olmayan Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularıyla Bağlantılı Öğretmen Rollerine Yönelik Görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 4.28, anne eğitim düzeyi İlkokul olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 4.31, anne eğitim düzeyi Ortaokul olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 4.40, anne eğitim düzeyi Lise olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 4.47, anne eğitim düzeyi Üniversite olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 4.22'dir. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularıyla Bağlantılı Öğretmen Rollerine Yönelik Görüşleri arasındaki farka ilişkin F değeri anlamlı bulunmamıştır, $F(4-290)=.484$, $p>.05$. Bulunan bu sonuca göre; Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularıyla Bağlantılı Öğretmen Rollerine Yönelik Görüşleri, anne eğitim düzeylerine göre değişmemektedir.

Üçüncü alt problemdeki G maddesinde, Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularıyla Bağlantılı Öğretmen Rollerine Yönelik Görüşlerinde, öğretmen adaylarının baba eğitim düzeylerine göre anlamlı bir farklılık var mıdır? sorusuna cevap aranmıştır.

Araştırma grubundaki Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularıyla Bağlantılı Öğretmen Rollerine Yönelik Görüşlerinin, baba eğitim düzeylerine ilişkin aritmetik ortalamaları, standart sapmaları, n değerleri ile ilgili betimsel istatistikleri Tablo 40'ta verilmiştir.

Tablo 40: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularıyla Bağlantılı Öğretmen Rollerine Yönelik Görüşlerinin, Baba Eğitim Düzeylerine İlişkin Betimsel Verileri

Baba Eğitim Düzeyi	$\bar{X}$	Ss	N
Okuryazar Değil	4.32	.44	9
İlkokul	4.44	.55	125
Ortaokul	4.15	.85	59
Lise	4.33	.79	60
Üniversite	4.29	.55	37
Toplam	4.34	.68	290

Tablo 40 incelendiğinde; araştırma grubundaki öğretmen adaylarının baba eğitim düzeyi Okuryazar olmayan Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularıyla Bağlantılı Öğretmen Rollerine Yönelik Görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 4.32, baba eğitim düzeyi İlkokul olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 4.44, baba eğitim düzeyi Ortaokul olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 4.15, baba eğitim düzeyi Lise olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 4.33, baba eğitim düzeyi Üniversite olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 4.29'dur.

Araştırma grubundaki Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularıyla Bağlantılı Öğretmen Rollerine Yönelik Görüşlerinin, baba eğitim düzeylerine göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini belirlemek için elde edilen verilere uygulanan tek yönlü ANOVA sonuçları Tablo 41'de verilmiştir.

Tablo 41: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularıyla Bağlantılı Öğretmen Rollerine Yönelik Görüşlerinin Baba Eğitim Düzeylerine İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

KAYNAK	KT	Sd	KO	F	p
Baba Eğitim Düzeyi	3.553	4	.888	1.963	.100
Hata	128.927	285	.452		
Toplam	5584.778	290			

Tablo 41 incelendiğinde; araştırma grubundaki öğretmen adaylarının baba eğitim düzeyi Okuryazar olmayan Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularıyla Bağlantılı Öğretmen Rollerine Yönelik Görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 4.32, baba eğitim düzeyi İlkokul olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 4.44, baba eğitim düzeyi Ortaokul olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 4.15, baba eğitim düzeyi Lise olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 4.33, baba eğitim düzeyi Üniversite olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 4.29'dur. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularıyla Bağlantılı Öğretmen Rollerine Yönelik Görüşleri arasındaki farka ilişkin F değeri anlamlı bulunmamıştır, $F(4-290)=1.963$, $p>.05$. Bulunan bu sonuca göre; Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularıyla Bağlantılı Öğretmen Rollerine Yönelik Görüşleri, baba eğitim düzeylerine göre değişmemektedir.

Üçüncü alt problemdeki H maddesinde, Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularıyla Bağlantılı Öğretmen Rollerine Yönelik Görüşlerinde, öğretmen adaylarının aile aylık gelir düzeylerine göre anlamlı bir farklılık var mıdır? sorusuna cevap aranmıştır.

Araştırma grubundaki Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularıyla Bağlantılı Öğretmen Rollerine Yönelik Görüşlerinin, aile aylık gelir düzeylerine ilişkin aritmetik ortalamaları, standart sapmaları, n değerleri ile ilgili betimsel istatistikleri Tablo 42’de verilmiştir.

Tablo 42: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularıyla Bağlantılı Öğretmen Rollerine Yönelik Görüşlerinin, Aile Aylık Gelir Düzeylerine İlişkin Betimsel Verileri

Aile Aylık Gelir Düzeyi	$\bar{X}$	Ss	N
630 TL ve Altı	4.23	.69	18
631-1000 TL	4.33	.60	90
1001-2500 TL	4.36	.73	144
2501 TL ve Üzeri	4.30	.67	38
Toplam	4.34	.68	290

Tablo 42 incelendiğinde; araştırma grubundaki öğretmen adaylarının aile aylık gelir düzeyi 630 TL ve Altı olan Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularıyla Bağlantılı Öğretmen Rollerine Yönelik Görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 4.23, aile aylık gelir düzeyi 631-1000 TL olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 4.33, aile aylık gelir düzeyi 1001-2500 TL olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 4.36, aile aylık gelir düzeyi 2501 TL ve Üzeri olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 4.30’dur.

Araştırma grubundaki Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularıyla Bağlantılı Öğretmen Rollerine Yönelik Görüşlerinin, aile aylık gelir düzeylerine göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini belirlemek için elde edilen verilere uygulanan tek yönlü ANOVA sonuçları Tablo 43’te verilmiştir.

Tablo 43: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularıyla Bağlantılı Öğretmen Rollerine Yönelik Görüşlerinin Aile Aylık Gelir Düzeylerine İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

KAYNAK	KT	Sd	KO	F	p
Aile Aylık Gelir Düzeyi	.329	3	.110	.238	.870
Hata	132.150	286	.462		
Toplam	5584.778	290			

Tablo 43 incelendiğinde; araştırma grubundaki öğretmen adaylarının aile aylık gelir düzeyi 630 TL ve Altı olan Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularıyla Bağlantılı Öğretmen Rollerine Yönelik Görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 4.23, aile aylık gelir düzeyi 631-1000 TL olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 4.33, aile aylık gelir düzeyi 1001-2500 TL olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 4.36, aile aylık gelir düzeyi 2501 TL ve Üzeri olan öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}$) 4.30'dur. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularıyla Bağlantılı Öğretmen Rollerine Yönelik Görüşleri arasındaki farka ilişkin F değeri anlamlı bulunmamıştır, $F(3-290)=.238$, $p>.05$. Bulunan bu sonuca göre; Öğretmen Adaylarının İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularıyla Bağlantılı Öğretmen Rollerine Yönelik Görüşleri, aile aylık gelir düzeylerine göre değişmemektedir.

VI. BÖLÜM

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde, araştırmadan elde edilen bulgulardan yola çıkılarak ulaşılan genel sonuçlar ve bu sonuçlara dayanarak geliştirilen konuya ilişkin öneriler yer almaktadır.

6.1. Sonuçlar

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim İkinci Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularına Yönelik Görüşleri (Gazi Üniversitesi Örneği) adlı bu çalışmada çıkan sonuçlar aşağıda maddeler halinde verilmiştir. Bu sonuçlar;

1. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının ilköğretim ikinci kademe Sosyal Bilgiler derslerindeki demokrasi konularını içeren öğretim programıyla ve demokrasi konularına ilişkin öğretmen rolleriyle ilgili görüşlerinde cinsiyete göre anlamlı bir fark bulunmuşken, demokrasi konularını içeren ders kitaplarıyla ilgili öğretmen adaylarının görüşlerinde cinsiyete göre anlamlı bir fark bulunamamıştır. İlköğretim ikinci kademe Sosyal Bilgiler derslerindeki demokrasi konularını içeren öğretim programında ve demokrasi konularına ilişkin öğretmen rollerinde kadınlar, erkeklere göre daha pozitif bir görüşe sahiptirler. Ders kitaplarıyla ilgili görüşlerinde ise kadın ve erkek öğretmen adaylarının görüşleri aynıdır.
2. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının ilköğretim ikinci kademe Sosyal Bilgiler derslerindeki demokrasi konularını içeren öğretim programıyla, ders kitaplarıyla ve demokrasi konularına ilişkin öğretmen rolleriyle ilgili görüşlerinde sınıf düzeyine göre anlamlı bir fark bulunamamıştır. Üçüncü ve dördüncü sınıf öğretmen adaylarının ilköğretim ikinci kademe Sosyal Bilgiler derslerindeki demokrasi konularına yönelik görüşleri aynıdır.

3. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının ilköğretim ikinci kademe Sosyal Bilgiler derslerindeki demokrasi konularını içeren öğretim programıyla ve demokrasi konularına ilişkin öğretmen rolleriyle ilgili görüşlerinde öğretim türüne göre anlamlı bir fark bulunamamıştır. Birinci ve İkinci öğretimde, öğrenim gören öğretmen adaylarının ilköğretim ikinci kademe Sosyal Bilgiler derslerindeki demokrasi konularına yönelik öğretim programı ve öğretmen rolleriyle ilgili görüşleri aynıdır. Ancak öğretmen adaylarının ilköğretim ikinci kademe Sosyal Bilgiler derslerindeki demokrasi konularını içeren ders kitaplarına yönelik görüşleri öğretim türüne göre farklılık göstermektedir. İkinci öğretimdeki öğretmen adaylarının, birinci öğretimdeki öğretmen adaylarına göre, ilköğretim ikinci kademe Sosyal Bilgiler derslerindeki demokrasi konularını içeren ders kitaplarına yönelik görüşleri daha pozitifdir.
4. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının ilköğretim ikinci kademe Sosyal Bilgiler derslerindeki demokrasi konularını içeren öğretim programıyla ve ders kitaplarıyla ilgili görüşlerinde öğretmen adaylarının mezun oldukları ortaöğretim kurumuna göre anlamlı bir fark bulunamamıştır. Düz Liselerden, Anadolu-Fen Liselerinden ve Öğretmen Liselerinden mezun olan öğretmen adaylarının ilköğretim ikinci kademe Sosyal Bilgiler derslerindeki demokrasi konularını içeren öğretim programına ve ders kitaplarına yönelik görüşleri aynıdır. Ancak öğretmen adaylarının ilköğretim ikinci kademe Sosyal Bilgiler derslerindeki demokrasi konularına ilişkin öğretmen rolleriyle ilgili görüşlerinde mezun oldukları ortaöğretim kurumuna göre anlamlı bir fark bulunmuştur. Düz lise mezunu olan öğretmen adaylarının demokrasi konularına ilişkin öğretmen rolleriyle ilgili görüşleri, Anadolu-Fen lisesinden mezun olan öğretmen adaylarına göre daha pozitifdir.
5. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının ilköğretim ikinci kademe Sosyal Bilgiler derslerindeki demokrasi konularını içeren öğretim programıyla, ders kitaplarıyla ve demokrasi konularına ilişkin öğretmen rolleriyle ilgili görüşlerinde aile yerleşim yerine göre anlamlı bir fark bulunamamıştır. Ailesi il merkezinde, ilçe merkezinde ve köy-kasabada yaşayan sınıf öğretmen adaylarının ilköğretim

ikinci kademe Sosyal Bilgiler derslerindeki demokrasi konularına yönelik görüşleri aynıdır.

6. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının ilköğretim ikinci kademe Sosyal Bilgiler derslerindeki demokrasi konularını içeren öğretim programıyla, ders kitaplarıyla ve demokrasi konularına ilişkin öğretmen rolleriyle ilgili görüşlerinde anne eğitim düzeylerine göre anlamlı bir fark bulunamamıştır. Annesi okur-yazar olmayan, ilkokul, ortaokul, lise ve üniversite mezunu olan öğretmen adaylarının ilköğretim ikinci kademe Sosyal Bilgiler derslerindeki demokrasi konularına yönelik görüşleri aynıdır.
7. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının ilköğretim ikinci kademe Sosyal Bilgiler derslerindeki demokrasi konularını içeren öğretim programıyla, ders kitaplarıyla ve demokrasi konularına ilişkin öğretmen rolleriyle ilgili görüşlerinde baba eğitim düzeylerine göre anlamlı bir fark bulunamamıştır. Babası okur-yazar olmayan, ilkokul, ortaokul, lise ve üniversite mezunu olan öğretmen adaylarının ilköğretim ikinci kademe Sosyal Bilgiler derslerindeki demokrasi konularına yönelik görüşleri aynıdır.
8. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının ilköğretim ikinci kademe Sosyal Bilgiler derslerindeki demokrasi konularını içeren öğretim programıyla, ders kitaplarıyla ve demokrasi konularına ilişkin öğretmen rolleriyle ilgili görüşlerinde aile gelir düzeylerine göre anlamlı bir fark bulunamamıştır. Aile gelir düzeyi 630TL ve altı, 631-1000TL arası, 1001-2500TL arası, 2501TL ve üzeri olan öğretmen adaylarının ilköğretim ikinci kademe Sosyal Bilgiler derslerindeki demokrasi konularına yönelik görüşleri aynıdır.

6.2.Öneriler

1. Demokrasi konularının, öğretim programı ve demokrasi konularına paralel öğretmen rollerindeki ifadelerin, öğretmen adaylarının cinsiyetlerine göre farklı olması göz ardı edilemez. Demokrasinin eşitlik ilkesinden yola çıkarak, cinsiyet ayrımcılığı, demokratikleşme sürecinde bir tezatlık oluşturması ve demokratik ortamın yaratılmasına engel olması açısından öğretim

programlarının İlköğretim ikinci kademe Sosyal Bilgiler derslerindeki demokrasi konumlarının öğretiminde, cinsiyet üzerindeki farklılaşmaların kaldırılması ve eşitlik ilkesinin daha belirgin vurgulanması Eğitim Fakülteleri'ne düşmektedir. Geleceğin öğretmenlerinin, öğretim programlarını lisans programlarında tanınması önemli unsurdur.

2. Öğretmen adaylarının demokratik öğretmen rolleriyle ilgili görüşleri mezun oldukları ortaöğretim kurumuna göre farklılık oluşturması, ortaöğretim kurumlarındaki öğretmenlerin rollerinden kaynaklanmaktadır. Farklı Ortaöğretim kurumunda görev yapan öğretmenlerin demokratik öğretmen rollerini yansıtabilmesi ve öğrencilerine örnek olabilmeleri için öğretmenlere hizmet içi eğitim seminerleri verilmelidir.
3. Öğrencilerin model olarak aldıkları öğretmenlerin, demokratik bir ortamda sınıf yönetimi oluşturmaları, onların hizmet öncesi aldıkları eğitim ve öğretimle paralellik gösterir. Bunun için öğretmen adaylarının demokrasi konularında daha duyarlı olmaları sağlanmalıdır.
4. İnsan haklarına saygılı ve demokrasi bilincine sahip bireyler yetiştirmek için okulöncesi eğitiminden itibaren öğrencilere, demokrasinin önemini vurgulayacak sorumluluklar yüklenmelidir. Bu sorumluluklar, her ünitenin kazanımları çerçevesinde farklı yöntem ve teknikler kullanılarak verilmelidir.
5. Öğretmen adaylarının, aile gelir düzeyine göre demokrasi konularına yönelik görüşlerindeki benzerlik, gelir düzeyine göre insanların farklı haklara sahip olmadığının bir göstergesidir. Bu bulguların, sadece eğitim-öğretim kurumlarında kalmaması ve toplumun her kesimine ulaşması sağlanmalıdır.
6. Sosyal Bilgiler ders kitaplarında, öğrencilerin demokratik davranışlarını geliştirmeye yönelik, demokrasinin önemine vurgu yapacak daha fazla etkinliğe ve örnek metinlere yer verilmelidir.
7. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının demokrasi alanında bilgi eksiklikleri tamamlanmalıdır. Eğitim fakültelerinde, öğretmen adaylarında demokratik

tutum, beceri ve değer geliştirmek için demokrasi eğitimi derslerine yer verilmelidir.

8. Demokrasiyi özümsemek, farklı görüş ve düşüncelere saygıyı gerektirir. Öğretmen adaylarının bu konuda tutum geliştirebilmeleri ve etkili iletişimin sağlanması için eğitim fakültelerinde iletişime yönelik derslere ve seminerlere yer verilmelidir. Çünkü, demokrasi bilincinin sağlanmasında insani ilişkiler önemlidir.

KAYNAKLAR

- Akdağ, H. (2009). *Sosyal bilgilerin tanımı, amacı, önemi ve Türkiye’deki yeri*. (Ed. Refik Turan, Ali Murat Sünbül ve Hakan Akdağ). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar. 1-24. Ankara: Pegem Akademi.
- Aktan. C. (Editör). (2005) *Yeni bir siyasal sistem arayışı: Demokrasi, poliarşi, demarşi*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Altunya, N. (2003). *Vatandaşlık bilgisi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Barut, M. (2003). *Demokrasi, yurttaşlık ve demokratik yurttaşlık eğitim rehberi*. (1. Baskı). Mersin: Dost Yayınevi.
- Beetham, D.ve Boyle,K. (1998). *Demokrasinin temelleri*. (Çev. Bıçak, V.) Ankara: Liberte Yayınları.
- Büyükdüvenci, S. (1990). *Demokrasi eğitimi ve Türkiye*, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. Ankara
- Büyükkaragöz, S.S., ve Kesici, Ş. (1998). *Demokrasi ve insan hakları eğitimi*, Ankara: Türk Demokrasi Vakfı Yayınları.
- Ceylan, S. (2009). *Ortaöğretim kurumlarında demokrasi eğitimi ve okul meclisleri uygulamalarına ilişkin öğrenci görüşleri*. Yüksek Lisan Tezi. Kırıkkale Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- Dahl, R. A. (2001). *Demokrasi üstüne*. (Çev: Betül Kadioğlu). Ankara: Phoenix Yayınları.
- Demircioğlu, İ. H., Mutluer, C. ve Demircioğlu, E. (2011). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının demokratik öğretmen nitelikleri hakkındaki görüşleri. Kastamonu Eğitim Dergisi, 19(2), 577-586.
- Demirel, Ö. (2007). *Öğretme sanatı*. (12. Baskı). Ankara. PegemA Yayıncılık.
- Dewey, J. (1996). *Demokrasi ve eğitim*. (Çev: M. Salih Otaran). İstanbul: Başarı Yayıncılık.

- Dewey, J. (2010). *Günümüzde eğitim*. (Ed: Joseph Ratner, Çev. Ed. Bahri Ata ve Talip Öztürk). Günümüz Dünyasında Demokrasi ve Eğitim (Çev: Hüseyin Çalışkan). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Doğan, İ. (2007). *Modern toplumda vatandaşlık, demokrasi ve insan hakları*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Dolanbay, H. (2011). *İlköğretim sosyal bilgiler eğitimi programında öğrenim gören öğretmen adaylarının insan hakları ve demokrasi dersinin işlenişine ilişkin görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi. İnönü Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Malatya.
- Erden, M. (199-). *Sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Alkım Yayınevi.
- Erkan, H. (1990). *Türkiye’de demokrasi ve demokrasi kültürünün gelişmesi*. Dokuz Eylül Üniversitesi. Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü. İzmir: Türk Demokrasi Vakfı.
- Gözler, K. (2004) . *Anayasa hukukuna giriş*. Bursa: Ekin Kitabevi Yayınları.
- Gülmez, M. (1994). *İnsan hakları ve demokrasi eğitimi*. Ankara: Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü İnsan Hakları Araştırma ve Derleme Merkezi.
- Günel, E. (2009). *Türkiye’de demokrasi’nin yüzyıllık serüveni*. İstanbul: Karakutu Yayınları
- Güven, A. (2008). *Demokratik vatandaşlık ve tarih eğitimi*. Cilt:12. S.2. ss.337-350: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. Erzurum.
- Güven, S. (2009). *Demokrasi eğitimi*. (Ed. Refik Turan, Ali Murat Sünbül ve Hakan Akdağ). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar-1. Ankara: Pegem Akademi.
- Hakyemez, Y.Ş. (2004). *Mutlak monarşilerden günümüze egemenlik kavramı*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Hotaman, D. (2010). *Demokratik eğitim: Demokratik bir eğitim programı*. Kuramsal Eğitimbilim, 3(1), 29-42

- Hürfikir, Y. (2004). *İlköğretim II. kademe sosyal bilgiler derslerinin demokrasi eğitimindeki yeri: Öğretmen görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Kaptan, S. (1983). *Bilimsel araştırma teknikleri*. (2. Baskı). Ankara: Rehber Yayınevi.
- Karaköse, H. (2007). *Siyasi düşünce tarihi*. (2. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kepenekçi, K. Y. (2008). *İnsan hakları ve vatandaşlık*. Ankara: Ekinoks Yayınları.
- Kıncal, R. (2002). *Vatandaşlık Bilgisi*. Ankara: Mikro Yayınları.
- Koçoğlu, E. (2008). *İnsan hakları ve demokrasi kavramlarının ilköğretim sosyal bilgiler müfredatındaki yeri*. Yüksek Lisans Tezi. Fırat Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Lijphard, A. ,Bruneau, T. ve Diamandouros, N. (199-). *Çağdaş demokrasiler yirmi bir ülkede çoğunlukçu ve oydaşmacı yönetim örüntüleri*. (Çev: Ergun Özbudun ve Ersin Onulduran). Ankara: Yetkin Yayınları.
- M.E.B. (2005). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi öğretim programı ve kılavuzu (6-7. Sınıflar)*. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi.
- Merey, Z. (2009). *İlköğretim sosyal bilgiler öğretiminde vatandaşlık ve insan Hakları eğitimi*. (Ed. Mustafa Safran). Sosyal Bilgiler Eğitimi. Ankara: Pegem Akademi.
- Moffatt, Maurice P. (1957). *Sosyal bilgiler öğretimi*. Çev: Nesrin ORAN. İstanbul: Maarif Basımevi.
- Nalbandoğlu, F. (1950). *Demokrasi ve rejimler politikası*. Ankara:Ulus Basımevi
- Öztürk, C. (2006). *Sosyal bilgiler: toplumsal yaşama disiplinler arası bir bakış*. (Ed: Cemil Öztürk). (1. Baskı). Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi .21- 50. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Polat, T. (2003). *Güçlü demokrasi ve okul*. Eğitim Yönetimi ve Üniversitelerde Demokratik Yapılanma Sempozyumu. Ankara: Eğitim-Sen Yayınları.

- Safran, M. (2008). *Sosyal bilgiler öğretimine bakış*. (Ed: Bayram Tay ve Adem Öcal). Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi. 1-19. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Sönmez, V. (1997). *Sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Pegem
- Şaylan, G. (1998). *Demokrasi ve demokrasi düşüncesinin gelişmesi*. (1. Baskı). Ankara: Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü İnsan Hakları Araştırma ve Derleme Merkezi.
- Şirin, Ö. ve Diğerleri. (2008). *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi* (Ed:Servet Özdemir) Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Tezgel, R. (2007). *Demokrasi eğitimi ve okul meclisleri*. Ankara: TBMM Yayınları.
- Touraine, A. (1997). *Demokrasi nedir?* (Çev: Olcay Kunal). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Türköne, M. (Editör). (2005). *Siyaset*. Ankara: Lotus Yayınları
- Ural, Ş. (1999). *Demokrasi kavramı, toplumsal değerler ve birey*. İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt: XL, 451-459.
- Uygun, O. (1996). *Türkiye’de demokrasi ve insan hakları*. Ankara: Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü İnsan Hakları Araştırma ve Derleme Merkezi.
- Yazıcı, H. ve Koca, K. (2008). *Sosyal bilgiler öğretimi programı*. (Ed: Bayram Tay ve Adem Öcal). Sosyal Bilgiler öğretimi. Ankara: Pegem Akademi.
- Yeşil, R. (2002). *Okul ve ailede insan hakları ve demokrasi eğitimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Yılman, M. (2006). *Demokrasimizin kültürel temelleri*. (10. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Yılmaz, D. (2002). *Vatandaşlık bilgisi*. Konya: Çizgi Kitabevi

EKLER

EK-1 ANKET FORMU

Değerli Öğretmen Adayları,
Bu anketin amacı II. kademe Sosyal Bilgiler derslerindeki demokrasi konularına ilişkin görüşlerinizi almaktır. Araştırmanın sonucu vereceğiniz cevaplara bağlı olacak, elde edilen bilgiler bilimsel amaçlar için kullanılacak ve kimseyle paylaşılmayacaktır. Anket, iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kişisel bilgiler, ikinci bölümde Sosyal Bilgiler öğretiminde yer alan demokrasi konularına ilişkin ifadeler bulunmaktadır. Vereceğiniz samimi cevaplardan dolayı teşekkür ederim.

Çiğdem KOZANER

I.KİŞİSEL BİLGİLER

1- Cinsiyetiniz:

Kadın () Erkek ()

2- Sınıf Düzeyiniz:

3. Sınıf () 4. Sınıf ()

3-Öğretim Türü

I. Öğretim () II. Öğretim ()

3- Mezun Olduğunuz Ortaöğretim Türü:

Düz Lise () Anadolu-Fen Lisesi () Öğretmen Lisesi () Meslek Lisesi ()

4- Aile Yerleşim Yeriniz:

İl Merkezi () İlçe Merkezi () Kasaba-Köy ()

5- Anne Eğitim Düzeyi:

Okuryazar değil () İlkokul Mezunu () Ortaokul Mezunu () Lise Mezunu ()

Üniversite Mezunu ()

6- Baba Eğitim Düzeyi:

Okuryazar değil () İlkokul Mezunu () Ortaokul Mezunu () Lise Mezunu ()

Üniversite Mezunu ()

7-Aile Gelir Düzeyi

0-630 TL () 631 - 1000 TL () 1001 - 2500 TL () 2501 ve üzeri ()

II.SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE YER ALAN DEMOKRASİ KONULARINA İLİŞKİN İFADELER

Aşağıda verilen her bir ifadeyi dikkatlice okuyarak, ifadelere verilen fikre ne derece katıldığınızı, size uygun olan seçeneği işaretleyerek belirtiniz.					
A.Ders Programına Yönelik İfadeler	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
A.1. Öğretim programında yer alan demokrasi konuları, öğrenciler için yeterli düzeydedir.					
A.2. Demokratik tutum geliştirmek Sosyal Bilgilerin amaçlarındandır.					
A.3. Sosyal Bilgiler dersi demokratik uygulamalara imkan verir.					
A.4. Sosyal Bilgiler dersinde öğrenciler, demokrasinin sadece bir yönetim şekli olmayıp, herkesin karşılıklı hak ve sorumlulukları olduğunu öğrenirler.					
A.5. Sosyal Bilgiler dersi öğrencinin temel hak ve özgürlüklerini kavraması için yeterli değildir.					
A.6. Sosyal Bilgiler dersi öğrencilerin, birbirlerinin görüşlerine saygı duymasını sağlar.					
A.7. Sosyal Bilgiler dersi öğrencilerin, birbirlerinin inançlarına saygı duymasını sağlar.					
A.8. Sosyal Bilgiler dersinde demokrasi kavramının bulunduğu üniteler, öğrencinin seçme-seçilme, oy kullanma kültürünü kazanmasını sağlar.					
A.9. Sosyal Bilgiler dersi öğrencilerin devletlerin yönetim yapılarına ilişkin anlayış geliştirmesini sağlar.					
A.10. Sosyal Bilgiler dersin öğrencilerin katılımcı bireyler olarak yetişmesinde yeterli değildir.					
A.11. Sosyal Bilgiler dersinde öğrenci yönetim yapılarının toplumsal yaşama etkilerini kavrar.					
A.12. Sosyal Bilgiler dersi öğrenciye, bir grubu temsil edebilme becerisini kazandırır.					
A.13. Sosyal Bilgiler derslerinde öğrenciler farklı bilgi ve görüşleri değerlendirir.					
A.14 Sosyal Bilgiler derslerinde öğrenciler farklı bakış açıları geliştirmesini sağlar.					
A.15. Sosyal Bilgiler dersi ile öğrenciler, tartışma yapabilme becerisini kazanmasını sağlar.					
A.16. Sosyal Bilgiler öğretiminde demokrasi yalnızca vatandaş ve devlet ilişkileriyle sınırlandırılmıştır.					
A.17. Sosyal Bilgiler dersinde verilen demokrasi eğitimi ile sorumluluk bilincine sahip bireyler yetişir.					
A.18. Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilerin kendi eğitim süreçlerinde rol almaları sağlanır.					
A.19. Sosyal Bilgiler dersi öğrencilere katılımcı olma becerisini kazandırır.					

	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
B. Ders Kitabına Yönelik İfadeler					
B.1. Ders kitabında, demokrasi konuları yeterli düzeyde işlenmiştir					
B.2. Ders kitabında verilen etkinlikler demokrasi anlayışının kazandırılması için yeterlidir					
B.3. Sosyal Bilgiler ders kitaplarında demokrasi ile ilgili gazete haberleri öğrencinin ilgisini çekebilecek niteliktedir.					
B.4. Sosyal Bilgiler kitaplarında yer alan temsili resimler öğrencinin ilgisini çekebilecek niteliktedir.					
B.5.Sosyal Bilgiler dersi kitaplarında demokrasi konularının yer aldığı ünitelerde görsellere yeterince yer verilmemiştir.					
C. Öğretmen Rollerine Yönelik İfadeler					
C.1.Sosyal Bilgiler öğretmeni öğrencilerine derste sınıfı idare etmeleri için fırsat vermelidir.					
C.2.Sosyal Bilgiler öğretmeni, demokratik eylemlere yer veren etkinlikler düzenlemelidir.					
C.3.Sosyal Bilgiler dersi öğretmeni demokrasi eğitimi süresince aile ile işbirliği içinde bulunmasını sağlar.					
C.4.Sosyal Bilgiler dersi kapsamında demokrasi bilincinin oluşması için ders dışı etkinliklere yer verilmelidir.					
C.5.Sosyal Bilgiler dersi, demokrasi konularının öğretiminde öğrencilerin konuşmaları ve tartışmaları için zaman verilmelidir					
C.6.Sosyal Bilgiler dersinde öğretmen demokratik sınıf ortamı oluşturmalıdır.					
C.7. Sosyal Bilgiler dersinde demokratik tutumun gelişmesinde öğretmenin rolü büyüktür					
C.8.Sosyal Bilgiler dersinde öğretmen, öğrencilerle etkileşimde demokratik değerlere uymalıdır.					
C.9.Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilere okul işlerine katılma olanağı sağlanmalıdır.					

EK-2: Anket uygulaması için Gazi Üniversitesi'nden alınan izin belgesi

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
GAZİ EĞİTİM FAKÜLTESİ DEKANLIĞI

SAYI : B.30.2.GÜN.0.12.72.01/ 2479
KONU : İzin

15 Mayıs 2012

GAZİ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Öğrenci İşleri Dairesi Başkanlığına

İLGİ : 10.04.2012 tarih ve B.30.2.GÜN.0.72.01.42/1344-7508 sayılı yazınız.

Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı Yüksek Lisans programı öğrencisi Çiğdem KOZANER'in, Doç. Dr. Cengiz DÖNMEZ danışmanlığında yürüttüğü "Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerinde Yer Alan Demokrasi Konularına Yönelik Görüşleri" isimli tez çalışması kapsamında Fakültemiz İlköğretim Bölümü Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı 3. ve 4. sınıf öğrencilerine anket uygulaması Dekanlığımızca uygun görülmektedir.

Bilgilerinizi ve gereğini saygılarımla rica ederim.

Prof. Dr. Ali GÜL

Dekan V.